

SÖKAREN

NR 6

1988

PRIS 20:00 inkl. moms

Kultur och livsvärden i en ny tid

Vattumannen — i tiden

Tidskrift för Kultur och livsvärden i en ny tid

Nr 3

New Age har

- en holistisk världsbild — allting hänger samman i ett helt, där delarna påverkar och är beroende av varandra,
- ekologisk medvetenhet — insikt om samspelet i naturen mellan djur, växter och livsmiljö,
- synsättet att vi alla utgör en enda mänsklig familj i en enda värld — och alltså är världsmedborgare,
- en holistisk människosyn — människan är en psykofysisk enhet — kropp och själ är intimt förenade och påverkar varandra,
- synen på världsalltet som en i grunden icke-materiell, andlig verklighet — ett medvetet, tänkande universum,
- vördnad för livet — livet är heligt,
- värderingen av kärleken som en energi och en allt förenande kraft,
- positivt tänkande,
- insikten att människan har stora och outnyttjade förmågor,

- känsla av ansvar för den egna personen, för naturen, samhället och hela världen.

New Age är för

- småskalighet — "litet är vackert",
- decentralisering av beslutsfattande,
- internationell solidaritet,
- enkel livsföring,
- nolltillväxt,
- livskvalitet — allas rätt till meningsfullt liv.

Till New Age hör bland annat följande rörelser eller delar av dem: miljö-rörelsen, antikärnkraftsrörelsen, fredsrörelsen, djurskyddsrörelsen, rörelsen för naturenlig odling och giftfria livsmedel, den vegetariska hälsorörelsen, "gröna vågen", den holistiska och den biologiska medicinen, human potential-rörelsen, den humanistiska psykologin, rörelsen för mjuk teknologi, rörelsen för hus-

hållning med jordens tillgångar, för återanvändning av råvaror och för förnyelsebara energikällor samt rörelsen för ny affärsetik ("ärliga affärer") — exempelvis The Farm, Findhorn, Briarpatch, MeMO, Greenpeace, Planetary Citizens, Planetary Initiative, Human Unity-konferenserna, Foundation for Inner Peace och Right Livelihood Award — i Sverige Pan helhetscenter, växthusrörelsen, Nytänkarna, Vändpunkten, andligt inriktade kollektiv som Stjärnsund och Ljusbacken, Solsökehem, Strandgården, Framtiden i våra händer, Jordens vänner, Älvråderna, Nordiska Samfundet mot plågsamma djurförsök, Livsgnistan, Banbrytarna, New Age-boklådorna, tidningarna Alternativet, Energivågen, Hälsa och Informationsbulletinen — samt Kultur och livsvärden.

Så ser jag det.

Sven M

Kultur och livsvärden i en ny tid

En tidning i tidningen

Nr 3, 1988

SM:	
New Age — grundtankar	2
SM:	
New Age — karakteristiska drag	3
Jan Grönholm:	
Alternativa världsbilder för en alternativ värld	4
Kirsti Holmgren:	
Rösten	9
Mark Satin:	
Etik och värderingar inom New Age	10
Mona Rehn och SM:	
Vattumannen — en nya tidens bokhandel	12
Alfie Kohn:	
Ingen tävlan. Kritik av konkurrensen	15
Birgitta Fries-Ossiann:	
Färdriktning	18
Skapelsespelet	19

New Age karakteristiska drag

"**L**ivet är heligt" är en typisk New Age-värdering, menar David Spangler: det är *New Ages nya sätt att se på världen*. Findhorn-stiftelsen har det som en kärnidé. Om vi tar denna tanke till oss, ser vi våra medmänniskor som heliga — och vi behandlar dem därför med kärlek och omtanke — naturen blir helig — och vi utsätter den inte för misshandel och tanklös rovdrift — tingen blir heliga — och vardagens göromål utförs med varsamhet och omsorg.

"Vördnad för livet" blir en naturlig följd. Den vördnaden är grunden för kärlekens konst och således grunden för all högre kultur.

"Livskvalitet" är en annan New Age-värdering. Den har med trivsel att göra, med att föra upp livet från en lägre till en högre existensnivå. Att sköta en motorcykel är livskvalitet för några, att måla tavlor, att ägna sig åt långdistanslöpning, åt meditation i kloster, åt u-landsarbete är livskvalitet för andra. Livskvalitet är

det som känns riktigt och bra för oss, som låter oss förverkliga det bästa inom oss. Motsatsen är att syssla med det som är likgiltigt.

"Ansvar" är ett typiskt New Age-ord: vi skall ta ansvar för vårt liv, för samhället, världen, naturen. Låt-gå-attityd och passivitet är inte New Age. New Age är *insikt och handling*.

"Självständighet och gemenskap" är något som New Age står för. Mark Satin skriver: "Marxismen poängterar gemenskapen på bekostnad av självständigheten. Liberalismen gör precis tvärtom. Dessa två värderingar har dock behov av varandra." Han tillägger: "I New Age-samhället kommer vi att lära oss att fatta våra egna beslut och inte hänga oss på andra. Detta kommer dock inte att isolera oss från dem."

Under New Age-hatten samlas en rad av mänsklighetens bästa värderingar.

Sven M

Redaktör
Sven Magnusson

Alternativa världsbilder för en alternativ värld

JAN GRÖNHOLM

De flesta torde vara överens om att vi har problem. Vad som är det största problemet finns det däremot delade meningar om.

Den politiska debatten handlar huvudsakligen om hur vi ska komma tillrätta med utlandsskulden och ekonomins dåliga tillväxt.

För miljörelsen är det snarast jakten efter tillväxt som är det stora hotet mot natur och människa.

För många är makt- och fördelningsfrågorna de centrala. Hur ska de skriande globala orättvisorna kunna utplånas? Hur ska vi kunna åstadkomma verklig jämlikhet i vårt eget land?

Och som det verkligt stora hotet mot framtiden har vi kapprustningen.

Nej, några svårigheter att hitta problem finns det inte. Inte saknas det heller förslag om hur problemen ska lösas.

Med så uppenbara problem kan det tyckas onödigt, nästan stötande, att ställa sig frågan *varför?* Vad går det hela ut på? Vad är meningen?

Överlevnad är ett självklart mål, men räcker det? Välfärd, garnerad med lite livskvalitet, som samhällsmål — känns inte också det som allt mindre övertygande? Kanske har vi inte några tillräckligt värdiga "därför" för att ha någon anledning till framtidstro?

Kanske är det åter dags att vi ställer oss de stora frågorna om varifrån vi kommer, vilka vi är och vart vi är på väg.

De svar som vetenskapen gett oss, och som vi länge trott varit de definitiva och de enda, framstår som en allt torftigare vägledning för våra liv, särskilt i ljuset av de problem som samma vetenskap hjälpt till att skapa.

Slumpen och den starkares överlevnad som skapelsens drivkrafter, den personliga behovstillfredsställelsen som livets främsta mål visar sig vara en otillräcklig grund för en kultur.

Att allt flera människor upplever det så måste vara förklaringen till den stora uppmärksamhet som begrepp som en ny tidsålder och ett nytt paradigm fått.

Enligt New Age-rörelsen, som den också kallas, skulle vi stå inför en genomgripande förändring av hela den västerländska civilisationen. Förändringen handlar om något mycket mer än alternativ teknik, energi och produktion. Ett nytt sätt att tänka, känna och uppleva är också målet och medlet för New Age-rörelsen.

Ett ofta återkommande begrepp i talet om en ny tid är "det nya paradigm". Paradigm betydde ursprungligen böjningsmönster, men har efter den amerikanske vetenskapshistorikern Thomas Kuhns bok *De vetenskapliga revolutionerna*

kommit att betyda världsbild, övergripande teorier, sätt att se. Han visar i sin bok hur den vetenskapliga kunskapen långt ifrån alltid växer gradvis med nya fakta som läggs till redan existerande teorier. Ibland stämmer inte alla nya fakta med de gamla föreställningarna utan de måste organiseras i en helt ny teori. Exempel på en vetenskaplig revolution är när den klassiska fysiken visade sig vara för trång för vissa nyupptäckta fenomen på slutet av 1800-talet och den moderna fysiken med relativitetsteori och kvantmekanik växte fram.

De verkligt stora förändringarna av världsbilden har sammanfallit med förändringar i samhället, så skedde t ex placandet av solen i universums centrum samtidigt med en centralisering av samhället.

Alltsedan Kuhns bok kom ut 1962 har det talats om paradigmskifte i samhället bland dem som varit otillfredsställda med det förhärskande materialistiska och mekanistiska paradigmat. Men det har varit i begränsade kretsar och man har inte kunnat erbjuda något egentligt alternativ. Det är först nu konturerna av ett nytt paradigm börjar synas tydligt och då både i form av en ny vetenskaplig världsbild och en mer allmän människo- och samhällssyn.

Och kan då det nya paradigmat vara en väg ur de industrisamhällets dilemmor som den amerikanske samhällsforskaren Willis W Harman skriver om i sin bok *An Incomplete Guide to the Future*. För det är dilemmor som det inte verkar finnas någon lösning på med nuvarande tänkesätt.

Det första är *tillväxtdilemmat*. Vi kan helt enkelt inte fortsätta med samma inriktning på tillväxt. Om det dröjer 50 eller 500 år innan råvarorna tar slut är egentligen ointressant om vi räknar med något annat än "efter oss syndafloden". Vi ser också redan idag tillväxtens negativa konsekvenser och att vi inte längre hinner åtgärda dem i samma takt som de skapas.

Det andra är *arbetsrolldilemmat*. Arbetet är i regel det som ger oss vår identitet. Blir vi tillfrågade vad vi är svarar vi i regel med vårt yrke. Så det är inte så märkligt att alla hot mot sysselsättningen väcker en sådan ångest. Den tekniska utvecklingen innebär att allt färre människor behövs för att upprätthålla produktionen. Och att sysselsätta de överblivna i den offentliga sektorn visar sig omöjligt när stat och kommun måste skära ner.

Det tredje dilemmat gäller *den globala fördelningen*. Egentligen vet vi alla att vår levnadsstandard är omöjlig i ett globalt perspektiv, och att en rättvis värld förutsätter att vi sänker våra anspråk. Och hur ska det gå till så länge vårt samhälles övergripande mål är en ständigt stigande materiell standard?

Jan Grönholm

Det fjärde är *kontrolldilemmat*. Industrisamhället blir genom kärnkraften och datorerna allt mer sårbart — och därför måste vi övervakas och kontrolleras. Vi ser också hur samhället med lagar och förordningar måste försöka minska de värsta konsekvenserna av det egenintresse som breder ut sig på bekostnad av samhällssolidariteten.

Kan vi då få en annan samhällsutveckling med ett nytt paradigm?

Ett exempel på ett nytt paradigm hittar vi i James Robertsons *Det sunda alternativet* där följande uppställning finns:

från: vetenskaplig och akademisk kunskap	till: intuitiv förståelse
representativ politik och byråkratiskt styrelsesätt	kommunalpolitik och direkt demokrati
distans mellan yrkesmännskor och deras klienter	personligt delade upplevelser
institutionell ekonomi baserad på pengar och lönearbete	gåvo- och bytesekonomi i hushåll och närsamhälle
institutionaliserad socialvård	engagerat personligt förhållande
organiserade religiösa aktiviteter och kodifierade religiösa doktriner	personlig andlig upplevelse

Liknande uppställningar kan vi också hitta i Marilyn Fergusons *The Aquarian Conspiracy* som blivit något av New Age-rörelsens bibel.

Under rubriken makt och politik ser hon bl a en förändring

från: Högern mot vänstern	till: "Radikal center" — en syntes av olika politiska traditioner

Val mellan individens och samhällets bästa	Ej konflikt, ömsesidighet, mellan individens och kollektivets bästa

Mänskligheten som naturens erövrare, exploaterande syn på resurser	Mänskligheten som partner till naturen, betoning på bevarande och på ekologisk balans

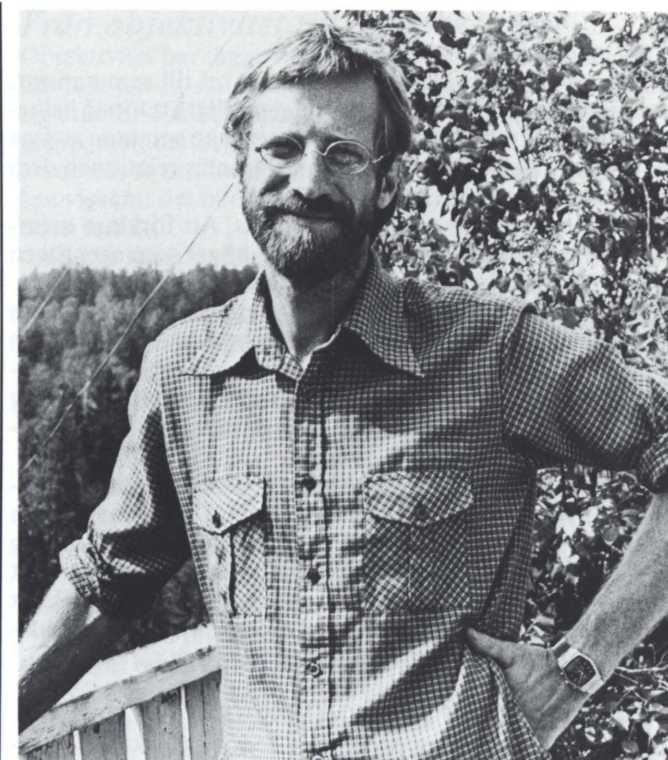
Under rubriken ekonomi, förändring

från: Arbete och fritid skilda åt. Arbete som medel för ett mål	till: Arbete och fritid flyter i varandra. Arbetet en belöning i sig

Kortsiktig exploatering av begränsade resurser	Insikt om de verkliga ekologiska kostnaderna. Förvaltar-skapskänsla

Konsumtion till varje pris. Skapande av konstlade behov genom reklam m m	Lagom konsumtion. Återbruk, hållbarhet, kvalitet, hantverk

och under rubriken utbildning

Jan Grönholm

Foto Åsa Freij

från: Betonning av innehållet, inhämtandet av "rätt" information	till: Betonning av utläring av inläring, öppenhet för nya begrepp. Sammanhanget framhålls

Betonar det analytiska, linjära tänkandet	Strävar efter helhetssyn. Intuition som komplement till logiken.

Och vad gäller medicin en förändring

från: Behandling av symtom	till: Sökande efter mönster och orsaker plus behandling av symtom

Kroppen ses som en maskin i bra eller dåligt skick	Kroppen ses som dynamiskt system, sammanhang, energifält inom andra fält

specialiserad	integrerad, bryr sig om hela patienten

Eftersom vi fortfarande har svårt att ta något riktigt på allvar som inte uttrycks i vetenskapliga termer, så ska vi se på de förändrade synsätt som håller på att komma fram inom vetenskapen.

En bra sammanställning har gjorts av Peter Schwartz och James Ogilvy från Stanford Research Institute i en rapport kallad *Changing Patterns of Thought and Belief* — (Det framväxande paradigmat — förändrade tanke- och trosmönster.).

De har gått igenom en rad olika vetenskaper och upptäckt ett delvis gemensamt mönster, som man också kan hitta paralleller till i det allmänna tänkandet.

Sina upptäckter har de sammanställt i sju punkter:

Från enkel till komplex

Den första förändring de ser, är från enkel till sammansatt. Det betyder att man inte längre ser det möjligt att förstå helheten utifrån delarna. Helheten är något mer än summan av sina delar. Väsentligare än de enskilda delarna är relationen dem emellan.

Reduktionismen är på väg att överges. Att förklara exempelvis det mänskliga medvetandet som något som egentligen bara är fysiska eller kemiska processer övertygar allt färre.

Det är i synnerhet en vetenskap — ekologin — som lärt oss det nödvändiga med helhetssyn. Den brukar sägas ha som första bud, att allt hänger samman. Vi har ju märkt hur omöjligt det är att göra sig kvitt industrisamhällets avfall en gång för alla — det kommer alltid tillbaka till oss genom kretsloppens försorg — DDT, PCB, svavel.

Ett annat uttryck för denna insikt är ekosofin som huvudsakligen bygger på den moderna ekologin. Den vill se sig som en filosofi för ett miljöriktigt samhälle och en miljöriktig livsstil. En av dess företrädare Sigmund Kvaløy betonar just den medvetna komplexiteten som nödvändig för ett livsriktigt samhälle. Detta till skillnad mot det moderna industrisamhället som lyckas göra det mesta komplicerat och sårbart.

Från mekaniskt till holografiskt

Med Newton kom synen på världen som en maskin. Universum sågs som ett gigantiskt urverk. Skapat och uppdraget av en Gud som sedan lät det hela gå i enlighet med naturlagarna, utan att lägga sig i och för att under 1800-talet helt försvinna.

Under 1800-talet ansågs också den mekanistiska förklaringsmodellen så framgångsrik att unga begåvningar avråddes att satsa på fysiken eftersom allt snart var upptäckt och förklarat. Men med upptäckten av radioaktiviteten, elektronen och Einsteins relativitetsteori stod det klart att den mekanistiska modellen var hopplöst förenklad och den fick finna sig i att bli ett specialfall inom den moderna fysikens vidare teorier.

Men det mekanistiska synsättet har dröjt kvar. Paradoxalt nog mest i vetenskaper som sysslar med livet i dess olika former som tex biologin där man nu ägnar sig åt genetisk ingenjörskonst, dvs lägger pussel med arvsanlagen.

Bara för att detta synsätt avsätter praktiska resultat ska vi inte förledas tro att detta är den slutgiltiga sanningen om livet lika litet som den klassiska fysiken, trots att den var så matnyttig för den tekniska utvecklingen.

Det håller nu också på att komma fram ett kompletterande synsätt, som av många ses som det viktigaste i det nya paradigmet. Och det är att världen är ett hologram.

Hologram är dessa märkliga tre-dimensionella bilder som är så naturtroga att när man går runt dem så ser man också olika sidor av föremålet. Man kan t o m titta på en avbildad text genom ett avbildat förstoringsglas och se olika delar av texten förstoras beroende på vilken vinkel man tittar ur.

En annan märklig egenskap hos dessa hologram är att den "plåt" som bilden finns på inte alls fungerar som ett vanligt negativ eller positiv. På den finns bara ett till synes helt meningslöst mönster som saknar varje likhet med det avbildade. Klipper man sedan sönder den och belyser bitarna var och en för sig så ser man inte, som man kanske hade väntat sig, bara fragment utan helheten: — *i varje del återfinns helheten*. Det enda som hänt är att skärpan har blivit sämre.

Det finns nu tecken på att den s k verkligheten är lika märkligt som ett hologram. Den engelske fysikern David Bohm menar nämligen att världen är uppbyggd just som ett hologram. Enligt Bohm har världen två aspekter — en omanifesterad dimension med en implicit, dvs inbyggd, invecklad ordning och

där tid och rum i vanlig bemärkelse existerar. Denna aspekt motsvarar då hologramplåten. Den andra aspekten, motsvarande hologrambilden, är vår tredimensionella, påtagliga, luktande och låtande värld.

Upplevelsen av denna värld skapas i vårt medvetande av de signaler som de olika sinnesorganen skickar till hjärnan, en hjärna, som enligt Karl Pribram, en av världens främsta hjärnforskare, också fungerar som ett hologram. De ingående signalerna bildar ett mönster i hjärnan, liknande hologramplåtens, som är underlaget för upplevelsen av den tredimensionella världen "där ute".

Vårt medvetande verkar också ha förmågan att kunna tona in till hologramdimensionen i den s k mystiska upplevelsen av en verklighet bortom tid och rum och med enhet och helhet som främsta kännetecken. Paranormala förmågor, som förmågan att se in i det förflutna och i framtiden, uttala sig om skeenden på andra platser och läsa andras tankar, får också sin förklaring av hologramteorin.

Inte bara hjärnan är ett hologram utan varje cell. I den finns nämligen den DNA som behövs för att bygga upp en hel kropp.

Att helheten finns i delen är också något som mycket av den alternativa medicinen bygger på. Man anser att det går att diagnostisera och behandla sjukdomar genom nästan vilken del av kroppen som helst, tex reflexzonterapi under fötterna, öronakupunktur, irisdiagnostik och pulsdagnostik.

Tankegångar liknande hologramteorin har också börjat dyka upp i böcker som handlar om hur man får organisationer att fungera bra.

Man har upptäckt hur nödvändigt det är att avdelningar och undergrupper var och en har ett grepp om helheten. Dagens verklighet har blivit alltför komplicerad för att en ledare ensam ska kunna ha fullständig överblick. Ansvar för helheten måste finnas i varje del.

Detta gäller rimligen också hela samhället, vi måste alla handla utifrån en upplevelse av helheten.

Från hierarki till heterarki

Vi har varit vana att se verkligheten som hierarkiskt ordnad, dvs att det i varje sammanhang ska finnas en ytterligare instans, en topp på beslutspyramiden. Att makthavares egentliga kontroll och inflytande är begränsat har vi väl alla haft på känn länge, inte minst de själva.

Schwarz och Ogilvy tycker att heterarki är ett bättre ord för att beskriva den faktiska situationen. Som exempel på heterarki tar de den gamla leken: "sten, sax, påse". Påsen täcker stenen och vinner därför över den, saxen kan klippa sönder påsen, stenen i sin tur är starkare än saxen. Det finns ingen given segrare.

På liknande sätt förhåller det sig i samhället och i organisationer många gånger. Det finns ingen grupp som självklart är starkast. Vem som får det avgörande inflytandet varierar från fråga till fråga från situation till situation.

Från bestämd till obestämd

I Newtons klockverksvärld gick framtiden att bestämma — trodde man. Visste man alla ingående delars läge och de krafter som påverkade dem så var det bara att beräkna det kommande. Svårigheterna var av en rent praktisk karaktär.

För inte så länge sedan var samhällsplanering detsamma som att dra ut de existerande kurvorna. Framtidsforskarens uppgift var att sammanställa alla trender och sedan tala om hur framtiden skulle bli.

Att framtiden inte alltid blir vad man tänkt sig börjar vi bli nog så medvetna om. Egentligen är det hög tid att vi ger upp

tron på att framtiden går att bestämma. Inom fysiken övergavs den tron på trettioalet när Heisenberg visade att åtminstone på en subatomär nivå går det inte att bestämma en partikels framtida läge, det går endast att uttala sig om sannolikheter. Framtidsforskarnas uppgift har numera övergått till att uttala sig om sannolika och möjliga framtider.

Det är med andra ord en öppen verklighet vi befinner oss i, där det är vi själva som kan och måste välja vår framtid.

Från linjära till ömsesidiga orsakssamband

Enligt det vanliga sättet att se är orsak och verkan alltid klart åtskiljbara, och orsaken kommer alltid före verkan. Återigen visar det sig att vi haft en förenklad bild av verkligheten. I vissa sammanhang är det omöjligt att veta vad som är orsak och vad som är verkan. Ett i och för sig trivialt exempel är ett termostatföret rum. Vad är orsak och vad är verkan i detta system som består av rummet med sin temperatur, termostaten och värmekällan. De tre samverkar för att upprätthålla en viss given balans i en process som kallas negativ feedback.

I naturen förekommer både positiv och negativ feedback. Samspelet mellan rovdjuret och bytesdjuret tvingar bägge till en utveckling, den ena till att bättre komma ifatt och den andra till att bättre hålla sig undan. Tillsammans verkar alla naturens djur, insekter, växter, mikroorganismer för att upprätthålla den ekologiska balansen.

Från hopsättning till självorganisation

De två modeller som vi har haft för skapelse och utveckling hittills är antingen den allsmåttige Guden som skapar världen efter sin bestämda plan eller den likaledes allsmåttiga slumpen som får till det på ett lite godtyckligt sätt, men som genom sina lyckokast fått till den ena växt- eller djurarten efter den andra.

Den darwinistiska teorin har alltid haft svårigheter att förklara sprången från en längre komplexitetsnivå till en högre, i synnerhet språnget till liv.

En ny syn på utvecklingen håller nu på att formas. Ett av de viktigaste bidragen till den är Ilya Prigogines teori om hur ordning uppstår genom fluktuationer. Tidigare har man trott att ett system som utsätts för en störning bara haft två alternativ — återvunnen stabilitet eller sönderfall. Prigogine har visat på en tredje möjlighet — det tar ett språng till en högre komplexitet från vilket det kan motverka störningen. Sådana språng kräver en stor åtgång av energi och resurser varför de inte är problemfria.

Prigogine ger som exempel på en sådan självorganiserande process en termitstacks tillblivelse. Termiterna irrar omkring till synes planlöst med byggnadsmaterialet. Där det "rår" ansamlas material, dit dras också resten av termiterna med sina bitar å grund av den lukt som blir starkast där. På så sätt växer pelare upp som sedan förbinds med valv. Så åstadkoms en termitstacks komplexa struktur utan att det är rena slumpen eller en bestämd plan bakom.

Detta kan också tas som modell för en samhällsförändring som sker på ett sätt som varken är centralplanerat eller kaotiskt. Individer och grupper som representerar det nya blir punkter i självorganiserande nätverk. Ur dessa informella organisationer kan sedan en fastare struktur skapas, en struktur som förhoppningsvis behåller mycket av sitt decentraliserade och flexibla funktionssätt.

På motsvarande sätt som "survival of the fittest" (den starkares överlevnad), blev nyckelbegreppet i den industrikapitalistiska erans utvecklingsteori, kan *självorganisation* bli motot för det samhälle som alternativrörelsen strävar mot under sådana paroller som självtillit och självstyre.

Från objektivitet till perspektivitet

Objektivitet har länge varit idealet inom vetenskapen. Vi har fått lära oss att sättet att få kunskap om världen var att ställa sig utanför och betrakta den objektivt. Vi trodde att våra begrepp, metoder och experiment var neutrala. Nu har vi insett att de inte är det. Inom den normala fysiken har kvantmekaniken visat att det inte går att strikt skilja observatören från det observerade.

Också inom andra vetenskaper har man börjat förstå att kunskap inte förekommer fritt svävande, den uppstår i relationen mellan betraktaren och det betraktade. Och den relationen skiftar med utgångspunkten vi valt, med vårt perspektiv.

Det finns inget ensamt perspektiv från vilket vi kan få den objektiva fullständiga sanningen. En hel sanning, en helhetssyn, närmar vi oss först när vi förmår att omfatta flera olika perspektiv.

Det gäller inte bara inom vetenskapen utan också politik och religion.

Också där har man gjort våld på en mångfasetterad verklighet genom att upphöja ett perspektiv till den enda sanningen, lösningen på alla problem.

Vi skulle få mycket lättare att möta våra gemensamma utmaningar om vi kunde se det giltiga i varandras olika perspektiv. Våra egna liv skulle också bli mycket rikare om vi kunde närma oss verkligheten på flera olika sätt — den direkta sinnesfarenheten, vetenskapen, logiken, konsten, religionen, myten.

Sammanfattningsvis säger Peter Schwarts och James Ogilvy att vi är på väg att byta bild av verkligheten. Världen får allt mindre karaktären av en maskin och allt mer framstår den som en levande organism, ett medvetet väsen.

Det är baralite förvånande att de inte nämner den s k Gaia-hypotesen som annars dyker upp i många sammanhang. Det är framför allt den engelske biokemisten James Lovelock som gjort den känd.

Han menar att livet på jorden inte existerar bara för att förhållandena råkar vara de rätta, snarare är det så att förhållandena är de rätta för att livet finns på jorden. Utan liv skulle inte atmosfären ha den för liv rätta sammansättningen av syre och andra gaser, utan liv skulle medeltemperaturen på jorden varit 300°C och inte 13°C som nu.

Livet är inte passivt i relation till sin omgivning utan tar alla sina livsformer till hjälp för att skapa de bästa betingelserna för en fortsatt utveckling.

Livet på jorden betar sig i många avseenden som om det vore ett enda liv. På en sådan storhet är Gaia, det grekiska namnet på jordgudinnan, ett rättvisande namn.

Från konstaterandet att jorden är som ett levande väsen där allt samverkar till sitt och alltets bästa är det inte så långt till frågan vad människans funktion i denna helhet är.

Är vi ett misstag av Gaia eller finns det en uppgift för oss också? Finns vi här med samma rättigheter och skyldigheter som de andra livsformerna, eller har vi en speciell roll i skapelsen?

Det är inte så svårt att inse att den uppfattning om vår relation till naturen, som genomsyrar industrikulturen är förordande. Vi har betett oss som det tillhörde de mänskliga rättigheterna att utplundra naturen, som om jorden tillhörde oss, när sanningen snarare enligt Gaia-hypotesen är att vi tillhör jorden.

Förhoppningsvis kan Gaia-hypotesen hjälpa oss att få tillbaka en ödmjukare inställning till den levande jorden.

Endast i den västerländska kulturen kan vi hitta den förtigligande inställningen till naturen. I andra kulturer har

funnits uppfattningen att jorden just är ett levande väsen vilket lätt till en måttfullhet och vördnad som vi saknar.

Vilken inställning är egentligen mest framgångsrik — vår som lätt till oöverträffat materiellt välstånd som kanske i bästa fall varar ett par hundra år till — eller den som legat till grund för kulturer som existerat i tusentals år utan att allvarligare rubba naturens balans?

Är vår materialistiska världsbild, som förnekar det större liv vi är en del av, som tagit bort all helighet, ett tragiskt missgrepp som leder oss till en katastrof om vi framhärdar att ha den som vägledning för våra liv?

E F Schumacher, ekonomen som myntade uttrycket "litet är vackert", sade att experimentet att leva utan religion måste betraktas som misslyckat.

Robert Nisbet, en erkänd amerikansk samhällsvetare, ser i sin *History of the Idea of Progress* en religiös förnyelse som en viktig förutsättning för att vi ska kunna få tillbaks tron på en bättre framtid. Han menar att religionen, andligheten, är det enda botemedlet mot ledan och tomheten. Tiderna igenom är det religionen som gett livet dess värde, dess helighet.

Vad är då sannolikheten för en andlig förnyelse? Har inte vetenskapen en gång för alla visat att religion bara är vidskepelse? Nej, det är tvärtom så att många av de vetenskapsmän som är med och formulerar det nya paradigmet upptäckt likheterna mellan sina teorier och olika andliga traditioner, huvudsakligen de österländska. De "nya" vetenskapsmännen ser gränserna för det vetenskapliga vetandet. De erkänner att det finns något bortom vetenskapens verklighet, en annan verklighet som de andliga traditionerna har bättre kunskapsvägar till.

Vilken form kan en ny andlighet tänkas få? Vi har ju en nyandlighet, i regel inspirerad av indiska gurus och tyvärr ofta sektaristisk till sin karaktär. Det finns också en kristen väckelse, starkast i USA, men den har oftast en konservativ eller reaktionär inställning i samhällsfrågor. Så det är svårt att se dessa rörelser som räddningen för den västerländska framtidstron.

Det vi behöver är en andlighet som inte står i strid med vetenskapen, som förenar människor och som underlättar en omvandling av samhället. Den bör kunna fungera som en högsta gemensam nämnare i en framtida planetär kultur, samtidigt som den erkänner kulturella och religiösa särarter.

Willis Harman menar att den perenna filosofin, den oförgångliga visdomen, skulle kunna fungera på det sättet.

Den perenna filosofin är den inre kärna som återfinns bakom alla större andliga traditioner, och som är anmärkningsvärt likartad över hela världen trots de stora skillnader som ofta finns mellan de offentliga religiösa systemen.

Några av denna mänsklighetens gemensamma visdoms kännetecken är:

En distans till den egna kulturen. En insikt om att vår verklighetsuppfattning är en slags kollektiv omedveten överenskommelse som vi uppfostras in i och som har oss i ett mer eller mindre hypnotiskt grepp. Den mogna människans uppgift är att befria sig från den kulturella betingningen och känna sig själv bortom alla sociala roller och masker.

Att det finns medvetandenivåer bortom det andliga dagsmedvetandet som man uppfattar mer av ju mer man lyckas frigöra sig från den sociala betingningen. Det är dessa medvetandenivåer vi tar del av vid kreativa problemlösningar, moraliska insikter och den konstnärliga inspirationen. Kulturens djupare värden har sin grund i denna del av det mänskliga medvetandet.

Att det är möjligt att genom medveten strävan uppleva alltmer av dessa medvetandenivåer och de då framstår som allt viktigare komplement till det analytiska-logiska tänkandet.

Att allt levande har ett gemensamt andligt ursprung och ett gemensamt syfte. Och ju mer vi förmår att i oss själva upptäcka denna gemensamma andliga dimension desto mer förmår vi att tänka och handla i helhetens intresse.

Willis Harman ser i den perenna filosofin den enda möjligheten att skapa en enande kultur som inte är den likriktade konsumtionskultur som idag är på väg att köra över hela världen.

Den perenna filosofin omfattar både världsbild och människosyn. Och en ny människosyn är nödvändig för att kunna ge samhället en ny inriktning. Det är ju utifrån våra föreställningar om vilka vi är och vart vi är på väg som vi får våra värderingar och bestämmer oss för vilka mål samhället ska ha.

Det som under lång tid varit samhällets huvudsakliga inriktning, dess centrala projekt, är materiell utveckling. Nu håller vi på att inse gränserna för den. Resurserna är faktiskt ändliga, avfallsproblemen är inte lösta. Detta och utslagningen, den själsliga utarmningen, gör att vi fortsätter vår jakt efter tillväxten med allt mindre övertygelse.

Vad ska vi då sätta istället? Willis Harman har föreslagit mänsklig utveckling som nästa centrala projekt.

För att ett sådant projekt ska ha någon verklig innebörd för oss måste vi överge den nuvarande människosynen. Den som säger att människan inte styrs av några andra mål än den personliga behovstillfredsställelsen, att vi egentligen är en naken apa, att det är elektrokemiska processer i hjärnan som är upphovet till våra tankar.

Det här vet vi att vetenskapen säger om oss, och då är det inte underligt att begrepp som livskvalitet, solidaritet, mänskligare samhälle inte betyder så mycket att vi förmår att verkligen ändra vår livsstil.

Men nu har vetenskapen börjat inse att det inte finns några sådana enkla förklaringar på vare sig livet eller människan. Så finns det flera framstående hjärnforskare som talar om någon slags styrande kraft bakom hjärnans högre aktiviteter som den rimligaste modellen för relationen mellan hjärna och medvetande. Vi har också forskningen kring nära-döden-upplevelser som pekar mot att medvetandet kan fungera frikopplat från kroppen.

Detta betyder inte att vetenskapen har bevisat själens existens för den lär aldrig kunna bevisas. Men det betyder att vetenskapen tvingas erkänna att den inte kunde bevisa att den inte finns.

Så om vi tycker att det är trevligare att tänka sig att vi har en själ så är det minst lika vetenskapligt respektabelt som motsatsen.

Det betyder också att vi får ta de stora frågorna på allvar — livet, döden, kärleken, skönheten, meningen — och framför allt att vi får ta oss själva på allvar.

Vi inte bara kan — vi måste. För det finns ingen annan lösning på allapproblem runtomkring oss. Det är när vi — i familjen, i grannskapet, på arbetet — tänker, känner och handlar på ett annat sätt som den nya tiden skapas.

Den samhällsomvandling vi nu står inför skiljer sig från de tidigare. Framtidens historiker kommer inte att kunna peka tillbaka mot några enstaka individer eller teorier som ansvariga för förvandlingen. De kommer istället — förhoppningsvis — att se hur många kände och tog ett ansvar för framtiden. Utvecklingen har kommit till ett stadium där samhället är så komplext så att vi, för att kunna fungera, var och en måste ta ansvar för helheten. Precis som i hologrammet måste helheten bli närvarande i delen. Den nödvändiga helhetssynen är inte

så mycket en fråga om att ha alla fakta som att ha en intuitiv känsla för hur allt hänger samman och — framför allt — låta den insikten styra ens handlande på den plats man är. *Att tänka gott och handla lokalt* har blivit något av ett motto för alternativrörelser världen över.

Förmodligen är just en förnyad andlighet nödvändig för att detta ska bli möjligt. Om vi då med andlighet menar den medvetna strävan att utveckla sig själv, att hitta fram till den väsenskärna som verkar vara så förunderligt samstämd med helheten så att när vi handlar utifrån dessa impulser, blir det rätt för alla. Låt oss i alla fall pröva det antagandet, att världen är konstruerad som en helhet, och att vi alla har ett ansvar för att den får fortsätta att vara hel.

Av det nuvarande samhällets institutioner och normer har

vi visserligen programmerats att tro att vi inte duger något till eller att vi bara ska tänka på oss själva. Men det finns många tecken på att en ny medvetenhet håller på att bryta fram. Sökandet efter ett nytt sätt att vara människa — att vara en hel människa i en hel värld — tar sig många uttryck. En del är bra och förtjänar allt stöd, andra är mindre bra men förtjänar ändå vår förståelse.

Den nya kulturen levereras inte färdigförpackad utan skapas genom alla våra försök till nya förhållningssätt till oss själva, till medmänniskorna, till naturen, till tillvarons stora frågor.

Ur "Människan i en ny tidsålder" (red Ingemar Svantesson, LTs förlag 1981).

Rösten

Den lilla rösten bara var

Alltid
Alltid

Flickan runt den lilla rösten visste inte vad hon skulle göra med den

Hon provade täcka över den
Hon provade ändra den
Hon provade strunta i den

Men den lilla rösten bara var

En dag lyssnade flickan och fann GUD

Kirsti Holmgren

Etik och värderingar inom New Age

Mark Satin

Mark Satin

Foto Per Frisk

Fyra etiska värderingar inom New Age

Självutvecklingens etik. Den transmateriella världsåskådningen säger att det finns åtminstone fyra giltiga och inom sig förenliga medvetenhetstillstånd och att varje tillstånd tillfredsställer vissa av våra behov. Om vi inte är i stånd att komma i kontakt med ett eller flera av dessa tillstånd kommer vi att vara i farlig obalans. Vi kommer oundvikligen att kompensera oss genom att skada oss själva och/eller andra.

För att komma i kontakt med alla fyra tillstånden — i avsikt att *känna oss hemma* i åtminstone ett av dem — måste vi utveckla oss. Vi måste komma ifrån vår fixering vid materiella ting och lära oss önska det som det icke-materiella kan ge oss, de andliga, religiösa och mytiska medvetenhetstillstånden. Vi måste komma loss från självutvecklingens två första stadier, från våra fysiologiska be-

hov och vårt behov av trygghet.

Det förefaller alltså som om detta att få kontakt med oss själva skulle visa sig bli, inte bara roligt (fast det kan vara det också) och inte alls bara ett sätt att tillfredsställa vår njutningslystnad, utan ett imperativ för överlevnad som är inbyggt i universums struktur. (Kanske det som är ett evolutionärt imperativ.)

Den ekologiska etiken. Varje medvetenhetstillstånd talar till oss på denna punkt. I det materiella tillståndet har vetenskapsmän med våldsamt olika politiska övertygelser ivrat för att vi ska lära oss arbeta med naturens resurser i stället för att bara förbruka dem. De konsekvenser som följer om vi inte lär oss detta är alltför fruktansvärda för att begrundas (i det materiella tillståndet). Lite mer jordbundet: ett av våra vanligaste tänkespråk är det om att inte skita i eget bo. Det behövs inte den minsta lilla "icke-materiella" medvetenhet för att förstå att boet är vår egen planet.

De andliga och mytiska medvetenhetstillstånden pekar båda på alla tings beroende av varandra och ömsesidiga påverkan. Den religiösa dimensionen har sin egen inbyggda ekologiska princip, som innebär att "om en del påverkar en annan i riktning mot större harmoni med helheten, så gynnas helheten — inklusive den del som handlade" och omvänt. (Hazel Henderson berättar att hennes mors "slag av panteism [var] sedd så här i efterhand --- en ganska användbar grund på vilken jag utvecklade min särskilda ekologiska modell av verkligheten".)

Självutvecklingens och ekologins etik är nära förbundna. Willis Harman säger: "Dessa två etiska system, varav det ena understryker [människornas] fullständiga gemenskap med naturen och den mänskliga rasens enhet och det andra lägger tyngdpunkten på individens självutveckling, står inte i konflikt med utan kompletterar varandra — är två sidor av samma mynt. De är vart och ett

korrektiv gentemot överdrifter eller missbruk av det andra." Stephen Gas-kin, grundare av och andlig ledare för The Farm i Tennessee, talar om de två etiska systemens politik: "Det ligger i vår makt att frivilligt anta en enklare livsstil som kan bli så charmfull och inbärande så mycket nöje att den helt enkelt kommer att sprida sig naturligt av egen kraft. --- Vare sig vi gillar det eller inte kommer vi alla att bli tvungna att anta denna enklare livsstil i alla fall av [miljöskäl — MS] --- Det är bara det att en del av oss kommer att släpas in i den sparande och skrikande. Andra kommer att lägga sig till med den i förväg, avsiktligt, njuta av den och ordna ett skönt sätt att leva på."

Självutvecklingens/samverkans etik. Självutvecklingen gör det möjligt för oss att kunna lita till oss själva och samverka på samma gång. Den kommer att få oss att *vilja* göra båda delarna samtidigt, individuellt och som närsamhällen och regioner. Ett verkligt tillitsfullt uppträdande skulle vara omöjligt utan vår förmåga att samverka på många sätt. Verklig samverkan skulle vara omöjlig om en av oss hela tiden stödde sig på den andre.

Icke-våldsetiken. "Om en del påverkar en annan i riktning mot större harmoni med helheten, gynnas helheten — inklusive den del som handlade." Finns det, i denna sena timme, något behov av att visa att endast ickevåldsbeteende står i samklang med helheten? (Våld kan i själva verket definieras som den mest extrema form av disharmoni. Icke-våld ska emellertid inte förväxlas med livlöshet eller ligglighet.)

Den etik som hör till självutveckling/samverkan och den som hör till ickevåldet hänger samman. Richard Gregg, som är en ickevåldsstrateg och aktivist, har funnit att endast dem av oss som känner självutveckling och är samverkande kan tillämpa ickevåld framgångsrikt. Det är också uppenbart att våld eller hot om

Mark Satin

våld skulle göra "samverkan" ganska ihållig.

Om den transmateriella världsåskådningen är den gemensamma världsbild som nu framträder för New Age, om de fyra etiska systemen inom New Age inefattas i den transmateriella världsåskådningen, borde ganska många av oss upptäcka och handla efter de fyra etiska systemen inom New Age.

Det inträffar också. James Robertsons anmärkningsvärda introduktion till New Age-politiken, *The Sane Alternative*, som gavs ut i Storbritannien 1978, talar också t ex om en "ekologins, det sociala ansvarets och självförverkligandets etik", som håller på att framträda. Han talar vidare om "ickevåldets centrala begrepp". Ett annat exempel är att Stanford Research Institute nyligen har sammanställt en rapport om "Förändrade bilder av människan" (*Changing Images of Man*). Man kommer fram till att en "ny föreställning" om individen otvivelaktigt håller på att växa fram, en föreställning som "återupprättar den transcendental, andliga sidan av [människan]... [utan att förneka] någon av vetenskapens slutsatser i deras nuvarande form". Det rör sig med andra ord om en bild grundad på den transmateriella världsåskådningen. "Ekologins" och "självförverkligandets" etik inbegrips i den nya föreställningen. Lägg därtill märke till att det nu bokstavligen finns dussintals av grupper och tidskrifter vilkas syfte är att befordra en eller flera av New Ages etiska system.

Sex politiska värderingar inom New Age

De är ganska lätt att översätta de fyra etiska systemen inom New Age till sex grundläggande politiska värderingar. Det blir som följer.

För att maximera *självutvecklingens* etik behöver vi 1) maximera det sociala och ekonomiska välbefinnandet. Vi behöver 2) maximera den sociala och politiska rättvisan — undvika folkmord, avskaffa koloniala regimer, undanröja tortyr och grymhet, införa jämlik behandling av människor av alla åldrar, raser, kön och religioner. Vi behöver vidare 3) maximera den kulturella, intellektuella och andliga friheten.

För att maximera *ekologins* etik behöver vi 4) maximera miljökviteterna — inklusive alla varelsers välbefinnande.

För att maximera *självutvecklingens/samverkans* etik behöver vi 5a) maximera närsamhällens, regioners och national-

staters självständighet. Vidare 5b) maximera närsamhällens, regioners och staters *möjligheter* till samverkan (vilka de kan välja att dra nytta av om de vill).

För att maximera *ickevåldets* etik behöver vi 6) minimera våldet mellan individer, grupper och regeringar.

På kort sikt kan vissa av dessa värderingar komma i konflikt med varandra (t ex 1 och 4). I sådana fall borde människor och politiker — enligt Richard Falks råd — bedöma förslag i enlighet med vad de tror ska bli deras *nettoeffekt*. Jag misstänker att alla de sex politiska värderingarna är ömsesidigt förbundna med och beroende av varandra på lång sikt.

En del radikaler har hävdat att "maximering av den kulturella, intellektuella och andliga friheten" är en västerländsk kulturell värdering och inte alls en "grundläggande" politisk värdering. Men i New Ages perspektiv, med dess understrykande av självutveckling, kan vi erkänna denna värdering som en *förutsättning* för all äkta kultur och för tankens och andens liv. På samma sätt är "minimering av våldet" en förutsättning för det fysiska livets fortlevnad.

Ur "Politik för en ny tid". New Age-rörelsens grunder, idéer och handlingsprogram. Övers Teddy Arnberg. (Wahlström & Widstrand 1981.)

Sökare!

Kanske finner du svaret hos
MARTINUS
Vi sänder dig gärna information
om Martinus verk
TREDJE TESTAMENTET
Hälsans Förlag, Vasavägen 9
181 42 Lidingö
☎ 08-767 38 17

Ael Gi

TRÄDENS PLANET

en främmande besökares rapport om
Jorden (80 s A5 limbind). Pris 39:- inkl.
frakt och postförskottsavgift.

MAXIMS FÖRLAG

Box 32007, 126 11 STH, Tel 08-42 96 10

KUDDEN FÖR NACKE/RYGG/SKULDROR THE PILLOW

(Världspatent USP 3757364)

Anatomiskt riktigt utformad och testad av läkare
— Den riktiga hälsokudden — ger bättre avslappning,
bättre vila, bättre sömn.

Förebygger och hjälper vid:

- nackspänningar
- spänningshuvudvärk
- rygg- och skuldersmärtor
- muskelreumatism
- sömnsvärigheter
- snarkning

Sänd mig mot postförskott: Namn _____
___st THE PILLOW à 375:- inkl. moms Adress _____
___st Örngott à 49:- inkl. moms Postadress _____
MEDICAL MARKETING HB
Box 4011, 431 04 MÖLNDAL
Tel. 031-87 86 27 Porto tillkommer

Vattumannen

en nya tidens bokhandel

Mona Rehn och SM

Anders Eriksson och Erik Larsson i fullt arbete på Vattumannen.

Vattumannen i Stockholm har genomgått en ansiktslyftning. Butiken, och även källaren, är ombyggd. Bokhandeln är nu vacker och funktionell. På golvet ligger kakelplattor...

Från att ha varit trång och nersliten med en "salig" blandning i inredningen, som plockats ihop då och då, har lokalen nu blivit öppen och luftig med rymd och ljus och massor av nya bokhyllor.

Interiören är fräsch och vacker. Men, frågar sig nog många av de gamla kunderna: den specifika atmosfären, som var Vattumannens charm, vart tog den vägen?

En fördel med det nya utseendet är förstås att butiken ser mer "normal" och modern ut och därmed är mer anpassad till det stadigt växande antalet "sökare" som frågar efter den litteratur som Vattumannen har. De vanliga kunderna känner sig nog mer hemma i denna nya och fräscha miljö. Upprustningen är alltså en god sak. De gamla kunderna, som kanske saknar den tidigare atmosfären, kommer nog att inse betydelsen av förnyelsen.

Jan Seilitz — huvudägare och chef — säger:

— Många som aldrig satte sin fot i den gamla, nergångna lokalen, vågar sig nu in — och det är ju det vi vill!

Förresten, varför heter bokhandeln just Vattumannen?

Jan svarar att namnet anspelar på Vattumannens tidsålder, som vi anses leva i nu.

— Omkring vår tideräknings början inleddes Fiskarnas tidsålder. För den har *tron* varit det utmärkande. (Fisken är för övrigt kristendomens symbol.) Därefter kommer nu Vattumannens tidsålder, som vi befinner oss i början av. För den blir *insikt*, *vetande* kännetecknande. Dogmatik och auktoritetstro förlorar greppet om människorna, och den intellektuella förmågan vaknar.

— I religiösa termer kan man säga att

Vattumannen

under Fiskarnas tidsålder rådde *tron på Gud* — under Vattumannens tidsålder kommer *vetenskapen om Gud*.

Vattumannen startades i Uppsala 1972 av Per Frisk och Anders Ekströmer. Ingen av dem har längre något med bokhandeln att göra (utom att de äger var sin symbolisk aktie). Per, som jobbar deltid på Hälsa, har flyttat till Dalarna tillsammans med Monica Seilitz, som tidigare arbetade på Vattumannen och var gift med Jan. Per och Monica driver bokförlaget Energica, med succén Kreativ visualisering, och de ger ut tidningen Energivågen. Anders har startat bokförlaget Livskraft, som bland annat ger ut Jerry Jampolskys utmärkta böcker.

Jan tror att Vattumannen var den första bokhandeln i sitt slag i Norden. Fast det har länge funnits boklädor knutna till olika samfund som i huvudsak sålt den *egna* litteraturen. Teosoferna, spiritualisterna och antroposoferna exempelvis har haft bokförsäljning i sina lokaler.

Vi undrar vilken inriktning Vattumannen har. Hur vill Jan beskriva sortimentet?

— Vi har samlat det vi tycker är viktigt av den esoteriska visdomen under ett tak, svarar han, och under detta tak kan man ostört och stilla gå omkring och själv söka sin väg...

Hur är bokhandelns ekonomi? Jan säger att den har börjat stabilisera sig under de senaste åren.

— På något sätt har pengar till fakturor, hyra och personal alltid rullat in, men aldrig mer än att det med nöd och näppe gått jämnt ihop.

Det är alltså idealister och inte i första hand affärsmän som hela tiden drivit Vattumannen. Ägarna har skiftat. För närvarande är bokhandeln ett aktieföretag där Jan Seilitz äger 77 procent av aktierna.

Hur vill Jan beskriva den idealism som ligger bakom Vattumannen?

Han svarar:

— Att genom vår litteratur visa hur vi tror att framtidens människa kommer att se ut, ge upplysning om den riktiga människan, hur hon moraliskt och etiskt, liksom även tekniskt och konstnärligt, kommer att gestalta sig.

— Människan är idag sin egen värsta fiende. Hennes handlingar som vilar på uråldriga moralagrar, håller på att förgöra henne.

Det behövs alltså nya idéer, nya tankar, ny moral, nya former av teknik.

Jan säger:

— Tekniskt kommer människan att lära sig utnyttja naturens egen energi i form av elektromagnetism, gravitation och elektricitet, och vi kommer nog att få se exempelvis supraleddare öppna portarna till den nya fysiken. Vidare visar oss formkrafterna i naturen hur vi kan utforma tekniska lösningar. Naturen blir vår främsta lärare, det gäller "bara" att lära sig förstå språket...

— I ett framtida samhälle kommer människans förhållande till sina medvaler att avgöra hennes status: hennes värde som människa blir lika med hennes värde som medmänniska. Hennes högre förmåga att älska i jämförelse med andra valer blir den enda naturliga klasskillnaden mellan henne och de andra. Den kosmiske Kristus — inte den feltolkade och missförstådda — kommer

mer att vara den främsta förebilden: den färdiga människan.

Har det under åren skett någon förändring i den efterfrågade, på Vattumannen tillgängliga, litteraturen?

— Ja, det har det. För femton år sedan var det hippierna som anslog tonen. Beatles började meditera, och blommor skulle ersätta gevär. Ungdomsrevolten födde en protest mot det etablerade, mot egendomsegoism och nationalism, mot diktatoriska tendenser och auktoriteter. Ungdomar vände sig österut och sökte efter ett grönare gräs... Österlandets filosofi och religion var något spännande och exotiskt, det gav en smula inre stillhet och en trovisshet.

Man har nu "avflummat" atmosfären i butiken, som ser mycket prydlig ut. Övre raden fr v Erik Larsson och Jan Seilitz, nedre raden Mikael Gejel och Anders Eriksson. Alla bilderna har tagits av Jan Seilitz.

— Meditation öppnade en helt ny medvetenhet hos en del. Några försjönk i stillsamt världsfrånvänt navelskådande, andra sökte metoder att bli själsligt och kroppsligt överlägsna andra. "Guruismen" spred sig över västerlandet.

— Men idag ökar intresset för västerländska värdesystem. Man har börjat upptäcka tankar av universell natur, som tidigare påträffades endast hos österländska tänkare, även hos flera av västerlandets stora tänkare och författare. Det som sagts i Indien och Tibet har också uttalats i Tyskland och Danmark — fast på ett litet annorlunda sätt.

Jan tror också att intresset för livsfrågor blivit mer realistiskt, mindre "flum-migt". Kunderna vill gärna läsa om ny vetenskap och anknyta sin livssyn till vad som är känt om verkligheten.

— Man vill, så att säga, känna att verkligheten finns med hela tiden. Man vill inte överlämna sig åt dunkla, luddiga påståenden eller dogmatik. Det verkar som om man håller på att integrera den andliga verkligheten i det praktiska livet; man pragmatiserar den. Trons epok håller på att ersättas av en andlig vetenskap, där både hjärta och hjärna kan få sin tillfredsställelse.

Vattumannen har nyligen även börjat med förlagsverksamhet.

— Vi har skaffat en egen, ganska avancerad datautrustning, berättar Jan, och vi kan enkelt framställa original till både böcker och häften. Idén är att ge ut skrifter som inget etablerat förlag vågar satsa på men som vi vet att våra kunder är intresserade av. Sex böcker ligger nu mer eller mindre färdiga för tryckning.

Vad har Jan själv för livsåskådning?

Han talar om "ett tillstånd av visshet, mitt i en ström av ständig förändring".

— Om jag inte mitt i allt detta skenbara kaos förmådde behålla mitt välgrundade förhållande till Försynen, och kände en hundraprocentig tillit till världsalltets orubbliga exakthet och kärlek, skulle jag knappast orka leva.

— Jag övar mig dagligen i att upptäcka Gud i allt, i materien, i mina medvetelser — och sedan handla därefter. Detta är svårt, men jag vinner varje dag små segrar över de hinder som står i vägen för intuitionens utveckling. Hela tillvaron är en enda korrespondens mellan Gud och det levande väsendet. — Vi måste lära oss Naturens, Tillvarons, eget språk. Naturen är återberättaren av allt vi kan föreställa oss, den är sinnebild av en idévärld som är så rik, allvis och kärleksfull att vi som människor ännu

inte kan föreställa oss det. Vi är praktiskt taget blinda — mitt i en värld som fullständigt sprakar av LIV, Guds ständiga närvaro, skönhet, kärlek och logik. Men vi behöver inte alltid vara blinda — vi kan lära oss se!

Vilka böcker läser de som jobbar på Vattumannen och som ständigt vistas i denna esoteriska miljö, med böcker från golv till tak?

Mikael Gejel:

— Jag läser mycket, kanske mest antroposofiska böcker, men även skrifter om den keltiska graalmystiken. Shamanismen har också länge intresserat mig.

Erik Larsson:

— Jag läser också massor — för närvarande läser jag om två böcker som betytt en del för min egen utveckling, nämligen Bhagwans "Den väldiga utmaningen" och Gawains "Kreativ visualisering".

Anders Eriksson:

— Jag har blivit mycket inspirerad av "Att leva i ljuset" av Shakti Gawain — en riktig pärla!

Alfie Kohn

Ingen tävlan

Kritik av konkurrensen

Alfie Kohn

Spänningen mellan dig och din fru vid frukostbordet i morse ingick i ett ständigt meningsutbyte om vem som ger mest i er relation. Några timmar senare på kontoret håller du ett öga på en kollega och undrar om hon tänker sno åt sig den där befordran som du själv är ute efter. När du spelar tennis efter arbetet förvånar du dig över hur omöjlig din bästa vän är att känna igen på banan, eftersom han gör precis vad som helst för att vinna. Hemma hittar du ditt barn upplöst i tårar. På eftermiddagen i skolan åkte hon ut i första omgången av en stavningstävlan. På kvällsnyheterna får du höra talas om en medicinforskare som erkänner att han manipulerat data för att komma fram.

Eftersom dessa händelser äger rum på olika områden av vårt liv, är det lätt för oss att bortse från den gemensamma nämnaren: konkurrensen. Alltsamman återspeglar vår kulturs besatthet av att vinna. I själva verket är konkurrenstan-ken så allmän — den smittar arbetsplatsen och skolsalen, lekplatsen och familjen — att många av oss tar den för given och inte lägger märke till dess förödande konsekvenser.

Man kan definiera konkurrens som "inbördes oförenliga försök att nå samma mål". För att jag skall lyckas måste du misslyckas. Man kan också uttrycka det så att två eller flera personer försöker nå ett mål som båda eller alla inte kan nå fram till. Den allt för välkända pressen att komma först växer fram ur detta förhållande. Vi har blivit vana vid att leva med det och snabba att försvara det. Vi har faktiskt övats upp inte bara att konkurrera, utan också att tro att det ligger ett värde i att konkurrera.

Jag har ägnat de senaste åren åt att granska de argument som anförs som stöd för konkurrensen, och åt att gå igenom bevismaterialet från olika discipliner. Mina forskningar har övertygat mig om att dessa argument i själva verket är myter — att konkurrensen varken är

nödvändig eller önskvärd. Här har vi fyra centrala myter kring konkurrensen, i popularitetsordning, och vad forskningen faktiskt har kommit fram till:

Myt 1: Konkurrens är oundviklig

Vi vill gärna helt bekvämt hänföra konkurrensen, liksom en rad andra otrevliga beteenden, till något som kallas "den mänskliga naturen". Då denna förklaring är så populär, skulle man kunna vänta sig att finna ett stort bevismaterial som stöder den, men faktum är att det är svårt att hitta ett enda bevis till försvar för detta påstående. Däremot är det inte alls svårt att hitta skäl till tvivel på den oundvikliga konkurrensen.

Vi i USA tar ofta för givet att vår desperata lust att vinna över andra är någonting allmänmänskligt. Men för ett halvt sekel sedan fann Margaret Mead och hennes kolleger att konkurrens är praktiskt taget okänd i Nordamerika hos zuni och hos irokeserna, och i södra Afrika hos bathonga. Sedan dess har tvärkulturella observationer bekräftat att vårt samhälle är undantag snarare än regel. Från inuiterna i Kanada till tangu på Nya Guinea, från kibbutzniks i Israel till bönder i Mexico, lovordas samarbete och undviks i regel konkurrens.

När psykologerna Spencer Kagan och Millard Madsen arbetade med sju- till nioåringar, fann de att mexicanska barn snabbt räknade ut hur de skulle samarbeta i en experimentell lek, medan barnen från USA inte klarade av det. Faktum är att 78 procent av de angloamerikanska barnen tog bort ett annat barns leksak "till synes utan någon annan orsak än att de ville hindra det andra barnet från att ha den". Mexicanska barn gjorde detta bara hälften så ofta.

Sådana rön tyder starkt på att konkurrens är en fråga om social skolning och kultur snarare än ett medfött inslag

i vår natur. Ytterligare tecken på detta är klassrumsexperiment, där man med framgång har lärt barn att samarbeta. Gerald Sagotosky och hans kolleger vid Adelphi University övade till exempel 118 par elever i första till tredje klass att samarbeta i stället för att konkurrera i fråga om flera olika uppgifter. Sju veckor senare lärde en ny experimentator dessa barn en ny lek och fann att de hade lärt sig. Andra forskare har visat att barn som lärt sig att leka samarbetslekar fortsätter med detta på sin fritid. Och både barn och vuxna visar stark förkärlek för sådant samarbete, så snart de själva fått se hur det är att studera, arbeta eller leka i en miljö som inte kräver att några vinner och andra förlorar.

Myt 2: Konkurrens ökar produktiviteten och är nödvändig för god kvalitet

Man antar i vida kretsar att konkurrens förbättrar prestationerna och tar fram det bästa inom oss — att livet utan konkurrens skulle vara "en smaklös upplevelse", att vi skulle bli "ett hav utan vågor av personer som inte uträttat något" (*a waveless sea of nonachievers*), som Spiro Agnew en gång uttryckte saken. Många som påstår detta förväxlar dock framgång med konkurrens — trots att det rör sig om två helt olika begrepp. Jag kan lyckas med att sticka en halsduk eller skriva en bok utan att ägna en tanke åt om den blir bättre än din. Jag kan också arbeta tillsammans med dig — till exempel med att skriva en uppsats eller bygga ett hus.

Vilken metod är mest produktiv — konkurrens eller samarbete? Svaret kommer att förvåna många. David och Roger Johnson, två bröder som arbetar som pedagoger vid Minnesotas universitet, analyserade nyligen 122 studier av klassrumsprestationer som gjorts från 1924 till 1980. 65 studier kom fram till

att samarbete gynnar större prestationer än konkurrens, 8 kom fram till motsatsen, 36 fann ingen nämnvärd skillnad. Forskare över hela landet har, den ene efter den andre, dragit samma slutsats: barn lär sig inte bättre när utbildningen präglas av konkurrens.

I slutet av sjuttiotalet bestämde Robert Helmreich vid Texas' universitet i Austin och hans kolleger sig för att undersöka om detta också stämde "i verkligheten". De personlighetstestade 103 manliga forskare och fann att de som oftast fick sina verk citerade av sina kolleger (ett rimligt mått på vad de åstadkommit) var personer som trivdes med utmaningar, men som inte var lagda att konkurrera. För att försäkra sig om att detta överraskande resultat inte berodde på en slump gjorde Helmreich liknande studier kring affärsmän, psykologer, studenter på grundexamensnivå, piloter och resebyråanställda. Varje gång fann han samma sak: ett avsevärt negativt samband mellan konkurrensbenägenhet och prestation.

Vid närmare eftertanke verkar dessa resultat helt riktiga, liksom likartade rön från tiotals andra studier på arbetsplatser och i skolor. Att försöka göra bra ifrån sig och att försöka bräda

andra är faktiskt två helt olika saker. Ett barn sitter i skolbänken och viftar vilt med armen för att fånga lärarens uppmärksamhet. När hon sedan får frågan kommer hon inte ihåg hur den löd. Hon är helt inriktad på att konkurrera ut sina klasskamrater, inte på ämnet. Dessa båda mål drar ofta åt motsatta håll.

Dessutom är konkurrens mycket stressigt. Risken att misslyckas gör en upprörd eller direkt ängslig, och det hämmar prestationsförmågan. När vi konkurrerar får vi också svårt att dela med oss av våra förmågor, erfarenheter och tillgångar — vilket vi kan göra när vi samarbetar.

Allt detta borde få oss att ställa ingående frågor inte bara om hur vi graderar — eller degraderar — elever och organiserar våra kontor, utan också om motståndarmodellen bakom vårt rättssystem och faktiskt om ett ekonomiskt system som grundas på konkurrens.

Myt 3: Rekreation kräver konkurrens

När man närmare tänker efter är det anmärkningsvärt att det nordamerikanska sättet att ha trevligt är att spela (eller tit-

ta på) detaljstrukturerade spel, där en individ eller ett lag måste vinna över sin motståndare. Bistra, beslutsamma atleter slår i sig taktiska detaljer tills de är alldeles slut för att kunna klä motståndarlaget — ofta blir vår kultur inte lekfullare än så.

Barn hetsas också mot varandra när de med dödligt allvar spelar i knatteligan. Idrottspsykologen Terry Orlick påpekade att sådana aktiviteter ofta präglar de unga deltagarna. "För många barn", skrev han, "fungerar konkurrenssporter som en förlorarfabrik som inte bara effektivt eliminerar 'de dåliga' utan också många av 'de goda'... I Nordamerika är det inte ovanligt att vi har mist 80—90 procent av de registrerade deltagarna i organiserad idrott innan de har fyllt femton." Forskning i icke rekreativ miljö visar tydligt att de som inte lyckas i den inledande konkurrensen fortsätter att göra dåligt ifrån sig, och att de hoppar av så snart de får en chans.

Till och med de yngsta barnen förstår budskapet. Ett tydligt exempel är den i USA populära leken "Hela havet stormar". När musiken tystnar rusar n deltagare mot n-l stolar. I varje omgång stöter man ut en deltagare och plockar bort en stol, tills en enda vinnare finns kvar.

De ursprungliga tantriska meditationerna förmedlade av vår tids yogier

Inget kan jämföras med en personlig träning och vägledning för den som verkligen vill lära känna yoga och meditation.

Swami Janakananda är förmodligen den enda i Europas undervisare i hela den stora Kriya Yoga. Det krävs ett särskilt kunnande och helt speciella villkor för att kunna hålla på med en så djupgående undervisning. Vår internationella kursgård Håa i Småland och lärargruppen möjliggör denna transformerande upplevelse.

Vi har intensiva internatkurser på olika nivåer. Från 10 dagar till 3 månader - en unik tilldragelse inom modern yoga och meditation.

«3-månaders kursen tycks ha en förmåga att psykofysiologisk effekt på elevernas autonoma nervsystem och hjärna. Balansen i dessa två viktiga system blev på ett avgörande sätt förbättrad... mot en generellt bättre avspänning och stabilitet samt mindre ångest och oro hos eleverna vid kursens slut.» (Psykolog E. Hoffmann)

Upplev Yoga Nidra

Ett kassettband som får dig att ligga stilla med slutna ögon - och lyssna!

«Detta band är en hit, om man kan tala om hit inom avspänning.» (A. Thompson, terapeut och New Age bokhandlare i England)

Bandet finns på svenska, engelska, danska och tyska. Pris: 110 kr.

«Bandet är det mest inspirerande jag har hört på länge. Det är ett multidimensionellt konstverk av ett sällan skådat slag.» (Mikael Lamngård, Växthuset Kaprifol, Fjällbacka)

«Efter att ha fört en stressad tillvaro med ett arbete som nästan helt slog sönder min förmåga att leva i nuet, har jag nu åter börjat att glädjas åt varje ny dag, att inte i onödan bekymra mig om morgondagen. Jag har åter lärt mig själv att skratta. Jag tycker det är fantastiskt.» (E. Berg, Ludvika)

«Yoga Nidra liknar inget jag har hört tidigare. Den [Swami Janakanandas vägledning] ackompanjeras av dels naturljud, dels musik av den indiske musikern Roop Verma. Bland annat spelas ljudsymboler för de olika chakras, enligt den musiktradition som kallas Nada Yoga. Upplevelsen av en sådan övning blir naturligtvis individuell. Själva finner jag den helt fascinerande. Jag känner mig uppfriklad och vitaliserad efter övningen, och tänker fortsätta med den.» (Nils-Olof Jacobson i Sökaren maj 1985)

- en kreativ semester
Håa kursgård

SKANDINAVISK YOGA OCH MEDITATIONSSKOLA

Håa Kursgård, 340 13 Hamneda. Tel. 0372 - 55063

Vi har även kvällskurser i Stockholm, Göteborg, Malmö, Helsingborg och i flera städer i Småland och Halland, samt veckoslutskurser i olika delar av landet. Ring gärna och begär broschyrer och ytterligare information på tel. 0372-55063.

Alfie Kohn

kvar. Alla andra har förlorat och varit borta från leken under mer eller mindre lång tid. Detta är vår föreställning om hur barn skall roa sig.

Orlick funderade över denna lek och kom på ett alternativ: tänk om deltagarna i stället försöker klämma ihop sig på färre och färre stolar, tills en hög med skrattande ungar till slut trängs på en enda stol? På så vis föds en ny lek — utan vinnare och förlorare. En bredare synpunkt: en lek kräver helt enkelt att man når ett mål genom att övervinna något slags hinder. Det står inte skrivet någonstans att hindret måste vara andra människor. Det kan vara en tidsgräns eller någonting i själva uppgiften. Vinst och förlust krävs alltså inte som ram. Vi kan till och med ordna så att alla samarbetar för att nå ett visst mål. Då blir motståndarna kompanjoner.

Myt 4: Konkurrens danar karaktären

Vissa människor försvarar konkurrensen som ett sätt att bli "starkare". Att lära sig vinna och förlora förmodas hårda oss och ge oss självförtroende. Ändå känner de flesta av oss på sig att följderna av att kämpa om att komma först i allmänhet är osunda. Som antropologen Jules Henry uttryckte saken: "En konkurrenskultur lever vidare genom att slita ut folk."

I stor utsträckning konkurrerar vi för att försäkra oss själva om att vi dugar i grund och botten. Tragiskt nog gör konkurrensen dock ingenting för att stärka den ostadiga självaktning som givit upphov till den. I varje konkurrenssituation finns risken att förödmjukas, att avslöjas som otillräcklig.

Att försöka bräda andra är skadligt — för det första därför att de flesta av oss förlorar för det mesta. Inte ens att vinna hjälper, eftersom vår självaktning blir beroende av konkurrensens utgång, medan psykisk hälsa förutsätter ett villkorslöst självförtroende. Dessutom är segern aldrig beständig. Herre på täppan är inte bara en barnlek — det är prototypen för all konkurrens, eftersom den som vinner genast blir måltavla för sina rivaler. I vilket fall som helst dör segerns lyckorus snart bort. Både vinnarna och förlorarna finner att de behöver mer, ungefär som den som har blivit resistent mot en drog.

Två idrottspsykologer, Bruce Ogilvie och Thomas Tutko, studerade ungefär 15 000 atleter och fann inget stöd för tron att idrott skulle vara karaktärsdane. "Faktum är att vissa tecken tyder på att atletisk konkurrens hämmar tillväxten på andra områden", blev deras slutsats när de hade dokumenterat dep-

ressioner, extrem stress och relativt ytliga relationer hos de tävlande. De fann att många spelare "med oerhört stark karaktär" undviker konkurrensgrenar. Annan forskning har kommit fram till att konkurrens får människor att söka bevis på sitt eget värde utanför sig själva. Samarbete å andra sidan har knutits till känslomässig mognad och en stark personlig identitet.

Det kanske mest oroande med konkurrensen är dess sätt att förgifta våra personliga relationer. På arbetsplatsen kanske man är vänlig mot sina kolleger, men ändå på sin vakt, eftersom man kanske är rivaler i morgon. Konkurrensen splittrar familjer, gör sökandet efter gillande till en kapplöpning och förvandlar kärlek till en trofé. På lekplatsen är det svårt att hysa positiva känslor för någon som försöker få en att förlora. Och i våra skolor får eleverna lära sig att betrakta varandra inte som tänkbare samarbetspartners utan som motståndare, rivaler, hinder för den egna framgången. Inte undra på att den fientlighet som finns i en konkurrenssituation ofta bryter ut i ohöjd aggressivitet.

Att göra sig av med rivalitetens dåliga verkningar är inte lätt. Det räcker inte att vi blir av med "överdriven konkurrens" — bedrägeri och fanatism — för problemet ligger i själva konkurrensen. I stället för att bevara ett mönster som bara låter den ene lyckas på den andres bekostnad, måste vi välja en radikalt ny syn på vårt samhälle, en syn som grundas på samarbete och samspel.

Men först måste vi lämna myterna om konkurrensen bakom oss. Sedan kan vi arbeta med att förändra de institutioner som definierar oss som motståndare och utveckla sundare och produktivare alternativ.

Översättning GUNNAR GÄLLMO

Copyright 1986 Alfie Kohn. Texten, som vi hämtat från den amerikanska tidskriften New Age, utgör ett avsnitt i boken "No Contest: The Case Against Competition" (Houghton Mifflin 1986) och publiceras i Sökaren enligt överenskommelse med Lenart Sane Agency AB i Karlshamn.

"SUNRISE"

är en Engelskspråkig tidskrift från TEOSOFISKA SAMFUNDET — PASADENA

Pris 60:— för 6 nr/år. Skriv gärna och begär ett gratis ex. till Anne Eek, Eriksbergsgatan 18, 114 30 Stockholm.

Stödföreningen för Djupterapi
Box 7060 20042 Malmö

DJUPTERAPIN

söker inte mentalsjukdomarnas orsak i människans kemi utan i hennes livserfarenhet.

Gå med i Stödföreningen för Djupterapi!

Medlemsavgift 150:—
Informationspaket 20:—
Pg 495 11 33-0 Bg 585-5119
Tel. 040-846 91 tisdag 19-20.

BUDDHASASANAFÖRLAGET

Box 5158, 102 44 Stockholm

Skrifter ur den buddhistiska palikanon:

Buddhas stora meditationstal
40 sidor, ca 20:—

Buddhas tal till Sigala
24 sidor, ca 16:—

Övrigt:

Buddhismen i ett nötskal
av Narada Maha Thera
80 sidor, ca 15:—

Buddhistisk meditation
av Francis Story
32 sidor, ca 7:—

I bokhandeln eller direkt från förlaget

Allt du läst om här har vi böcker om! Böcker som kan bidra till att du blir en helare människa! Hos oss hittar du också vacker, mjuk New Age-musik, avslappnings- och meditationskassetter och skivor.

Vi gör även ditt personliga horoskop på vår data!
Välkommen till vår butik på
Drottninggatan 83
(vid Strindbergsmuseet, T Rådmanstegen)
Postadr. Box 45096, S-104 30 Stockholm
Telefon butik 08-10 96 15, kontor 08-10 69 15

Namn .....
Adress .....
Postadress .....
☐ Jag vill vara med i Vattumannens kundregister
☐ Jag är speciellt intresserad av .....
Talongen sändes till
Vattumannens Bokhandel, Box 45096, 104 30 Stockholm

Färdriktning

Birgitta Fries-Ossiann

För en tid sedan hörde jag en socialt framgångsrik dam, som levtt ett lugnt och lyckligt liv, berätta om en sällsam upplevelse. Hon hade drabbats av en livshotande sjukdom och nu stod hon där vid klinikfönstret och blickade ut i en värld — tom och meningslös. Då hände något oväntat. Plötsligt var allt annorlunda. Ett tillstånd av salighet tog hela hennes varelse i besittning. En så intensiv lycka hade hon aldrig tidigare upplevt. Det var som om en förlåt dragits undan och hon kände sig försatt till en okänd dimension av livet, till en annan och sannare verklighet — den riktiga, den äkta.

Då slog det henne att hon inte längre kände så djupt medlidande som förr med de handikappade. Hon hade alltid känt det svårt att uthärda tanken på deras hårda öden, men nu visste hon ju av egen erfarenhet att den verkliga lyckan, ja saligheten kunde upplevas oberoende av yttre omständigheter. En andlig verklighet, en nåd, en gåva tillgänglig för alla väsen i de svåraste lägen — ja inför döden själv.

I den gränsöverskridande upplevelsen blir tillvaron meningsfull och intensiv men också stilla och fridfull. En resonans, en relation till allt — till kosmos. En tidlös erfarenhet av en livsskapande och livsuppehållande källa — av en icke materiell urgrund som tillvaron innerst tycks vila i.

Kanske behöver vi just drabbas av lidande — komma nära döden för att vardagstankarna, nyttighetsvärlden ska förlora sitt grepp om sinnet. Vi är så instängda i välfärdssamhället, där materiell vinning blivit ledstjärnan — där det levande, friska stängs ute. Några rader av Hans Larsson dyker upp i mitt minne: "Vår tid är hemsökt av nyttighetsmasken, som gnager varje friskt blad som vill slå ut." Vad kan vi då göra för att skydda oss mot det tärande och värna det friska och levande? Kanske är ödmjuk inlevelse i naturen omkring oss en framkomlig väg. Att famna en björk då sinnet är öppet har givit mig en djup gemenskapskänsla. En vibrationernas re-

sonans med mitt eget väsen. En hemkänsla av att vara innesluten i samma all-liv.

Vitnesbörd om erfarenheter av andlig mystisk natur förefaller öka. Är det ett tidens tecken på att den materialistiska världsförklaringen håller på att förlora sitt grepp över sinnena och ge plats åt en icke fysisk primär struktur? Grunderna för den klassiska fysikens statiska världsbild har väl kvantfysiken redan rubbat, men det tar tid innan vi självklart lever i en mer dynamiskt präglad livssyn. Ändå vet vi nu att alla väsen — från de minsta till de största — lever i ett strålningsfält som kan registreras med känsliga apparater — ja t o m fotograferas. Kirlians bilder av blads kraftfält och även av metallers har forskare tolkat som tecken på en energi som finns runt omkring levande och döda föremål och som avspeglar olika processer. Även den mänskliga auran lär man ha lyckats fotografera — det livsfält i vilket vi lever och som avspeglar vårt sinnestillstånd. Känslor av glädje och sorg har visat sig påverka kraftfältet liksom fysiska skador. Det är kanske dessa vibrerande kraftfält vi känner av och intuitivt tar emot då vi upplever värme eller kyla vid mötet med andra människor. Också växters kraftfält ändras vid skador — ja det förefaller som om de skulle reagera på människors tankar. Allt levande tycks existera som del i ett samspel — ingå i gemensamma under- och överordnade system i en livets grundstruktur. Vi anar en livskraft — en kosmisk kraft som binder allt samman.

En mer organisk andlig livssyn tycks växa fram på olika områden — inom fysiken, inom biologin och nära sig urgammal visdom. Så har Fritjof Capra med sin bok "Fysikens Tao" försökt popularisera den nya fysiken liksom Gary Zukav med "De dansande Wu-Li-mästarna" och peka på överensstämmelser med österländsk livssyn. En fysiker som Werner Heisenberg står inte heller helt främmande för österländsk mystik. Han tycks även närma sig Bergsons teori om en existerande "livskraft" — en fun-

damental energi som uttrycker sig på olika plan. Kanske finns bara en enda kosmisk energi som kan existera i olika former och manifestera sig i sinnevärlden — fysiskt och andligt, i liv och själ?

Biologen Rupert Sheldrake uttrycker liknande tankegångar i sin bok "Mot en ny livsvetenskap". Han framför här en hypotes om "morfogenetiska fält" som existerar oberoende av alla materiella strukturer och som formar kristaller, växter och djur. Han anar en icke materiell kraft — en skapande faktor och skriver: "Den kunde tex finnas inneboende i livet som helhet. I det fallet skulle den motsvara det som Bergson kallade *elan vital*, ett slags livskraft. Eller också kunde den innebo i planeten som helhet, i solsystemet eller hela universum. Det kunde faktiskt finnas en hierarki av inneboende skaparkrafter på alla dessa nivåer. --- Om en sådan skapande faktor på högre nivå verkade genom människans medvetande skulle de tankar och känslor som den gav upphov till faktiskt kunna uppfattas som om de kom utifrån. Denna upplevelse av inspiration är ju välbekant. --- Om sådana 'högre jag' innebor i naturen, så är det dessutom möjligt att människor under vissa betingelser direkt kunde erfara att de vore inneslutna eller innefattade i dem. Och faktum är att upplevelsen av en inre enhet med allt liv, med jorden eller universum ofta skildras, i den mån den alls går att uttrycka."

Visar sig Sheldrakes hypotes riktigt skulle konsekvensen bli en spiritualistisk naturvetenskapligt grundad livssyn, som överensstämmer med de äkta mystikernas budskap. Genom hela mänsklighetens historia har de vittnat om upplevelser av enhet med en evig och oföränderlig världsgrund. I de gränsöverskridande ögonblicken får vi alla glimtar av denna dolda verklighet dit vi innerst omedvetet längtat och känner oss hemma på ett djupare sätt. Kanske är den fysiska världen bara en återspeglning eller en skugga av denna dimension av verkligheten? Kanske innebär den äkta mystiken en verklig kunskap om livets

och världens grund?

För många år sedan mötte jag besläktade tankar hos den svenskamerikanske astrofysikern Gustaf Strömberg i hans bok "Universums själ" och även i andra av hans skrifter. Han framför där teorier om människans ställning som ett evighetsväsen i ett Universum, vilket är "skapat" och styrt av "Det Allsmåttiga Kosmiska Sinnet". Han skriver: "Den icke-fysiska motsvarigheten till vår kropps organ är den grundläggande orsaken till våra fysiska organs strukturella och funktionella egenskaper. Denna motsvarighet är den livsskapande och livsuppehållande källa, som är oberoende av tid och rum. --- Icke-fysisk förbindelse existerar mellan våra organ och deras kosmiska motsvarigheter."

Även i gamla kulturer, som vi västerlänningar själv tillräckligt kallat "primitiva" — hos afrikaner, hos indianer — fanns en instinktiv kunskap om människans samhörighet med ett mysteriöst kosmos, med allt levande och med jord, luft och vatten — heliga ting att vörda och älska. Ur en besjälad upplevelse av världen växte myter och en djupt andlig gudstro fram. Siouxindianerna i Nord-Amerika dyrkade tex Den Store Anden, en levande, verkande kraft — knappast en personlighet. Självt hemvist för en andlig kraft kunde människan genom riter komma i förbindelse med denna kosmiska urkraft och uppleva trygghet, beskydd och gemenskap. En spiritualistisk gudsuppfattning — inte så olik vår tids vetenskapliga livssyn.

Ursprungliga, enkla kulturers vördnad för liv och jord, mystikers erfarenheter av alltings enhet och nutida tänkares, fysikers och biologers syn på universums innersta väsen — är inte deras budskap samhörighet på djupet? Vi anar en gestaltande tanke bortom det vetbara — ett Kosmiskt medvetande som vårt eget sinne är beroende av och i sällsynta stunder upplever samklang med — i de gränsöverskridande ögonblicken. Ingen splittring då i vårt väsen. Intellect och intuition, tanke och känsla, materia och ande — allt löper samman till en enhet, bildar en helhet. I de stunderna är vi öppna och mottagliga för budskapet om levande sammanhang. En framtidsvision tar form. Ett hopp föds trots allt. Väckande signaler tonar i vårt inre. Kanske finns ändå en väg för individen, för släktet — en gemenskapsväg att vandra i samklang med allt som lever. En *färdriktning* in i en ny tidsålder där vördnad för livet i alla dess former och för jord, för hav, för luft är det innersta Gemenskapsbudet.

Skapelsespelet

I Center Light, en tidskrift från Other Dimensions Services i Kanada, skriver Barbara V Rebard om hur man spelar skapelsespelet.

Spelets regler är:

1. Tankar är energi, och energi följer på tankar.
2. Vad vi innerligt önskar oss, blir förr eller senare verklighet.
3. Bakom allting finns först en idé, tanken, vilken sedan får sin kraft till manifestation av önskan och kärlek, av viljan att göra det goda.

Genom att följa dessa regler blir vi Guds medarbetare i skapandet av en värld som är i harmoni med den gudomliga planen.

Barbara Rebard föreslår att vi i stället för traditionella nyårslöften, som vi ändå inte håller, bestämmer oss för att spela skapelsespelet genom att vända allt negativt vi ser till dess positiva motsats!

Vi kan föreställa oss världen sådan den kunde vara. Varje gång vi ser eller hör något negativt, vänder vi det i våra tankar och ser det för vår inre syn som något positivt.

Exempel:

På din arbetsplats ser du två av dina kamrater träta med varandra. Som en utanförstående iakttagare kan du "förändra bilden". I din föreställning ser du hur de blir sams, skakar hand och går därifrån i samförstånd. Om nu detta inte händer i verkligheten, medan du ser på, så bekymra dig inte! Du har påverkat skeendet på fina nivåer och träffat det högre självet hos dem båda!

Du går på besök till en familj. Innan du ringer på dörrklockan, välsignar du huset och alla som bor i det.

Du skall delta i ett sammanträde, där beslut måste fattas. Några minuter innan sammanträdet börjar går du in i dig själv och ser för din inre syn hur allting går bra, hur deltagarna fungerar harmoniskt tillsammans. Därmed sår du en sådd och utgör en tyst impuls till det goda att manifestera sig i din omgivning.

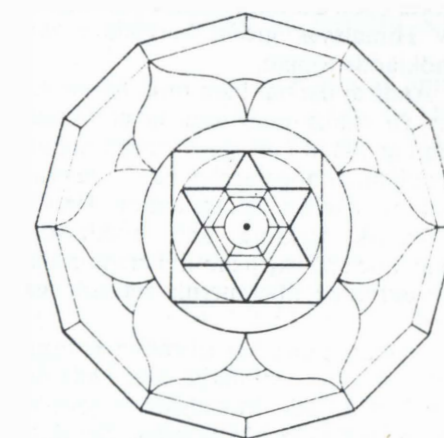
Tydligt menar Barbara Rebard att vi genom positiva föreställningar skapar en kraft på en subtil mental nivå, så att

något positivt händer lättare än det annars skulle göra.

Genom våra föreställningar kan vi skapa den värld vi vill ha, understryker Barbara Rebard. Vi kan välja en lycklig värld i linje med den gudomliga viljan. Vi kan göra sådana val varje dag; vi kan alltid välja att "se" saker på ett annat sätt än de förefaller vara. Om vi börjar leva på det sättet, med positiva föreställningar, kommer mycket i vårt liv att förändras. Vi känner oss i bättre form, allting går mycket lättare att göra, de rätta besluten tas utan ansträngning.

Världen förändras om de mänskliga sinnena förändras. Den värld vi tillsammans skapar, har sin rot i våra sinnen. Så: låt oss se framför oss en värld i fred och välbstånd, se hur alla arbetar tillsammans i jämlikhet och förståelse, se hur nationernas ledare träffas i harmoni och samförstånd. Låt oss se bortom det som synes vara — skriver Barbara Rebard — och föreställa oss världen så som den borde vara — då kommer sakta men säkert den bilden att bli sann!

Center Light ges ut fyra gånger om året av Other Dimensions Services i Kanada. Svensk representant är Gunilla Irving, Björktorp, Vadsbro, 624 00 Flen. Tel 0157-703 47. — Det är den i Sverige bekante esoteriske läraren Andy Schneider som står bakom.

Dalai Lama

ledaren som visar sin storhet genom sin enkelhet

Åsa Freij

När man frågar en man, som är ledare inom en av de stora religionerna och som av många anses som en av världens få visa, om livets mening, ser han en stund eftertänksam ut, som om han aldrig hört denna eviga fråga förut. Och så svarar han, inte med en lång filosofisk utläggning, utan bara med ett leende:

— Tja, det är väl att vara så god man kan mot sina medmänniskor!

Under en resa i Indien har Sökarens reporter besökt Dharamsala och mött Tibets och de tibetanska buddhisternas landsflyktige ledare, den 14:e Dalai Lama, en man som utstrålar storhet genom sin anspråkslöshet.

Femton timmars omskakande resa från New Delhi i en sliten indisk buss närmar sig sitt slut. Mödosamt tar bussen sig på låg växel uppför de sista smala slingrande vägarna. Genom de dammiga fönstren möter resenärernas trötta ögon det upplyftande panoramat av Himalayas gröna bergssidor och snöklädda toppar.

Ändå är det här bara fotkullarna, säger en vänlig man med rakat huvud. Han är klädd i ett slags vinröd mantel som lämnar högerarmen bar — en symbol för enkelhet och fattigdom. Han är tibetansk flykting och buddhistisk munk och på väg hem till Dharamsala i norra Indien, tibetanernas främsta exilort.

I Dharamsala har tibetanerna byggt ett litet Tibet i miniatyr, eller i alla fall ett litet Lhasa, huvudstaden som de lämnade för cirka 25 år sedan. Det skedde under dramatiska omständigheter över de höga bergen undan kinesernas ockupation och grymma framfart och med den då blott 24-åriga religiösa och politiska ledaren, Tenzin Gyatso, den 14:e Dalai Laman, i spetsen.

Nya samhällen

Det är under ledning av denne märklige man, som jag nu snart ska få träffa, som man byggt upp nya samhällen, främst i Indien. Det är under hans varliga ledning som man återuppbyggt sin raserade kultur och behållit sin gemenskap, sin nationskänsla, sitt hopp och framför allt sin religion och sin vänliga, ödmjuka natur.

Dalai Lama har oförtröttligt uppmanat sitt folk att inte hata dem som tog deras hemland ifrån dem och nästan helt utplånade deras gamla, rika kultur.

Men just denna tid, då de haft minnesdagar av flykten från hemlandet, syns ändå affischer med bittra slogans mot kineserna här och där på de små låga husen i de smala gränderna i själva tempelbyn Mc Loud Ganz strax ovanför staden Dharamsala. Och det är förståeligt att minnen sådana som dessa, som man kan läsa och höra om, inte så lätt plånas ut:

"Män, kvinnor och barn torterades och massdödades, templen plundrades och brändes eller utnyttjades till annat ändamål på utstuderat kränkande sätt. Ovärderliga skatter och kulturföremål förstördes, munkar och nunnor skändades på det grövsta genom sexualanknuten tortyr.

De heliga skrifterna breddes ut över gatorna så att folket tvingades trampa på dem, eller man gjorde toalettpapper och skosulor av dem. Präster stängdes in att svälta ihjäl medan man hånfullt uppmanade dem att låta deras religion rädda dem.

Positiva nyheter

Idag är det man hör om Tibet mest positiva nyheter om hur kineserna erbjuder Dalai Lama komma tillbaka, och låter folket återuppbygga sin kultur, ha sina barn i egna skolor och utöva sin religion.

Man har lättat på restriktionerna så att ett par delegationer exiltibetaner fått besöka hemlandet. Enskilda invånare i Tibet har också fått resa ut för att träffa släktingar och Dalai Lama — bara de lämnat någon nära anhörig kvar, som säkerhet för att de skulle återvända.

— Men det är bara ett spel för gallerierna, säger en tibetansk bonde som just anlänt till Dharamsala för ett kort men efterlängtat pilgrimsbesök. Jag möter honom över en kopp tibetanskt te med mjölk, salt och smör, där jag tagit in på ett litet värdshus för sex kronor natten i sovsal.

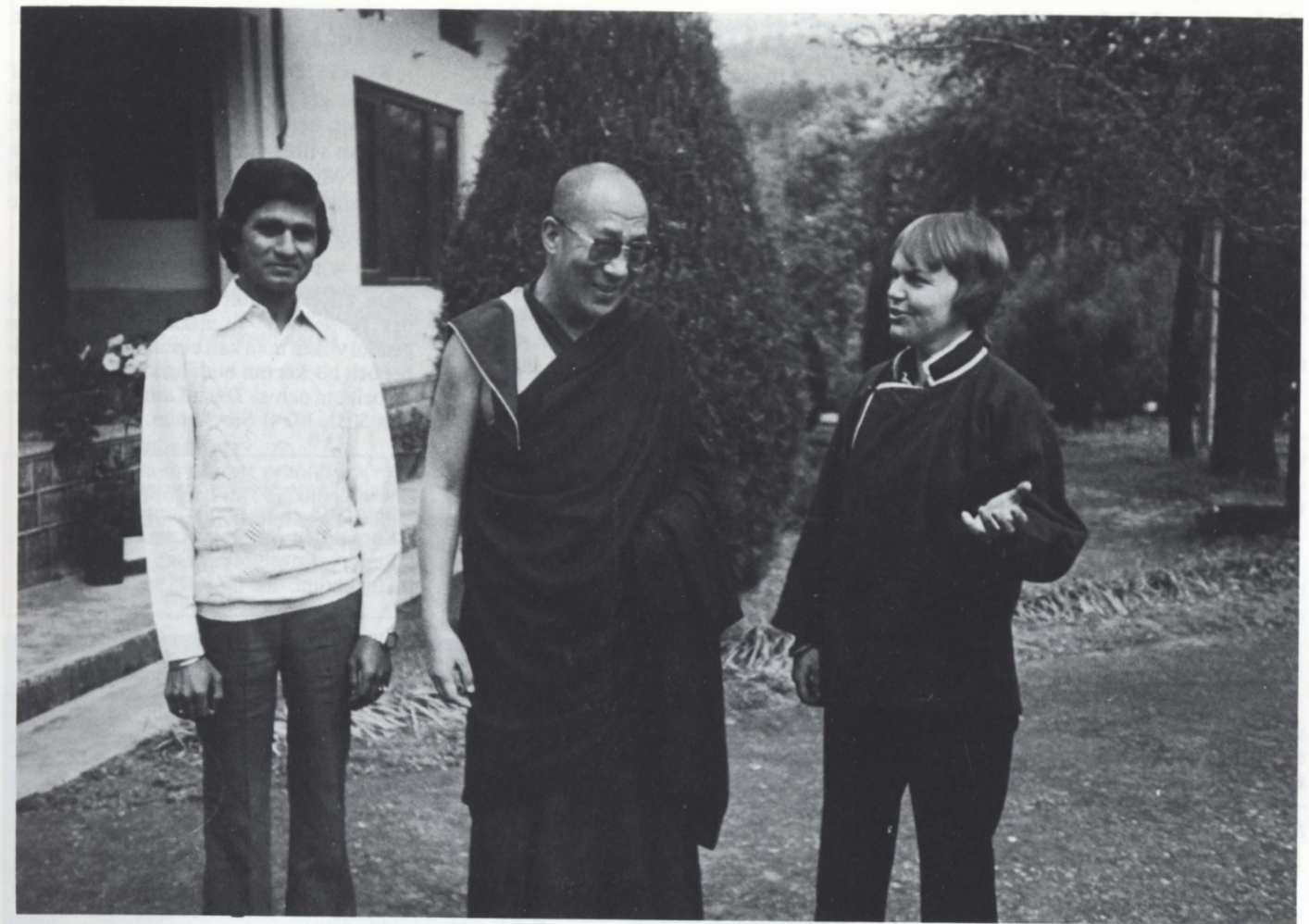
— Vi upplever inte att kinesernas attityd förändrats i grunden även om vissa yttre förhållanden blivit lite lättare, fortsätter han, Själv kan jag nu liksom många andra ha min egen odling, sedan försöket med folkkommuner för tibetanerna fullständigt misslyckats. Statliga jordbruk finns dock kvar till minst hälften och på dem tvingas vi arbeta tio dagar i månaden.

— Tibetanerna är en underklass oavsett tidigare status och utbildning. Kineserna innehar alla inflytelserika positioner. Tortyr, fängelse och tvångsarbete förekommer ännu och tibetanerna har minskat i antal sedan ockupationen, både beroende på avrättningar och oviljan hos vårt ännu olyckliga folk att föda barn.

Vidare beskrivningar om hur det är och känns att bo i Tibet idag, tycker han är både olustigt och onödigt att ge.

— Det måste var och en förstå, hur det är att leva under sådan förnedring i sitt eget hemland!

Hans relativt unga ansikte har ett helt annat trött och ledset uttryck än hans utvandrade landsman värdshusvärderna och dennes familj och gäster. Men när han talar om att han nu ska få se och höra sitt folks ledare, lyser också hans ögon och rynkorna i pannan slätas ut.

Sökarens reporter, i tibetansk ulljacka, tillsammans med Dalai Lama och en indisk vän, Tilak Raj.

"Hans Helighet"

Och han är inte ensam om denna uppskattning av Dalai Lama. Vid templet, som jag passerar, när jag ska gå till det möte med "Hans Helighet", som andra besökare jag hunnit tala med, betraktar som nästan ofattbar lycka, har redan något hundratal människor slagit sig ned för att få en bra plats till eftermiddagen.

För då ska han tala, den vise, som sedan fyra års ålder skolats i den buddhistiska läran om livet, allt sedan han upptäcktes genom en rad märkliga tecken som den nya inkarnationen av den första heliga Dalai Lama.

Dalai Lama är en titel på en helig man, en "Bodhisattva", som förstått och förkroppsligat Buddhas lära. Han är det tibetanska folkets skyddspatron, dess andliga såväl som världsliga ledare. Den första Dalai Laman hette Gedun Drup och levde på 1300-talet. Traditionen säger att det är han som väljer att komma igen i upprepade inkarnationer för att hjälpa sina medmänniskor.

Titeln, som egentligen tilldelades först den tredje inkarnationen genom den mongoliska härskaren Alten Khan på 1500-talet, betyder "hav av visdom".

Olika tecken

Den nuvarande Dalai Lama upptäcktes liksom sina företrädare av visa män, som följde olika tecken för att hitta den rätta personen. Bl a sägs hans företrädare efter sin död ha vridit huvudet åt det håll där man skulle börja söka. När man fann den lilla pojken i det enkla bondehemmet, som man sett i en vision, förde man honom i procession till det stora slottet i Lhasa, där hans långa utbildning påbörjades.

Först prövades han dock på sin rätta identitet genom att få välja ut saker som tillhört den förra Dalai Laman. Dalai Lama, Tenzin Gyatso själv, säger sig minnas att han innan han upptäcktes ofta satt i fönstret och längtade att komma till Lhasa, där han hörde hemma.

Efter någon halvtimmes spänningssökande förberedelser med kroppsvisitering, ifyllande av besöksformulär och samtal med privatsekreteraren, Mr Tempa Tsering, är jag färdig att föras in till audiensen med "Hans helighet", som man vördsamt säger här.

Ett ögonblick hejdar jag mig och tänker: Hur talar man och umgås med en sådan person, betraktad nästan som en gud av sina egna och av många, många andra som en av de ytterst få så kallat andligt upplysta människorna i världen idag!

Varmt leende

Dalai Lama löser själv snabbt problemet åt mig. Med ett varmt leende och hjärtligt utsträckta händer kommer han emot mig som om jag vore en kär gammal vän, vars besök han själv snarare än jag är ärad av. Och han tar i hand, antagligen för att han vet att det är sed i min kultur och trots att det inte är det i hans, utan närmast opassande.

Han säger "hallo" på engelska och "sitt ned".

Och när vi satt oss lutar han sig fram uppmärksam på vad jag vill att han ska stå till tjänst med att berätta.

Sådan är han, Dalai Lama, enkelheten och vänligheten själv, en personifiering av sin filosofi. Och så halvgud han än är inom en lära präglad av österländsk helig tradition och mystik tar han varken buddhismens eller sin egen roll högtidligt.

På frågan om den heliga Dalai Lama-traditionen kan tänkas snart ha spelat ut sin roll i vår moderna tid, svarar han bara med ett leende och en höjning av axlarna på sin brutna engelska:

— Det beror på om jag är bra Dalai Lama. Då behövs jag. Om jag inte sköter mig bra, då lika gärna Dalai Lama upphöra.

Odogmatisk inställning

Även till reinkarnationstraditionen har han en helt odogmatisk inställning. Han anser det bara sannolikt att vi lever många gånger och tycker det är mycket intressant att följa de vetenskapliga rön som nu allt oftare framläggs som stöd för teorin om kretsloppet mellan födelse och död och om medvetande obereonde av kroppen.

Om sin egen och andra läror, säger han generöst:

— Alla religioner är lika viktiga och har från början samma ursprung och samma syfte, att hjälpa människor att förstå hur de ska bli lyckliga och undvika lidande. Olika läror och system är bara bra. De behövs för att människor också är olika.

Små bekräftande "hmm" allt emellan när han pratar och hans brutna engelska gör honom nästan barnalikt avväpnande. Jag får en stark känsla av att befinna mig inför något så ovanligt som en alldeles oförställd och kärleksfull människa. Han säger t o m storsint om kineserna:

— Det är klart att man kan förstå, om det troddelandet varderas, att de ville ha det tillbaka. Men idag, unga kineser som jag möter i väst, de vet, och de beklagar mycket.

Och:

— Man har alltid själv del i det som sker en genom tidigare tankar och handlingar.

Dalai Lama ser allt som lärdomar, och lärdomar är det viktigaste som finns, för vi är här för att lära och utvecklas. Han menar att vi måste älska även våra fiender och se dem som goda läromästare. För ingen vän kan ge en sådan träning i tålmod och förlåtelse som en ovän.

En familj

Och han påpekar att "nu talar inte Dalai Lama strunt som man kanske kan tro", för: den kärlek, som vi måste lära oss och som är den enda vägen till både egen frid och lycka och fred på jorden, är sådan att den omfattar även våra värsta fiender. Vi är alla en familj och det negativa kommer ur okunnighet.

Och så kommer han in på det som nog är det allra viktigaste för honom just nu, frågan hur vi kan åstadkomma nedrustning och fred i världen. Han säger att enda vägen dit är kärlek.

Men han använder inte ordet "love" utan "compassion", som inte är så missbrukat och som betyder kärlek som broderskap, osjälviskhet, medkänsla och hängivet engagemang. Han har skrivit flera småskrifter och böcker om fred ur detta perspektiv, som han ger mig.

En stund kommer vi in på svårare filosofiska frågor om karma, vad buddhismen menar med balansen och tomheten och de många olika medvetandennivåerna. Men fastän Dalai Lama kan tala i dagar och skriva böcker om bara

någon av dessa komplicerade sammanhang återvänder han helst till det enkla igen. Allt som är värt att leva och leva efter reducerar han till vanlig hygglighet och gemenskap.

Livets mening

Han gör inte ens livets mening högtidligare än så, att vara god mot andra.

Och så ler han igen, så att de litet sneda ögonen blir smala springor bakom de tjocka glasögonen. Glasögonen fick han fö efter att som liten pojke, ensam i det stora slottet med de gamla läromästarna, ha kikat för mycket ut genom teleskop i murarna på de vanliga barnen utanför. Detta har han också berättat, hjärtligt skrattande åt sig själv.

Den här gången skrattar han åt någonting som han tycker var lustigt. Men ofta är hans skratt liksom bara ett uttryck för en vänlighet som bubblar över. Och det säger mer än tusen ord, och jag

önskar att jag kunde förmedla just vem han är mer än vad han säger.

Kanske läser han mina tankar, för när jag ska gå, lägger han handen på min axel och ser fundersamt ut ett tag som om han ville säga något särskilt ord på vägen. Men så vinkar han bara adjö och skrattar igen. Och det följer mig länge efter att det tystnat.

Anm. I Sverige finns ett tibetanskt buddhistiskt center och Svenska Tibetkommittén genom vilken man kan beställa tidningen Tibet och böcker om buddhism, om tibetanerna och om och av Dalai Lama. Adressen är: Box 5031, 102 41 Stockholm.

Dalai Lama besöker Sverige 9—13 oktober 1988. För upplysningar kontakta: Kommittén för Dalai Lamas besök, c/o Ståhl, Engelbrektsgatan 39, 114 32 Stockholm. Tel. 08-10 05 96.

Bönekvarn i Dharamsala. Foto Åsa Freij.

Templet i Dharamsala. Foto Åsa Freij.

Ramsbergsgårdens sommarprogram

18—24/6 Reinkarnation

Kursledare: Ma Stjärnliden

Reinkarnation är idag ett omdiskuterat ämne som många människor söker kunskap om. Ma vill i detta spontant ledda symposium förmedla information om människans olika dimensioner i fysisk och andlig tillvaro, om karmalagens betydelse och verkan. Djurens inkarnationssystem m m. Vi avslutar med frågestund och debatt.

Ma, som titulerar sig naturpsykoterapeut, är kanske mest känd som medium och för sina briljanta föredrag med spontan andlig vägledning. Men hon har även andra strängar på sin lyra.

Kursavgift: 350:-.

24—26/6 Midsommar

Vi kommer även i år att genomföra vårt traditionsenliga midsommarfirande. Programmet i detalj är svårt att bestämma i förväg, eftersom det beror på vilka människor som är med. Vissa fasta punkter har vi dock. Tex uppförande av midsommarstång, sällskapslekar, smörgåsbord och på kvällen dans till levande musik.

Paketpris inkl allt: 475:-.

26—30/6 Graalsökardagar

Årets tema är: Arbeta för ljuset med Dina egna översinnliga krafter! I anföranden, samtal, symposier, meditationer, gudstjänster, experiment och bildspel och en Runda bordsceremoni kommer vi att söka våra egna möjligheter i tanke, bön, äkta känslor, inre lyssnande och intuitivt skådande, arbete med symboler och ceremonier, osynligt samarbete, Guds närhet. Vi studerar också våra egna osynliga instrument.

Ledargrupp: Förf Ingrid Nyborg-Fjellander, Pastor Åke Moberg, Syster Heidi Törnroos, Regissör Stig Törnroos, Revisor Owe Lobelius, Red Jan Fjellander.

Gudstjänsterna sker enligt Liberala Katolska kyrkans ljusa rit.

Totalpris inkl allt: 850:- (vegetarisk kost).

2—9/7 Inre harmoni genom fysisk, mental och andlig hälsa

Kursledare: Kristina Wennergren

Vi människor behöver arbeta på alla dessa tre nivåer för att finna den inre harmoni vi söker. Vi kommer att tala om utrensning och uppbyggnad av kroppen, om att förebygga och bekämpa sjukdomar. Om mentala orsaker till ohälsa. Bildterapi, Andlig psykologi, Frigörande meveten andning. Tidigare-liv-upplevelser. Färgernas psykologi. Visualiserande meditationer. Om karma, metafysik m m.

Kristina Wennergren bor i USA sedan 1981. Hon kallar sig helhetsterapeut. I USA utvecklar hon kontinuerligt sina psykologiska, filosofiska och metafysiska intressen. Två gånger om året reser hon hem för att dela med sig av gamla och nya erfarenheter i de skandinaviska länderna.

Välkomna till en angelägen kurs.

Kursavgift: 450:-.

9—16/7 Teckna och måla

Kursledare: Gustaf Lind

Denna kurs är avsedd att ge grundtekniken inom konsten. Vi kommer att skissa och teckna enligt olika principer, måla i akvarell och olja samt spänna egna ramar. Vi kommer också att lära oss klassiska och moderna material och hjälpmedel, bildkomposition och olika stiltyper inom konsten.

Allt material, tex akvarell- och oljefärger, penslar, block, duk och kliramar ingår. Ta med med oömma kläder.

Gustaf har lång erfarenhet som konstnär, han har åtta års utbildning på bl a Konstfack, och har haft ett tiotal separata utställningar. Han är även representerad i Spanien och Indien.

Kursavgift: 400:- till 700:- beroende på hur mycket material du vill ha.

16—23/7 A course in miracles

Kursledare: Johan Wretman

Ett genomgripande verktyg för självkänedom. Under denna kurs presenteras grundtankarna i Mirakelböckerna, samt hur du kan tillämpa dessa för att förstå din egen livssituation, hur du skapat den och hur du med ökad självsinsikt kan förändra ditt liv i en mera livsbejakande riktning. Vi kommer även att använda oss av drömmar, guidade fantasier m m för att med hjälp av dessa öka förmågan till självinsikt. Detta är en praktisk kurs där dina känslor, tankar och livserfarenheter är av stor betydelse för dynamiken i gruppen.

Johan Wretman, samtalsterapeut på Tallmogården, sångare och översättare av boken Profeten är också författare till bl a boken Öppna ditt fönster. Johan har själv sagt:

"Jag läste A course in miracles redan 1981. Jag minns när jag öppnade boken och läste de första raderna, hur jag slogs av den förtätade känslan i boken. Hur koncentrerad och exakt den är, vilken intelligens som ligger bakom det skrivna. Jag vill ägna resten av mitt liv åt att lära ut vad kursen innebär."

Kanske sommarens intressantaste kurs.

Kursavgift 850:-. Anmälningsavgift 500:- inbetalas på postgiro 14 47 89-5, Johan Wretman, Falun, senast 2 veckor före kursstart. Anmälan som vanligt till Ramsbergsgården.

23—30/7 Självkänedom

Kursledare: Elisabeth Stockborn

Har du viljan till en positiv förändring av ditt liv? Att lyssna till yttre och inre signaler? Hur blir man mer självmedveten och får en större helhetssyn—människokunskap? Finn nyckeln till ditt inre jag, rena dina tankar och ditt sinne. Lär dig använda regnbågens färger i samband med meditation. Du kommer själv att må mycket bättre samt kunna ge mer till dem som kommer i din väg.

Kursavgift: 300:-.

30/7—6/8 Numerologi

Kursledare: Annika Langlé

Du får lära dej siffersymbolik, sätta upp nummerogram, samt gå igenom grunderna för tolkning av bl a livsperioder och karma-aspekter.

Annika leder kursen med utgångspunkt från sin bok "Numerologi — ett redskap för personlig utveckling". Hon har arbetat med numerologi sedan slutet av 70-talet och driver nu en klinik i ämnet på Häl-sans hus i Stockholm.

Kursavgift: 350:-.

Efter numerologisk inblick och lärdom om detta: Finns det något samband mellan numerologi och astrologi? Kan det gemensamt fungera? Ronny Hallin följer upp den 5—6/8.

6—13/8 Astrologi

Kursledare: Ronny Hallin

Vi kommer under veckan att lära oss rita upp eget horoskop. Letar efter livsmönster och ser på det förflutna och nuet. Vi kommer naturligtvis också att forska om framtiden.

Ronny, som kommer från Alingsås, är en välkänd astrolog med speciella förmågor. Han vill framhålla att han kommer att arbeta lugnt och harmoniskt utan någon stress.

Kursavgift: 350:-.

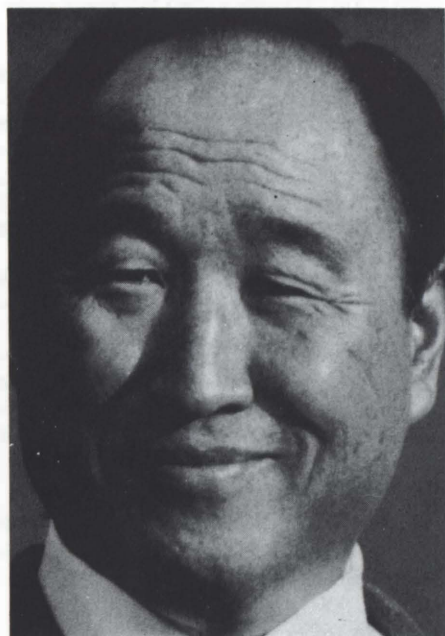
Tider

Om ingenting annat anges börjar våra veckoslutskurser med kvällsmat kl 18.00 på fredagen och slutar med lunch kl 13.00 på söndagen.

Veckokurserna startar lördag kl 18.00 och slutar nästkommande lördag kl 13.00.

Är du intresserad, ring Ramsbergsgården 0581-603 00. Ramsbergsgården ligger i Ramsberg, 3 mil från Lindesberg, som är närmaste järnvägsstation. Om du vill skriva, är adressen Pl 5093, 717 00 Storå.

Sun Myung Moon — ledare för Unification Church.

De nya religiösa sekterna hjärntvättar sina medlemmar — det menar i alla fall de sektmedlemmars föräldrar, vilka slutit sig samman i särskilda organisationer för att bekämpa sekterna. Denna påstådda hjärntvätt menar föräldrarna ger dem rätt att avprogrammera sina (ofta vuxna) barn — det vill säga att genom intensiv och systematisk påverkan få sektmedlemmen att lämna sekten.

I det följande presenteras rent empirisk forskning kring frågan om sekternas påstådda hjärntvätt, och också en historisk-sociologisk förklaringsmodell till hjärntvättsteorins enorma spridning. Men först en tillbakablick på hjärntvättsbegreppets ursprung: den kinesiska indoktrineringstekniken på 50-talet, samt en beskrivning av hur begreppet spreds till västvärlden.

hypnos
omvärdering
indoktrinering
identitetsbyte
tankereform
betingning

Hjärntvätt

ett ord som betyder

allt och ingenting

Lise-Lotte Elman

mind control
övertalning
socialisation
påverkan
tvång
mental drog

Ted Patrick — pionjär för religiös avprogrammering.

Den katolske prästen Luca miss-handlas svårt och lämnas sedan ensam liggande på golvet i en timme med flera frakturer på ryggraden. Därefter skickar hans plågoandar in en annan man: en man som liksom Luca själv talar italienska, som talar vänligt, ger hjälp och beklagar honom. Samtidigt förklarar mannen att alla i fängelsepersonalen verkligen är ledsna över att behöva behandla Luca så hårt, men att de menar sig vara *tvingade* till det så länge Luca vidhåller sitt motstånd och sin "oärlighet". Mannen står lika mycket på förtryckarnas sida som de gör som miss-handlade Luca, men i Lucas utpinande sinne framstår han i det ögonblicket som den enda strimman av hopp om att få leva — och ett förtroligt samtal uppstår.

Ovanstående situation finns beskriven i Robert Liftons bok från 1961. Den baseras på intervjuer med personer som utsatts för hjärntvätt i kinesiska fängelser. Det bör dock betonas att exemplet med Luca är extremt, en så grov brutalitet var ovanlig — till och med för ett kinesiskt, kommunistiskt fängelse.

Historien om Luca fångar emellertid kärnan i kinesisk indoktrineringsteknik: ett minutiöst utformat system av växlingar mellan straff och belöning. Minsta eftergift från fångens sida belönas genast, medan allt motstånd förorsakar en omedelbar försämring av livsvillkoren.

Enligt Lifton drivs den utsatte till en så överväldigande upplevelse av total utplåning, att den därefter kommande

mildare behandlingen — till exempel att någon talar vänligt, visar omsorg och medmänsklighet — omedelbart anammas av den fängslade i ren självbevaredrift. Denna mildring i behandlingen är noga planerad av fångvaktarna och utgör en viktig del av systemet.

Bryta ner, bygga upp

Fångenskap och våld, eller hot om våld, är självklara grundförutsättningar för detta system, liksom svält och andra fysiska umbäranden. Allt detta är ägnat att *bryta ner* individens motståndskraft. En annan central metod i detta syfte är en serie psykiska påtryckningar för att inplantera skuld känslor hos fången. Genom oändliga förhör som kunde pågå i timmar, dagar och till och med veckor, sökte kineserna utröna varje individs livsbakgrund och övertyga honom om det kriminella i hans tidigare liv. Och för minsta brott mot de otaliga levnadsreglerna i fånglägret tvingades han genomgå en offentlig bekännelseritual: både skriftligt och muntligt inför sina medfångar fick han noga beskriva sitt brott — och framför allt de bakomliggande "felaktiga idéer" som drivit honom till det — samt be om ursäkt.

Men absolut lika viktig som de nedbrytande teknikerna är den "positiva" delen av behandlingen: det är här nya attityder *byggs upp* när de gamla raserats. Edgar Schein skriver i sin studie från 1958 att kineserna kunde möta sina fångar första gången med att leende utropa: "Gratulerar! Du är befriad!". Detta var kinesernas grundhållning: bara

du samarbetar, så går det dig väl. De använde otaliga löften och belöningar för att driva fången till samarbete, och dessa belöningar kunde variera med fångens situation. En utsulten fånge kunde erbjudas en skopa ris, medan den som redan "avancerat" till att få någorlunda med mat kunde ges trevligare arbetsuppgifter, eller så småningom till och med rena förtroendeuppdrag.

Det är i detta sammanhang viktigt att komma ihåg människors behov och beroende av mänsklig, stabil kontakt för att kunna fungera som individer, samt kinesernas totala kontroll över hela den sociala situationen. Så snart fångarna anlant till lägret bröt kineserna ner alla gamla gruppstrukturer — exempelvis skildes ledare från sina underlydande. Men även eventuella *nya* gruppbildningar bland fångarna angreps genast. Spioner placerades ut, och vetskapen om dessa skapade en atmosfär av rädsla och misstro. Detta minskade all förtrolig kontakt fångarna emellan. Kineserna såg alltså till att de själva hade monopol på vänskap och mänsklig gemenskap — utanför den fanns bara rädsla, ensamhet och osäkerhet.

En annan form av total kontroll gällde tillgången till information. Allt material från väst undanhölls fångarna, medan kommunistiska teser hamrades in oavbrutet och enträget. Varje dag fick fångarna flera timmar långa lektioner i kommunism, och därefter tvingades de aktivt delta i långa gruppdiskussioner om lektionens innehåll. Löften om tidigare frigivning var ett mycket effektivt

medel för att få fångarna att ta aktiv del i diskussionerna — och detta lockbete utgjorde en viktig inkörsport till att individen över huvud taget började ifrågasätta sådana värderingar som tidigare varit självklara för honom.

Genom alla dessa tekniker uppstod så småningom ett samarbete där fången antog sin nya identitet som ångerfull brottsling. Denna bekännelseprocess var långvarig, oftast flera år. I början var det vanligt att fången bekände vad som helst efter en kortare eller längre tids plåga. Men alltför osammanhängande och fantastiska bekännelser tillbakavisades av förhørsledarna. Bekännelsen skulle vara så realistisk som möjligt och verkligen anknyta till fångens faktiska liv i det förflutna, för meningen var att han själv skulle övertygas om dess riktighet.

För kineserna var detta inte alls fråga om bedrägeri, utan om en vetenskaplig, terapeutisk metod att höja den etiska nivån hos individerna, att göra dem medvetna om sina verkliga roller i samhället utifrån ett kommunistiskt perspektiv.

Från Kina till USA

Självva ordet "hjärntvätt" fördes till västvärlden av den amerikanske journalisten Edward Hunter. Kinesernas uttryck "hsi nao" — ungefär "rena sinnet" — översatte han rappt till "hjärntvätt" i en artikel i Miami News i september 1950. Där hävdade han att kineserna använde sig av en lömsk, tidigare fullständigt okänd teknik för att tvinga människor in i kommunistpar-

tiet.

Detta mysteriösa hjärntvättsbegrepp anammades av en mottaglig publik: det var trots allt en chock för det amerikanska folket att så många av deras egna soldater i Koreakriget hade kunnat samarbeta med fienden. (Om än temporärt — när de väl var tillbaka i USA, visade det sig att hjärntvätten knappast hade någon permanent effekt.)

De återvändande amerikanska soldaterna blev naturligtvis mycket intressanta studieobjekt för psykologer och psykiatriker, vilka ville utröna vad "hjärntvätt" egentligen var. Flera experter kom emellertid till den slutsatsen att hjärntvätt *inte* var någon *ny* teknik, utan en *systematisk kombination* av flera gamla och välkända tekniker. Det var socialpsykologiska fenomen som redan tidigare studerats i väst och också använts — exempelvis inom undervisning, psykoterapi, militären, ja, i alla sammanhang där en människa lär sig ett synsätt från en annan.

Men — detta nyanserade resonemang hamnade i skymundan i den allmänna upphetsningen kring det nya fyndet. Ordet hjärntvätt började så småningom användas som bekvämt slagträ i politiska (och andra) sammanhang, det exploaterades i spännande filmer och böcker. — Och hur skulle man annars kunna förklara tusentals amerikanska soldaters landsförräderi? (På högre och hemligare nivå började till och med CIA laborera med egna hypnos- och drogtekniker för att rusta sig mot en eventuell, kommunistisk, mental invasion.)

Förklarade det oförklarliga

Alltså kvarstod "hjärntvätt" i det allmänna medvetandet som en faktisk, särskild teknik av aldrig tidigare skådat slag, även om man inte riktigt kunde förklara hur den gick till, mer än att den "tog bort" individens fria vilja och ersatte den med en annan människas.

De första studierna av amerikanska krigsfångar följdes av en flod av psykiatrisk litteratur i form av artiklar och böcker, alla i jakt på innehållet i ordet "hjärntvätt". Denise Winn skriver om detta i sin bok från 1983:

"...det är ett intressant fall där ett ord myntas för att beteckna ett begrepp och sedan, istället för att låta begreppet stå i

fokus för studium, så blir själva ordet måltavlan för intresse."

Tolkningen av hjärntvätt som något nytt, förrädiskt och nästan obegripligt har präglat ordet ända fram till våra dagar. Det dök upp i alla möjliga sammanhang där människors beteende föreföll obegripligt: den kidnappade Patty Hearst, Charles Manson-mordet och — nya religiösa sekter. Ungdomarnas medlemskap i sådana ledde ju uppenbarligen till dramatiska förändringar i utseende, beteende och attityder. Och den psykiatriska litteraturen visade ju på paralleller mellan kinesernas och sekternas sätt att agera — alltså måste det vara "hjärntvätt".

Mytbildning

Enligt flera forskare är detta en enda stor mytbildning. En engelsk sociolog menar att när man använder de här parallellerna som bevis, så glömmar man bort att kineserna faktiskt agerade *mot sina offers uttryckliga vilja* och att detta knappast är normalfallet inom sekterna. Och två amerikanska sociologer hävdar att användningen av ordet "hjärntvätt" ifråga om sekter säger mera om sinnesstämningen hos dem som använder det än om någon bakomliggande verklighet. Ordets egentliga "essens" (så som det används) ligger i dess förmåga att skrämja och uppröra, inget annat.

Är det verkligen sant att religiösa sekter använder hjärntvätt som värvningsteknik? Den engelska religions-sociologen Eileen Barker ställde sig den frågan, när hon gjorde en undersökning av Moonrörelsen. I flera års tid bodde hon själv i perioder tillsammans med moonies, som de kallas. Hennes forskningsresultat stöder snarast uppfattningen att hjärntvättsteorin är en myt.

I sin mest extrema form går hjärntvättsteorin ut på att de ungdomar som går med i sekter, fullständigt förlorar sin egen fria vilja och rasat förvandlas till själlösa robotar. I princip kan vem som helst falla offer för denna lömska manipulation, och har man väl gått med i sekten kan man inte själv ta sig ur den.

Moonrörelsen är en av de sekter som anklagats hårdast för att använda hjärntvätt med syfte att värva och hålla kvar sina medlemmar, och Barker beskriver också hur hon i början närmade sig sitt forskningsobjekt med en viss rädsla och misstänksamhet. När hon skulle åka till ett okänt sektcenter på USA:s västkust, lämnade hon instruktioner till en vän i San Francisco att rådda henne om hon inte återvände efter helgen.

Barker presenterar statistik över effektiviteten hos sektens värvningstekniker. Hon fann till exempel att hundra personer av drygt tusen som besökte Moonrörelsens tvådagars internatläger — så kallade "workshops" —

blev medlemmar. Det kan man knappast kalla hjärntvätt, menar hon: "Hjärntvätten verkar vara åtminstone till 90 procent *ineffektiv*."

Barkers statistik visar också att en stor del av medlemmarna lämnar sekten frivilligt inom ett par år.

Omfattande undersökning

Förutom statistiska beräkningar har Barker gjort en rad mycket omfattande enkätundersökningar som täcker i stort sett alla engelsktalande heltidsmedlemmar i Storbritannien plus åtskilliga i USA. Därtill kommer 30 djupintervjuer samt otaliga samtal med föräldrar till sektmedlemmar, avhoppare, politiker, avprogrammerare, massmediefolk, medlemmar i etablerade kyrkor samt även i andra religiösa sekter. Till detta kommer den deltagande observationen då Barker bodde i olika sektcentra och iakttog — och själv utsattes för — sektens värvningsteknik. (Det bör kanske tilläggas att hon aldrig blev medlem.)

För att garantera säkerheten i sina resultat använde hon sig av diverse metoder för dubbelkontroll av uppgifter. När hon hade lärt känna medlemmarna i olika sektcentra, kunde hon titta in helt oanmäld och inspektera levnadsförhållandena.

Efter en tid märkte hon att hon för många moonies blev en viktig samtalspartner: öppenhetigt anförtror de henne en mängd bekymmer och klagomål — exempelvis kritik av policy hos lokala eller nationella ledare. Sådant hade de tidigare aldrig vågat yppa utåt på grund av det omgivande samhällets ofta aggressiva attityd till sekten. Men Barker stod *utanför* sekten utan att för den skull vända sig aggressivt *mot* den, och moonies hade uppenbarligen stora be-

hov av att få tala förtroligt med en sådan neutral person. För Barkers del innebar samtalen viktig information till hennes forskning.

Barker har lagt upp sin bok ungefär som man skalar en lök: lager efter lager av vad hon menar är fördomar och mytbildning skalas bort, och hon börjar med de grövsta: hon har inte funnit några som helst tecken på fysiskt våld, hypnos, droger eller sådana sömn- eller matvanor som skulle kunna nedsätta individens förmåga till självständiga val.

Vidare kan hon inte heller tillmäta den allmänna och sociala miljön i sekterna en så "betvingande" kraft att ungdomar dras med mot sin vilja.

Visst försöker sektmedlemmarna påverka de gäster som kommer till centret. De kan till exempel spela på gästernas hopp, rädslor och ibland också skuld-känslor; de tar noga reda på *vad* hos gästen som kan "passa ihop" med sektens ideologi. De framhäver fördelaktiga sidor av sekten och håller tillbaka, eller i enstaka fall till och med döljer, mindre attraktiva sådana. Men — viktigast av allt, skriver Barker:

"...erfarenheten av en kärleksfull och omsorgsfull gemenskap inom Moonrörelsen kan väcka känslor av personligt engagemang inom individen, vilket sedan kan utvecklas till känslor av tillit och förpliktelse och lojalitet till gruppen — känslor som kan uppmuntra gästen att acceptera, lättare än han annars skulle göra, världen utifrån Moonrörelsens perspektiv."

Är det då särskilt känsliga och instabila personer som dras med? Nej, inte heller detta är fallet. Faktum är, säger Barker, att dessa personer — som man skulle kunna vänta sig var de mest lätt-påverkade — är just de som oftare än

andra avvisar medlemskap, eller lämnar sekten efter bara en mycket kort tids medlemskap.

Sökare

Till sist fann Barker en klar vattendelare mellan majoriteten moonies och majoriteten icke-moonies. Vid enkätfrågan vilka ideal eller strävanden som var viktiga för personen när han/hon först besökte Moonrörelsen, kryssade förbluffande många moonies för detta alternativ:

(Jag sökte) "något, men visste inte vad".

Här framträder bilden av en sökare som upplever hjälplöshet och handlingsförlamning inför de stora världsproblemen, men som också känner starka behov av att förbättra, hjälpa, tjäna och offra — att verkligen göra en insats för världen. Det handlar om idealistiska ambitioner hos unga människor som dessa har mycket svårt att finna utlopp för i det "vanliga" samhället.

En avgörande faktor ligger alltså, enligt Barker, i individens *predisposition*, det vill säga hurdan han/hon är *före* medlemskap — med alla sina personliga egenskaper, intressen, förhoppningar, rädslor och tidigare livserfarenheter över huvud taget. Om det inte finns något inom individen som "kopplar" till sektens idéer och livsstil, så blir det heller inget medlemskap.

Andra faktorer som Barker talar om är frustration i och missnöje med ett anonymt och teknokratiskt konkurrenssamhälle, längtan till och förhoppningar om varmare gemenskap och meningsfullare livsuppgifter.

En av Barkers huvudpoänger är att det inte *går* att förstå ungdomarnas omväntelser till sekten på ett enkelt sätt, det handlar om visserligen vardagliga, men ändå nog så komplexa mentala och sociala processer. Hjärntvättsteorin ser hon som en enormt förenklad förklaringsmodell som lägger all skuld på sekten.

I sina konklusioner skriver hon:

"Istället för att lägga all skuld på moonies, borde de som tycker att Moonrörelsen inte ger en perfekt livsstil åt dem som går med i rörelsen, försöka förstå de sätt på vilka samhället faktiskt har *förberett* vissa typer av fullt normala människor att leva den sorts liv som de verkar oförmögna att finna i samhället, men som de tror att Moonrörelsen erbjuder dem.

De som tycker att moonies slänger bort sina liv, borde till exempel inse den svårighet som unga människor har med att finna en sysselsättning som de tycker är meningsfull och i vilken de bidrar med något värdefullt åt andra."

Men Barker menar inte heller att

Ett viljelöst offer?

En medlem i Moonrörelsen kidnappas av avprogrammerare i Frankrike 1976.

moonies helt kan undandra sig skuld i konflikten: deras sätt att stänga till för insyn i sekten och försvåra medlemmens kontakt med sina föräldrar har många gånger drivit fram desperata handlingar från föräldrarnas sida. Enligt moonies har denna stängda hållning visserligen varit ett nödvändigt skydd mot kidnappning och avprogrammering, men många gånger har den istället provocerat fram just detta. Det uppstår så en ond cirkel genom båda sidors misstänksamhet.

De enda bilder som Barker hade av sekten från början var två helt oförenliga: enligt moonies innebar sekten sanning, frihet, enhet och glädje; enligt det omgivande samhället innebar den hjärntvätt, fångenskap, förvirring och förtvivlan. På ett ställe i sin bok ger Barker ett exempel på hur misstänksamma människor utanför sekten kunde visa *rädsla* när de närmade sig en mer nyanterad förståelse: hon hade ägnat en timmes samtal åt att lugna en mycket upprörd mor, och hade till sist lyckats övertyga henne om att hennes son inte nödvändigtvis behövde vara hjärnskadad för att han trodde på Moonrörelsens idéer. Barker skriver:

"Plötsligt kom det ett förnyat utbrott av hysteri. 'Du får alltihop att låta så normalt och begripligt', skrek hon, 'du måste tro på det — du måste vara en

moonie.' Och vi var tillbaka precis där vi hade börjat."

Barker skriver att denna svårighet att kunna se *en* — om än mycket komplicerad — bild bakom de två förenklade och oförenliga också finns med när hon ska försöka förmedla sina erfarenheter och slutsatser till andra. Men hon tycker att hon i detta avseende haft stor hjälp av den personliga dagbok som hon förde under hela forskningsprojektet. I den har hon i efterhand kunnat se hur en enhetlig förståelse successivt växt fram hos henne själv.

Under sin mångåriga studie kom Barker att lära känna många moonies väldigt väl, och den bild hon fick av dem kontrasterar bjärt mot de engelska tidningarnas skräckinjagande skildringar av dem som hjärntvättade zombies utan någon egen vilja. I slutet av sin bok tillåter hon sig att uttrycka sin syn på detta på ett personligt och ganska drastiskt och roligt sätt:

"... moonies är inte mer benägna att stagnera till själlösa robotar än vad deras gelikar är, som tar 8.23-bussen till stan varje morgon."

Om nu hjärntvättsteorin så allvarligt kan ifrågasättas i en mångårig, vetenskaplig undersökning — hur har den då uppstått?

Påståendet att en del religiösa sekter hjärntvättar sina medlemmar är en myt — det hävdar de amerikanska sociologerna Anson Shupe och David Bromley. De har skrivit mycket om det amerikanska samhällets konflikt med sekter — framför allt Moonrörelsen — och i sina böcker försöker de förklara hur denna mytbildning har växt fram och spridits.

Under 60- och framför allt 70-talet välldes en våg av nya religiösa sekter fram över västvärlden — några exempel är Moonrörelsen, Hare Krishna, Scientologin och Guds Barn. Samhället fick ganska snart ögonen på sekternas förmåga att få ungdomar att tvärt vända sitt gamla liv ryggen. Förändringen i utseende, beteende och attityder kunde vara snabb och drastisk. De unga lämnade en lovande, världslig karriär och gick fullständigt upp i det nya religiösa liv de funnit.

För föräldrarna innebar detta ofta svåra påfrestningar. I deras ögon slösade barnen bort allt de fått eller byggt upp genom utbildning, uppfostran, fritidsintressen och familjegemenskap. Detta var fullständigt obegripligt, sett utifrån deras referensramar, och saken blev inte bättre av att sekterna ofta intog en attityd av isolering och avståndstagande gentemot omvärlden. Många gånger "försvann" barnen till en helt annan landsända, och föräldrarna hade ingen som helst chans att få insyn in vad som pågick.

Sökande efter förklaring

Föräldrarna stod ganska ensamma i sitt sökande efter en förklaring till sina ungdomars beteende. Och hela tiden fanns i samhället begreppet "hjärntvätt" som en allmän föreställning om en ny och farlig teknik som kunde "byta hjärnnehåll" på folk. De första rapporterna från Kina och Korea på 50-talet hade under 60- och 70-talet följts av en flod av artiklar och böcker i ämnet, ofta skrivna av psykiatriker och psykologer. I denna litteratur fanns åtskilliga exempel på jämförelser mellan kinesisk inoktrinerings teknik och sekternas värningsteknik, och författarna presenterade listor över paralleller. Detta räckte för föräldrarna som "bevis" för att deras ungdomar utsatts för "hjärntvätt" i sekterna.

I många länder bildade föräldrarna särskilda organisationer för att sprida varnande information om sekterna och för att stödja varandra i kampen för att

"få tillbaka" sina ungdomar till ett, som de tyckte, normalt liv. I dessa organisationer ingick så småningom också exmedlemmar från sekter, men oftast var dessa inte frivilliga avhoppare, utan de hade "avprogrammerats".

1972 bildades den första formella föräldraorganisationen i USA av en handfull personer — bara tre år senare hade medlemsantalet ökat till 3 000—4 000. (I Sverige finns, sedan 1984, Föreningen Rädda Individen, förkortat FRI.)

Antikultrörelsen

Dessa föräldraorganisationer tillhör det som Shupe och Bromley kallar "antikult-rörelsen", ett centralt begrepp i deras forskning. Det syftar på de grupper i samhället som för en mer eller mindre aggressiv kamp mot sekterna. Kärnan utgörs av föräldrar till sektmedlemmar; nära knutna till dessa är avprogrammerare och exmedlemmar, och ytterligare en grupp är delar av de etablerade kyrkorna.

Shupe och Bromley menar att i hjärntvättsteorin fann förtvivlade föräldrar och upprörda präster en färdigutbildad tolkningsmodell som de direkt kunde överta — den passade perfekt som underlag för slutsatsen att de måste ingripa och "rädda" sina myndiga barn undan en stor fara.

Därtill hade den ytterligare en bonus: "(Hjärntvättsteorin) försåg dem (föräldrarna) med en av de minst smärtsamma och mest ansiktsräddande förklaringarna: varken de eller deras barn var ansvariga för vad som annars skulle kunna tolkas som dåligt omdöme..."

Väldigt många av ungdomarna i sekterna tillhörde välbärgad medelklass eller övre medelklass, och deras föräldrar tvekade inte att använda sig av såväl rättsväsende som massmedia i sin kamp. Sociologerna skriver så här om massmedias roll:

"Dessa föräldrar led inte i tysthet... Sådant mänskligt drama är också det material som press och etermedia gärna använder... Vid 70-talets mitt beforderade massmedia en stereotyp av förtvivlade familjer, manipulativa sektledare, välsignat naiva unga sektmedlemmar och hastigt växande sekter. Denna massmediarapportering hade i sin tur den effekten att den gjorde enskilda familjer uppmärksamma på andra som på liknande vis satt fast i generationsdilemmat, och gav dem möjlighet att få veta om och kontakta varandra."

Det uppstod alltså ett slags symbios mellan föräldraorganisationerna och massmedia, vilken gav hjärntvättsteorin en enorm genomslagskraft. Och ju mer den stereotypa bilden spreds, desto mer självklart blev det för nyligen "drabbade"

föräldrar att tolka sitt barns beteende utifrån detta mönster.

Massmedia var inte någon egentlig bundsförvant till antikult-rörelsen, men den fungerade åtminstone som en sådan under en tid, genom att den uteslutande speglade antikult-rörelsens synsätt. Det stora flertalet akademiska undersökningar som gjordes av sekternas påstådda hjärntvätt stödde inte antikult-rörelsens tolkning, men dessa studier förblev oftast dolda inom den akademiska världen.

Kyrkornas bidrag

De etablerade kyrkornas viktigaste bidrag till antikult-rörelsens ideologi var att misstänkliggöra sekternas status som religioner. Typiskt för de teologer som var starkt fientliga mot sekterna var att definiera omvändelsen till dem som på något sätt "oriktig", ingen "riktig" omvändelse. Teologen Friedrich Haack satte etiketten "psykomutationer" på dessa omvändelser, ett ord som ger associationer till en sjuklig förändring i personligheten.

Det fanns dock olika attityder till nya sekter inom kyrkorna — många av dess medlemmar avvisade en aggressiv kamp mot sekterna med hänvisning till religionsfriheten. Shupe och Bromley konstaterar att de kyrkor upplevde sig mest hotade, som själva utövade en hög grad av social kontroll över sina medlemmar.

Psykiatrins stöd

När det gäller psykiatrikernas roll talar Shupe och Bromley om "en etnocentrisk komponent i det psykiatriska perspektivet" — de menar att det inom denna yrkeskår fanns en förhärskande tendens att dra slutsatser om mental ohälsa enbart utifrån avvikande socialt beteende. Dessa läkares diagnoser på unga sektmedlemmar framfördes ofta som bevis för sekternas skadliga inverkan, och detta vid rättegångar där föräldrar sökte få förmyndarskap igen över sina egna, nu myndiga barn. Inom antikult-rörelsen hänvisades det ofta till den påstådda hjärntvätten som "en ny och farlig mentalsjukdom" som kunde ge "irreversibla hjärnskador".

Legitimera ingripande

Enligt Shupe och Bromley var antikult-rörelsens yttersta syfte att med hjälp av hjärntvättsteorin legitimera ett ingripande mot sekterna från myndigheternas sida. Till en början förväntade man sig att myndigheterna skulle agera direkt, så snart de fick reda på vad som försiggick. Föräldrarna nådde också vissa begränsade, lokala segrar: vid 70-talets mitt var det relativt lätt för

dem att genom domstol få förmyndarskap över sina vuxna barn. Men vid decenniets slut blev det allt kärvare: myndigheterna började få en allt större medvetenhet både om konfliktens verkliga, komplexa natur och om de vidare konsekvenser, vad gäller religionsfrihet, som låg i förlängningen av ett ingripande. Dessa komplikationer blev alltmer uppenbara, eftersom antikult-rörelsen successivt utökade det antal sekter de ansåg farliga.

Avprogrammering

Redan under tidigt 70-tal utbildades en metod — avprogrammering — genom vilken antikult-rörelsen tog saken i egna händer och sökte kompensera myndigheternas passivitet. Syftet med denna metod var att få sektmedlemmen att avsäga sig sin tro och lämna sekten. För att kunna genomföra avprogrammeringen tvingades man oftast kidnappa sektmedlemmen, och det var mycket vanligt att tidigare avprogrammerade ungdomar medverkade för att få över sektmedlemmen på "rätt sida".

Avprogrammering utfördes oftast av särskilda personer som inte var medlemmar i föräldraorganisationerna, men väl delade dessas synsätt. Pionjären hette Ted Patrick — han började praktiken 1971 genom att avprogrammera sin egen tonårige son som gått med i Guds Barn — och han myntade också själva termen avprogrammering. Han uttalade sig offentligt och sa att hans metod var enda möjligheten att få loss barnen. Vid mitten av 70-talet ansåg han att även mormoner och katoliker behövde behandling.

Inom föräldraorganisationerna var dock meningarna hela tiden delade angående avprogrammeringen. Om inte annat så uppstod en svår sats genom att de väddade till rättsväsendet om ingripanden, samtidigt som de deltog i eller åtminstone såg mellan fingrarna med en kriminell handling som kidnappning. För avprogrammerarna själva blev selsättningen en god business — på grund av risken för långa fängelsestraff för kidnappning kunde de kräva otroliga summor av föräldrarna. Så småningom propagerade de för att avprogrammering skulle ges normal, yrkesmässig status.

De flesta kristna accepterade inte metoden, delvis för att det skulle ha berett väg för statlig kontroll inom den religiösa sfären och därmed hotat religionsfriheten.

I den allmänna debatten framfördes emellanåt också den synpunkten att avprogrammering innebar lika mycket — eller till och med mer — hjärntvätt, än vad ungdomarnas omvändelser till sek-

ter gjorde.

De exmedlemmar som avprogrammeringen producerade kom att bli den grupp som fick den ojämförligt största betydelsen för spridningen av antikult-rörelsens synsätt. Shupe och Bromley menar att dessa kom att få ett oproporcionellt stort inflytande genom massmedias försorg.

För att sammanfatta Shupes och Bromleys perspektiv: Hjärntvättsteorin har sitt ursprung i antikult-rörelsens behov av att legitimera ett ingripande mot sekterna — både på samhällelig nivå genom lagstiftning, och på individnivå genom omyndigförklarande och avprogrammering. Föreställningen om hjärntvätt som en ny, mystisk och kraftfull teknik fanns då aktuell i samhället, och den lämpade sig väl att använda som tolkningsmodell, då blotta ordet hjärntvätt hade en starkt negativ klang. Mot bakgrund av denna tolkningsmodell skaffade sig antikult-rörelsen rätten att förhindra det myndiga barnets uttryckliga vilja genom att hävda att det inte var någon fri vilja, samt genom att med stöd av läkare eller psykiatriker hävda att medlemskapet var fysiskt och/eller psykiskt hälsovådligt.

Det centrala i antikult-rörelsens synsätt är alltså, enligt sociologerna, att sektmedlemmen ses som ett oansvarigt offer, inte som en självständig person vid sina sinnens fulla bruk.

I Sverige har hittills utförts minst 6 kidnappningar med avprogrammering, varav minst 3 misslyckats. Den senaste inträffade i Stockholm i januari i år, då 31-åriga Eva Wik, medlem i Hare Krishna, övermannades och släpades bort av två män. Dessa var professionella avprogrammerare, inhyrda från USA.

Litteratur:

Robert Lifton: Thought Reform and the Psychology of Totalism, 1961.

Edgar Schein: The Chinese Indoctrination Program for Prisoners of War: A Study of Attempted "Brainwashing" i Eleanor Maccoby m fl (red): Readings in Social Psychology, 1958.

Denise Winn: The Manipulated Mind, 1983.

Eileen Barker: The Making of a Moonie, 1984.

Anson Shupe, David Bromley: The New Vigilantes — Deprogrammers, Anti-Cultists, and the New Religions, 1980.

Anson Shupe, David Bromley, Donna Oliver: The anti-cult movement in America, 1984.

David Bromley, Bruce Busching, Anson Shupe: "The Unification Church and the American Family: Strain, Conflict and Control" i Eileen Barker (red) New Religious Movements: A Perspective for Understanding Society, 1982.

Anm. Lise-Lotte Elman är frilansjournalist med akademisk bakgrund, verksam i Göteborg.

FRAGMENT

Ett fragment är jag
av livet självt
som frukten är en del av trädets
Fel jag fattar mig
som ett ting för sig
och glömmer jord och rot och stam
ur vilka jag en gång sprang fram

Åsa Freij

Lars Holmgren

ABSOLUT IDEALISM

Där står en kvinna,
och där står en man,
och ingenting finns
emellan dem
utom Gud
under dem och över dem,
i dem, ja, runt omkring dem.
Eller rättare:
Gud är överallt,
bara han finns till,
liksom de i honom.

Bara ord, ord
för den som inte förstår,
men något mer för den som förstår,
att det oförståeliga
talat i honom...

Ur *Relief* (1984)

Alternativ medicin och bevisfrågan

Från skolmedicinskt håll påstås ofta att dess metoder, till skillnad från den biologiska och alternativa medicinen metoder, är *vetenskapligt bevisade*. Med detta avses främst att de har testats med sk randomiserade dubbelblindtest. Sådana test innebär att varken forskare eller patienter vet vilka patienter som får den behandling som skall testas och vilka som, i en kontrollgrupp, får en verkningslös behandling. Personer utanför forskningsprojektet håller reda på detta.

I tidskriften *Biologisk Medicin* skriver redaktören, professor Olov Lindahl, att allt fler alternativa medicinska metoder, inte minst naturmedel, idag har blivit vetenskapligt bevisade. Ändå kritiseras och ifrågasätts dessa metoder av företrädare för skolmedicinen. Det är vanligt att man ifrågasätter utförandet av testen och säger att fel måste ha begåtts. Ibland antyder man fusk.

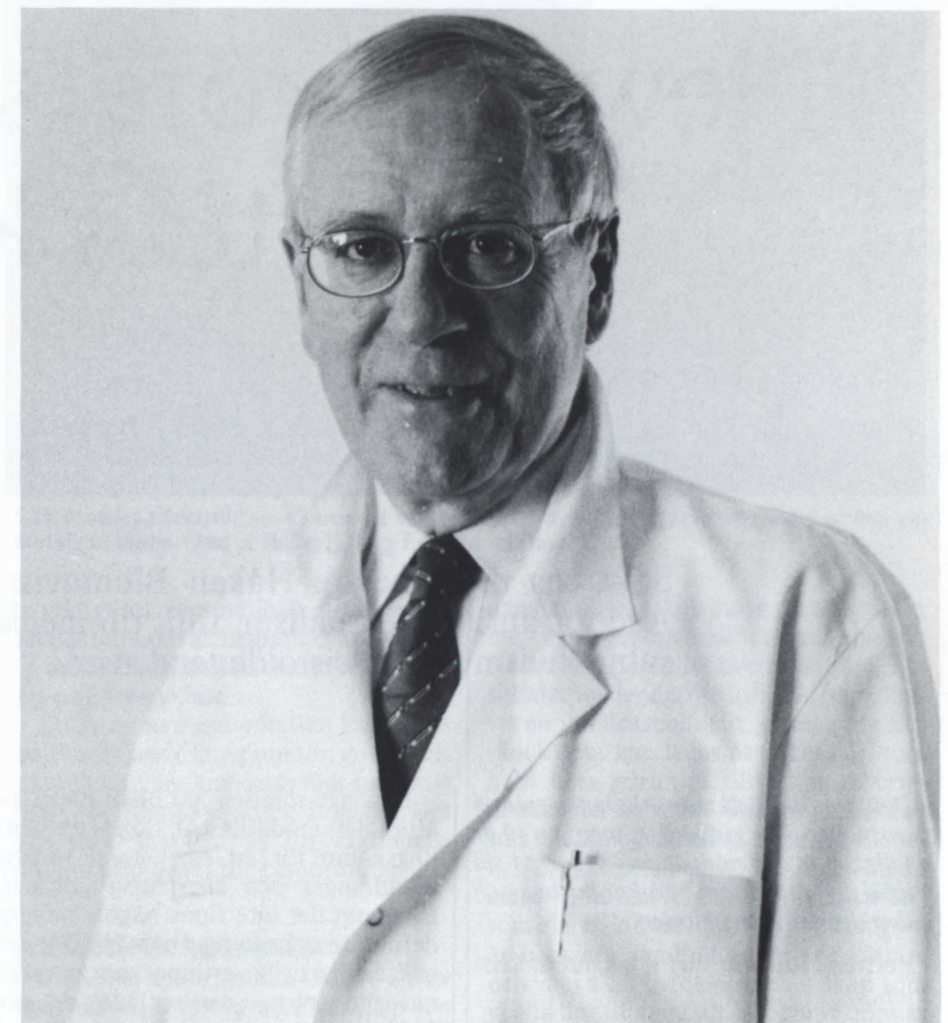
Det förekommer också att man presenterar patienter som *inte* har blivit förbättrade med en viss alternativ metod och betecknar detta som ett slags belegg för att metoden är verkningslös.

Olov Lindahl kommenterar med att påpeka att det är ytterst sällan som en vetenskapligt bevisad metod har så hög effektivitet att *alla* som behandlas blir bra eller bättre. Det är vanligt att effekten ligger på omkring 60 procent, varav cirka 35 procent beror på placeboeffekten, d v s patienten intalar sig att han skall bli bra, eller bättre, och då blir han det också. Den av behandlingen direkt framkallade effekten är då 25 procent — medan 40 procent av patienterna inte haft någon nytta av metoden. Inte sällan är effekten så låg som 10 procent. Att en metod är vetenskapligt bevisad betyder alltså inte att alla blir bra av den, endast att den är bättre än placeboeffekten. Detta gäller även för naturmedel och andra alternativa metoder.

Olov Lindahl påpekar också att det mycket sällan finns vetenskapliga bevis för de metoder som används inom den vanliga sjukvården. Bevis genom dubbelblindtest saknas helt eller nästan helt exempelvis när det gäller operation, strålterapi och cellgifter mot cancer. Och många behandlingsmetoder som tidigare varit erkända och vanliga har blivit omvärderade och anses nu värdelösa.

Olov Lindahl skriver:

"Argumentet att biologiska eller alternativa metoder saknar vetenskaplig bevisning medan de konventionella metoderna har sådan bevisning, börjar att bli så ihåligt att det starkt ifrågasätts i seriösa debatter."

Professor Olov Lindahl

Men det finns ett annat argument, vilket används i de fall då mer eller mindre perfekta dubbelblindtester redovisas för biologisk och alternativ terapi, nämligen att den annorlunda terapin ha en *teoribildning* som strider mot de vetenskapliga grundreglerna. Detta gäller exempelvis homeopatin, zonterapin och magnetbehandlingen. Akupunkturen med dess teori om en kosmisk energi som strömmar in i kroppen via nålarna borde också vara obegriplig för skolmedicinen, men den har blivit vetenskap — skriver Olov Lindahl — sedan man på ovetenskapliga och felaktiga grunder tyckt sig förklara den som en endorfin-effekt.

Olov Lindahl tycks driva litet med det medicinska etablissemanget när han skriver:

"Denna nya försvarslinje mot alternativ bör inte vara alltför svår att bryta igenom. Socialstyrelsen har själv visat vägen genom att uppställa en ny teori om verkningsmekanismen (endorfiner

vid akupunktur). Sådana med vår vetenskapliga föreställningsvärld överensstämmande förklaringar går lätt att åstadkomma för alla dessa 'mystiska' metoder.

I väntan på nya genombrott förkastar man dock fortfarande alternativa metoder som är väl bevisade, tex med dubbelblindtester, med hänvisning till den ohållbara teoribildningen bakom effekten.

Förfaringssättet har slående likheter med det miliätra skämtet: Om kartan inte stämmer med verkligheten gäller kartan!

Att detta är ovetenskapligt, bakåtsträvande och antiintellektuellt bekymrar inte ännu, men lär väl leda till en helomvändning bara allmänhet och politiker samt 'normala' människor får klart för sig vad det hela handlar om."

Källor: *Biologisk Medicin* (Box 5512, 114 85 Stockholm) nr 4, 1987 och nr 1, 1988.

New age-rörelsen och förnuftets kris

Håkan Blomqvist

Sökarens medarbetare Håkan Blomqvist beskyller New Age för antiintellektualism, tillit till medier och mystiker, subjektivism och fascistoida tendenser.

Det är möjligt att mänskligheten står på tröskeln till en guldålder; men om så är fallet, blir det nödvändigt att först slå ihjäl den drake som bevakar porten, och den draken är religionen.

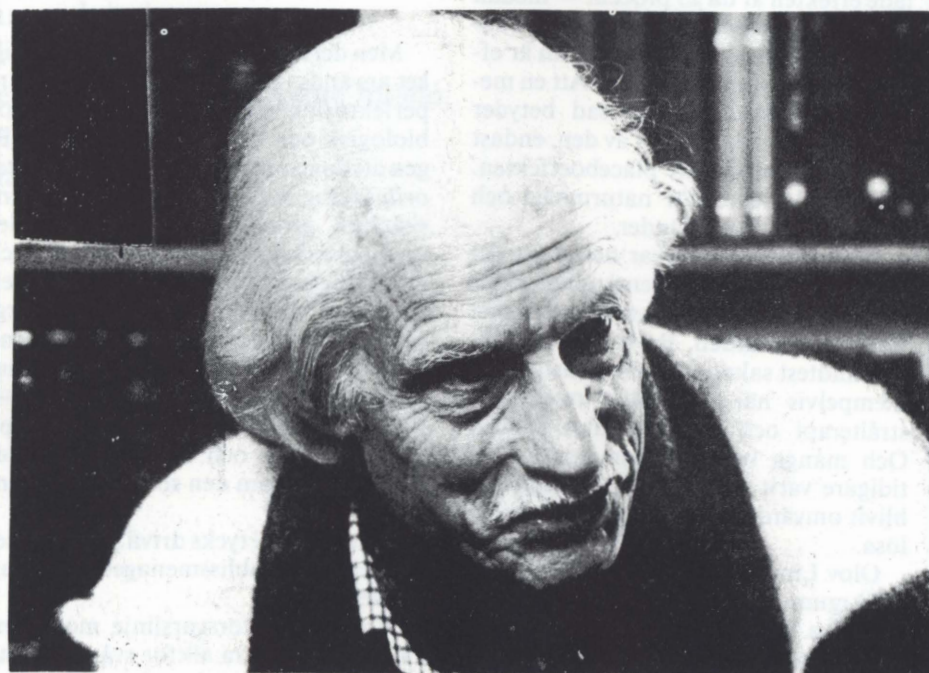
Bertrand Russell. Varför jag inte är kristen.

En av förra årets mest omdiskuterade böcker var den finländske filosofiprofessorn Georg Henrik von Wrights "Vetenskapen och förnuftet". För cirka tio år sedan gav han ut "Humanismen som livshållning" med en beaktelse till humanismen, förnuftet och det vetenskapliga sanningssökandet som mänsklighetens hopp i en bister värld. I sin nya bok har von Wright blivit alltmer av kulturpessimist. Han talar om "förnuftets kris" i västerlandet, en skrämmande utveckling som von Wright tar bestämt avstånd ifrån och anser att man måste bekämpa. Den yttar sig bl a i religiös fundamentalism med totalitära politiska ambitioner. Men också i: "... olika antirationalistiska protester, vidskeplig tro på 'övernaturliga' krafter och makters styrning av våra öden och i olika 'vishetsläror' om det rätta sättet att leva. Bortglömda eller nya former för magi odlas igen. Påfallande ofta har förkunselserna rötter i österländsk religion och visdom" (1).

New age-rörelsen har blivit något av åttiotalets modetilosophi. Den är ett samlingsnamn för ett stort antal världsåskådningar och alternativa grupper. Eftersom det inte finns någon entydig definition av begreppet new age så är det också oklart vilka grupper som kan räknas som new age-rörelser. Men det går åtminstone att ringa in begreppet med några av följande nyckelord: Helhets-syn, meditation, positivt tänkande, per-

sonlig utveckling, rebirthing, reinkarnationsterapi, healing, vegetarisk kost, alternativ medicin, parapsykologi, channeling, UFO, nyandlighet, astrologi, yoga, ekosofi.

Åsikterna om new age-rörelsen i massmedia går vitt isär. Framför allt är det väl svårt att säga något om ett tidsfenomen med ett så brett spektrum. Det blir ofta ros eller ris åt enskilda företrädare. Sven Magnusson, Sökarens redak-

Sir George Trevelyan: — Ditt medvetande är en del av det eviga medvetandet. Därför kan du motta kunskap direkt. Du behöver inte längre läsa böcker och göra vetenskapliga experiment.

tör, sammanfattar sin åsikt med följande ord: "Men New Age-rörelsen är fin. Den har charm, intelligens och godhet, även om en del är flummigt, en del är värdelöst och en del är riktigt dåligt. Men där finns några av de bästa tankarna i nutiden om människan och livet." (2)

Jag kan tyvärr inte dela Sven Magnussons optimistiska syn. Det finns en del yttringar av new age som är vettiga, tex den ekologiska medvetenheten och vissa alternativa medicinska terapier som verkligen fungerar. Men som helhet anser jag new age-rörelsen vara — vad von Wright skulle kalla — ett allvarligt tecken på förnuftets kris i vår tid. Den är en kulturfara och en grogrund för fascism. När jag ger denna hårda dom är det viktigt att komma ihåg att det inte i första hand är enskilda grupper jag kritiserar utan den andliga världsbild som är new age-rörelsens stomme och ryggrad, dess ideologiska bas. "Hos dem alla finns väl övertygelsen att det andliga i människan måste ges större rum, att den materialistiska människosynen är föråldrad och skadlig," skriver Sven Magnusson (3). Den andliga helhetssyn som new age-rörelsen arbetar för är i själva verket en tillbakagång till gammal religiös vidskeppelse och magiskt tänkande.

Låt oss först titta på termen new age. Så gott jag har kunnat finna skapades och definierades den av den klärvoajanta teosofen Alice Bailey i böcker publicerade på 20- och 30-talet. Jag har lyckats belägga termen första gången i "From intellect to intuition", publicerad 1932. Bailey skriver: "... meditation kommer att betraktas som en del av den högre utbildningen som den nya tidsåldern för med sig; den kommer att bli metoden med vilken den hela människan kan utvecklas vidare och ledas fram till ett nytt naturrike" (4).

I flera böcker bl a "Discipleship in the new age" utvecklar Bailey (eller den tibetanske mästare som sägs tala genom henne) de sociala och politiska mål som new age-människorna kommer att arbeta för. Slutet på mänsklighetens lidande blir det när de andliga mästarna återkommer och tar den politiska makten: "... vissa av de äldre medlemmarna av hierarkin kommer att framträda och ta kontroll över världens affärer" (5).

Bailey utgör på många sätt new age-rörelsens andliga ryggrad. I en liten artikel "Vår andliga grund" från new age-centret Stjärnsund i södra Dalarna definieras gruppens målsättning helt i linje med Baileys tankegångar. I punkt sex sägs: "Vi tror att även vårt ljuscenter är ett led i förverkligandet av den Gudomliga planen" (6). Artikeln avslutas med Baileys "Den stora invokationen". Det

Stjärnsund-kollektivet: — Vi tror att vårt ljuscenter är ett led i förverkligandet av den gudomliga planen. (Jmf A Bailey!) Foto Lars Rosenblom.

är viktigt att komma ihåg att den plan det här talas om är skapandet av en andlig teokrati med mästarna som samhällets politiska ledare.

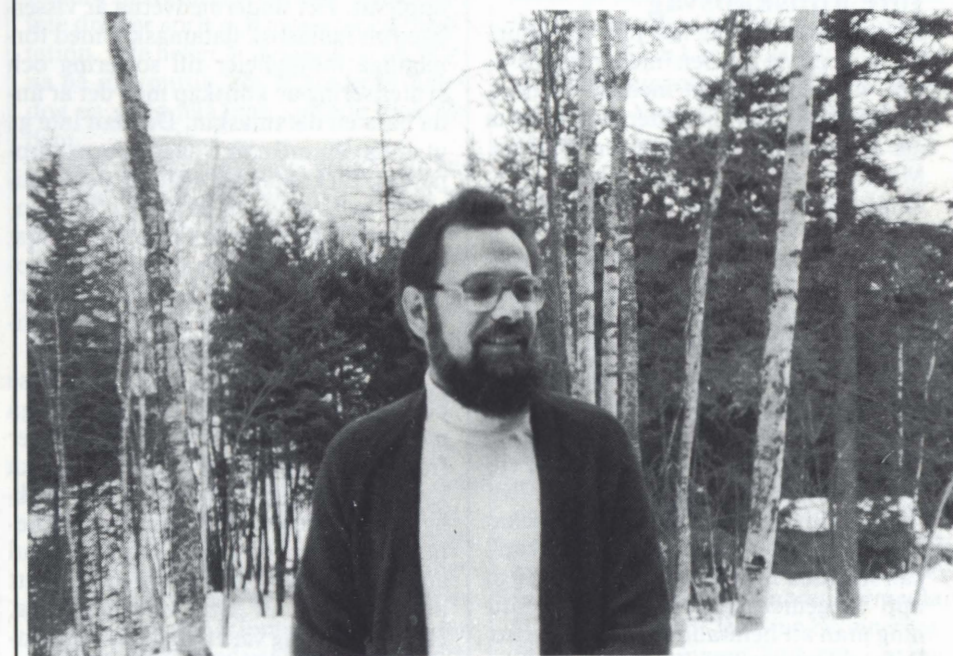
Kritik av new age-rörelsen kan göras utifrån följande fem punkter: Antiintellektualism, inre kunskapsväg, subjektivism, förfiningssyndrom, fascism. Det kan vara lämpligt att för klarhetens skull ta upp dem i tur och ordning.

Antiintellektualism

Det kanske mest typiska draget i new age-rörelsen är föraktet för kunskap och bildning. Hur många gånger har jag inte hört resonemang i stil med "jag behöver inte läsa några böcker, allting bara kommer till mig". Det är myten om att vi re-

dan har all kunskap inom oss och att det bara är att genom meditation få kontakt med sitt under- eller övermedvetna. Resultatet av denna filosofi blir naturligtvis en intellektuellt slö, ja-sägande fårscock som kan ledas åt vilket håll som helst bara gurun är tillräckligt övertygande. I en artikel av Åsa Freij i Sökaren står att läsa om läraren i esoterisk filosofi, Andy Schneider: "Han säger också att han inte kan lära ut någonting, eftersom alla redan vet allt. Vad han kan göra är bara att påminna, göra lite klarare och väcka till liv den inre kunskap som vi alla har tillgång till — bara vi öppnar oss för den" (7).

I en artikel i Dagens Nyheter den 21 januari 1988 refererade journalisten Arne Söderlund ett besök på Café Pan om

Andy Schneider: — Jag kan inte lära er något, eftersom ni redan vet allt. Jag kan bara väcka liv i den inre kunskap som vi alla har tillgång till.

en kurs i chakrabalansering. Lärarinnan Ellebritt Tyskling från Uppsala säger "vi måste lära oss lita på vad vi känner. Tänk inte, tankar stör. Känn" (8).

Budskapet är givetvis livsfarligt och en psykologisk katastrof om det omsätts i praktiken. Människor som slutar använda sitt intellekt och sunda förnuft kan hamna var som helst, tex hos sektledaren pastor Sun Myung Moon som kort och kärnfullt uttrycker vad det är fråga om — "Jag är din hjärna".

George Trevelyan, en av new age-rörelsens förgrundsgestalter, presenterar följande "visdom": Medvetandet i dig är en del av det eviga medvetandet. Detta inser du i meditation. Då lyfter du dig ur intellektets hjärnvågor till en form av tänkande som gör dig till en del av en ofantlig helhet. Det öppnar en möjlighet att intensifiera tänkandet och motta kunskap direkt. Du behöver inte längre gå igenom den strävsamma processen att läsa böcker och utföra vetenskapliga experiment. Det är så som de upplysta har fått sin kunskap. De kan sägas veta allt" (9).

Journalisten Eva Moberg har i flera artiklar förklarat att hon anser att de som påstår new age-rörelsen vara flummig och antiintellektuell pratar i nattmössan och saknar närmare bekantskap med tankegångarna. Tyvärr visar hennes uttalanden att det istället är Eva Moberg som saknar kunskap om new age-rörelsens världsbild. När man föraktar vetenskaplig forskning, kritiskt tänkande och bokläsning hamnar man ofelbart i antiintellektualism och flummighet.

Inre kunskapsväg

Ett gemensamt drag hos new age-grupperna är att de går den inre kunskapsvägen, dvs litar på att medier, magiker, channeling, klärvoajanter, tarot, mm ger kunskap om den yttre verkligheten. Motsatsen är den yttre kunskapsvägen, alltså vetenskapens mödosamma faktsamlande.

Den inre kunskapsvägen leder till helt olika resultat och påståenden om tillvaron. Det går inte att förena Martinus, Ambres, Bailey, Blavatsky, Laurency, Seth, Steiner m fl till en vettig världsbild. Alla säger mot varandra. Då återstår bara en utväg, nämligen att anse vissa medier vara sannare än andra, vilka följaktligen får böja sig för den "visaste". Som Sven Ove Hansson påpekar i boken "Vetenskap och ovetenskap" kan inte den inre kunskapsvägen bygga upp en gemensam verklighetsuppfattning utan att hemfalla åt auktoritetstro. Och auktoritetstro är aldrig förenlig med demokrati.

Att lita på andliga auktoriteter inne-

Barbara Austin: — Även en olyckshändelse, som en bilrock eller ett benbrott, är på något sätt en förlängning av en tanke, ett mentalt tillstånd eller en mental inställning.

bär också att man måste svälja absurditeter och "fakta" som aldrig kan kontrolleras. För att ta ett exempel: Rudolf Steiner påstår att Buddha flyttade till mars 1604 för att avvärja krig och oroligheter bland marsianerna. Det vimlar av liknande nonsensuttalanden från andliga auktoriteter bland den inre kunskapsvägens företrädare. Och det är dessa andliga lärare som är new age-rörelsens ideologiska rötter. New age-aposteln George Trevelyan hänvisar bl a till Steiner, Blavatsky, Besant och Bailey som sina källor.

Inre röster, visioner och intuitioner får en naturlig förklaring när man förstår det undermedvetnas sätt att ge oss feedback på vad vi läst, hört, sett och upplevat. Det undermedvetna är visserligen en fantastisk datamaskin med förnämliga möjligheter till sortering och syntetisering av kunskap men det är ändå bara en datamaskin. Det kan inte ge ut annat än vad som i någon form stoppats in. En kristen får visioner och auditioner av Kristus, en esoteriker får kontakt med mästare från Tibet, en spiritist med avlidna vänner osv. Mystiska upplevelser är helt enkelt reproduktionsfenomen för att använda en term från religionspsykologen Hjalmar Sundén.

I kristna kretsar talar man om kallelse och kontakt med Gud. Hur det kan gå när man tror att den inre rösten kommer från Gud finns ett exempel på i Svenska kyrkans tidning nr 11, 1988: "En kyrkligt arbetande kvinna som totalt saboterat en prästs arbete, så att prästen bad att bli förflyttad, förklarade nyligen sitt beteende med att detta var Guds vilja. Hon menade sig vara kallad att verka inom Svenska kyrkan just för att motarbeta de präster som var kvinnor. Hon ansåg dessutom att hon fått bekräftelse

på denna sin kallelse i sin utbildning. Detta var hennes grundmurade övertygelse — som hon oreflekterat trodde på" (10).

Exemplet kan naturligtvis mångfaldigas. Med den inre kunskapsvägen hamnar vi i kaos, godtycke, auktoritetstro och förnuftsvidrigt nonsens. New age-rörelsens ideologiska grund vilas på den inre kunskapsvägen. Därmed är denna rörelse en kulturfara.

Subjektivism

En mycket vanlig tankegång inom new age-rörelsen är att tillvaron är en illusion, att den fysiska verkligheten egentligen bara existerar i våra huvuden. Således är det bara att tänka positivt så förändras hela tillvaron på ett magiskt sätt. Vi finner denna tolkning bl a hos Paul Brunton, Ambres förmedling och i den nu populära A course in miracles — det senaste skräckexemplet på subjektivistiskt religiöst nonsens.

Helen Schucman, medium för A Course in Miracles, ett subjektivistiskt nonsens enligt Håkan Blomqvist.

Håkan Blomqvist

Boken presenterades i tidskriften Må Bra nr 10, 1987 där man kunde läsa: "Gud är skaparen och källan, hans natur är ren ande. Och eftersom Gud är evig, oföränderlig och ande kan ingenting som inte är ande vara verkligt. Den materiella verkligheten är alltså en illusion." (11) Vidare kan man finna följande "visdom": "Ingenting verkligt kan hotas. Ingenting överklagt existerar. Håri ligger Guds frid." (12)

Att den materiella verkligheten är en illusion vore kanske lämpligt att framhålla för den etiopiska modern som med sitt döende barn på armen håller fram en matskål. Eller varför inte passa på att förklara det för fackföreningsledaren i Colombia som av en dödspatrull får tungan utsliten och testiklarna krossade. Dessa människor har lärt sig något mycket viktigt. Verkligheten rättar sig inte efter våra tankar och känslor.

En viktig del av new age-rörelsen är den mängd, ofta USA-importerade, terapier som blivit så inne under åttiotalet. Här frodas subjektivismen som starkast. Det är bara att tänka positivt så ordnar sig allt. Älska alla och le så blir världen ett paradys. Är du fattig, ful och sjuk så beror det på dina tankar.

Barbara Austin, Sverigeaktuell med olika workshops, menar att: "... även en olyckshändelse, som en bilrock eller ett benbrott, på något sätt är en förlängning av en tanke, ett mentalt tillstånd eller en mental inställning." (13) Andra new age-damer som Sonda Ray och Sandy Levey kommer till Sverige och tar 3—4 tusen per helg för att tala om för oss att verkligheten har blivit så dålig för att vi är så pessimistiska. "Att tro att de som lever i misär blir hjälpta om vi missunnar oss något som vi vill ha är gammalt negativt tänkande, knapphetstänkande", enligt Sonda Ray (14).

Givetvis vänder sig dessa smarta amerikaner enbart till den penningstarka medel- och överklassen. Andra skojare tar några tusenlappar per helg för "gråta-i-kudden"-terapi. Men när livet är för djävligt går det faktiskt att gråta i den egna kudden, till ett klart rabatterat pris. Tillåt mig också en stilla fråga: Varför finns det inga enbenta, puckelryggiga tortyroffer som håller kurser i positivt tänkande?

Den danske författaren Eric Danielson har i boken "Skärseldsterapier" granskat floran av new age-terapi. Han noterar hur hårda samhälleliga realiteter negligeras totalt och psykologiseras bort. Danielsens skriver att man får "beträkta terapivägen som en ideologisk strömning inom den allmänna 'tidsandan' med dess tendens att genom psykologisering trolldra bort verklighetens reella motsättningar, intressekon-

flikter och främlingsskap mellan människor" (15).

Förfiningssyndromet

Jag har tidigare visat att new age-rörelsens ideologiska bas är den världsbild som presenterats av bl a Blavatsky, Bailey, Steiner och andra medier. I den meningen är new age-rörelsen en gren på den gnostiska filosofin. Och inom gnosticismen ansåg man som de flesta nutida ockultister att den fysiska tillvaron är ond eller syndig. Således gäller det att utveckla sig andligt och lämna de fysiska behoven bakom sig.

Resultatet av denna filosofi blir skuldskänsla och rädsla för det fysiska, för jordisk njutning i någon form. Istället försöker man tänka positivt, känna positivt, vara fin och andlig oavsett om man känner så inombords. Den rent tekniska förklaringen som vissa ockultister ger är att negativa känslor (typ sexualitet och aggressivitet) skapar elementarväsen i andevärlden, groteska demoner som sedan förföljer den som ger efter för sina känslor. "Tankar är ting", är den vanliga förklaringen. Från min egen tid i new age-rörelsen minns jag damen som förbjöd en kursdeltagare att ta en god vän i hand, eftersom vännen var rökare. Då skulle kursdeltagaren besmittas med negativa, jordiska vibrationer. En antroposofisk bekant förklarade apropå uppfostran att "ge inte pojken choklad, det leder ofelbart till onani". Sexualskräcken är ett ofta återkommande element inom new age-kretsar. Det gäller ju att utveckla sig andligt och inte sjunka ner i sinnlighetens dy. Som äkta new age-människa är det också mer eller mindre självklart att man är vegetarian, inte dricker sprit och sysslar med meditation. Inte heller är det positivt att lyssna på rockmusik, för några krukväxter dog en gång när man spelade rock för dem.

Hela det här tänkandet brukar jag benämna förfiningssyndromet. Alltså en sjuklig rädsla för allt fysiskt. Andlighetsidealet är genomfalskt och inhumant. Människan är ett virrvarr av känslor och drifter som det bara handlar om att försöka kanalisera på vettigaste sätt. Lycka är behovstillfredsställelse, ett fundamentalt faktum som new age-rörelsen totalt missat.

Förfiningssyndromet predikas av i stort sett alla österländska gurus och västerländska medier. För att inte trötta läsaren med citat plockar jag endast ett — från Steinerlärjungen Max Heindel. Han skriver: "Den ockulta vetenskapen lär, att könsfunktionen aldrig bör användas för tillfredsställelse av sinnligt begär, utan endast för fortplantning. Därför skulle en efter det högre livet sö-

Sonda Ray: — Att tro att de som lever i misär blir hjälpta om vi missunnar oss något, är gammalt knapphetstänkande.

kande ha rättighet att vägra samlag med sin äkta hälft, med mindre ändamålet därmed vora att avla barn..." (16)

Aggressivitet och sexualitet är en del av det mänskliga och väsentliga drivkrafter i tillvaron. Vad hade den svenska arbetarrörelsen kunnat uträtta utan en hård aggressivitet som drivkraft mot allsköns förtryckare? New age-rörelsens livsåskådning är inhuman, personlighetshämmande och ångestskapande. Den mänskliga existensen kan, när man betraktar den globalt och historiskt, utan överord beskrivas som en 'absurd mardröm'. New age-filosofin är ett sätt av många att fly från verkligheten. Vårt behov av tröst är oändligt, konstaterade författaren Stig Dageman i en uppsats från 1952. Man kan söka tröst på många sätt. Till exempel söka sin tillflykt till en andevärld. Men det är en illusorisk tröst som lätt leder ur askan i elden.

Fascism

Den 9—10 maj 1987 hölls konferensen "Ljust från norr" på Pan helhetscenter i Stockholm. Ljust från norr syftar bland annat på flera profetior som säger att den andliga upplysningen ska komma med särskilt stor kraft från de nordiska länderna (17). Margareta Gelin läste sin dikt "Enaren kommer från Norden". Från flera håll inom new age-rörelsen predikas samma sak. Man talar om att Sverige är beskyddat och att en stark och hård andlig ledare skall komma från Norden. Ibland talas det om flera andliga mästare. Ambres förmedlar följande budskap: "Enaren befinner sig i födslovånda. Enaren kommer i mångfald, förskräcklig att skåda, ty han är orädd" (18).

Vi börjar i new age-Sverige få samma psykologiska klimat som i Tyskland före Hitlers maktövertagande. Samma vidskepelse och messianska förväntningar härskade i mellankrigstidens Tyskland. Profetian om en ny diktator i Norden kommer lustigt nog också från Hitlers egen betjänt Heinz Linge. Han berättade i en artikel i Expressen 1975 om sitt sista samtal med Hitler:

— Han gav mig order att jag skulle försöka ta mig ur Berlin till Norden, berättar Linge.

— Jag frågade vad jag skulle göra där.

— Hitler såg mig i ögonen och sa: "Vänta på den kommande mannen". (19)

20-talets Tyskland var en fantastisk marknad för mystik och spådomskonst, som blomstrade som aldrig förr. Även bland intellektuella blev det inne att hoppas på en messiasgestalt som kunde reda ut de kaotiska förhållandena. Medier och klärvoajanter profeterade om en kommande stark man i Tyskland och skapade på det viset ett psykologiskt klimat av förväntan som hjälpte Hitler till makten.

Konrad Heiden var journalist i München vid denna tid och i sin berömda biografi "Adolf Hitler — en diktators liv" beskriver han tidsandan i Tyskland i följande ord:

"Vid samma tid (1930 — HB) tar astrologi och spådomsväsende överhand, det finns många sk astrologiska tidningar med väldig upplaga, de flesta agiterar för Hitler och 'profeterar', att han kommer att gripa makten — väl inseende, att läsarna just vill läsa detta. Massyslandet med psykoanalys och couésk autosuggestion är — i en finare form — ett uttryck för samma längtan som kommer till uttryck i de teosofiska föreningarna, de allvarliga bibelforskarna, Mazdaznan- och yogasekterna" (20).

I början av 1920-talet utlystes en uppsatstävling vid universitetet i München. Temat var "Hur skall den man vara som skall leda Tyskland tillbaka till sin forna stolthet?" Vinnaren av tävlingen blev den senare inte helt obekante Rudolf Hess. Han avslutade sin uppsats med orden: "Vi vet fortfarande inte när han kommer att ingripa för att rädda oss — denna 'man'. Men millioner känner att han är på väg" (21).

Med sin vidskeplighet, auktoritetstro och sina messianska förhoppningar skapar new age-rörelsen samma psykologiska klimat som i 20-talets Tyskland. Idag är dessa grupper marginella företeelser utan reell politisk makt. Men om Sverige hamnar i socialt eller politiskt kaos kan de bli en avgörande maktfaktor. Ändå visar företeelser som Ulf Ek-

man i Livets ord att fascistoida fundamentalistiska sekter kan växa sig starka mycket snabbt även i stabila demokratier som Sverige.

New age-rörelsen, liksom den fundamentalistiska trenden, är ett allvarligt tecken på förnuftets kris i västerlandet. Det humanistiska idealet medmänsklighet och sunt förnuft är på väg att holkas ur för att ersättas av kunskaps- och livsfientlig vidskepelse. Om inte journalister, folkbildare och intellektuella bildar front mot denna trend kan det hända att vi vaknar upp en morgon och blir brutalt påmind om att begreppen frihet och utveckling fått en helt ny innebörd.

Noter

1. Georg Henrik von Wright. Vetenskapen och förnuftet. Bonniers 1987, s. 15.
2. Sven Magnusson. New Age. Sökaren nr 1, 1988, s. 4.
3. Sven Magnusson. New Age i Sverige. Sökaren nr 1, 1985, s. 2.
4. Alice Bailey. From intellect to intuition. Lucis Press, London 7 uppl. 1969, s. 39.
5. Alice Bailey. The externalisation of the hierarchy. Lucis Press Tunbridge Wells, Kent, 2 uppl 1958, s. 570.
6. Stiftelsen Stjärnsund. Våren-sommaren 1988 (program) s. 6.
7. Åsa Freij. Andy Schneider en livslärare uppskattad i många länder. Sökaren nr 4—5 1986, s. 38.
8. Arne Söderlund. Chakraströmmar av energi. DN 21 jan 1988.
9. Leif Eriksson. Intervju med nya tidsålderns mystiker George Trevelyan. Sökaren nr 1 1984, s. 15.
10. Barbro Ullvarson, Göran Agrell. Fråga från två präster: Har vår splittrade kyrka en framtid? Svenska kyrkans tidning, nr 11 1988, s. 4.
11. Iris Mattsson-Kihlman. En kurs i mirak-

ler. Må Bra, nr 10 1987, s. 24.

12. Robert Skutch. Den hittills okända historien bakom A course in miracles. Sökaren nr 10 1985, s. 5.

13. Åsa Freij. Barbara Austin vill lära oss leva livet lätt. Sökaren nr 3—4 1984, s. 21.

14. Åsa Freij. Söndra Rays "kärleksfulla relationer" slår rot och växer i Sverige. Sökaren, nr 8 1987, s. 11.

15. Eric Danielsen. Skärseldsterapier. Rabén & Sjögren 1988, s. 10.

16. Max Heindel. Rosenkreutzarnes världsåskådning eller Mystisk kristendomslära. Rosicrucian Fellowship, Stockholm, 2 uppl 1967, s. 426.

17. Åsa Freij. Ljuset från norr. New Age-konferens i Stockholm, Sökaren, nr 7 1987, s. 2.

18. Möte med Ambres (Sture Johansson). RAM-stiftelsen 1985, s. 85.

19. Kurt Karlsson. Hitlers betjänt. Expressen 27 april 1975, s. 23.

20. Konrad Heiden. Adolf Hitler — en diktators liv. Tidens förlag, Stockholm 1936, s. 68.

21. Dusty Sklar. Gods and beasts. The Nazis and the occult. Thomas Y Gowell Co, New York 1977, s. 60—61.

Vi är dömda att vara fria.

Jean-Paul Sartre

3-årig Feldenkrais-utbildning i Stockholm

Lärare: Yochanan Rywerant
För information och prospekt
ring Gunnel Iverus
08-25 86 55

Vad vet Du egentligen om Kristen Vetenskap?

I sin bok

KRISTEN VETENSKAP - EN LIVSSYN OCH ETT SÄTT ATT LEVA

förklarar författaren De Witt John
vad denna världsomspännande
religion verkligen innebär och hur den i otaliga
situationer varit människor till hjälp.

V.g. texta

Klipp ur och sänd till.

KRISTEN VETENSKAP
LÄSRUM

Storgatan 3
411 24 GÖTEBORG

Tel. 031-13 05 85

Sänd mig De Witt Johns bok mot postförskott, kr 50,-
+ porto.

Namn _____

Adress _____

Postadr _____

Är New Age-tonerna harmoniska, eller kanske falska? Spelmannen på bilden är deltagare i en New Age-kongress. Foto Per Frisk.

New Age med olika ögon

Som Sökarens läsare har märkt, är det en ny och annorlunda Håkan Blomqvist vi nu läser. Idag vänder han sig — som något av en nyväckt rationalist — ganska intensivt mot mycket som han förut hade ett positivt intresse för. Och nu åker barnet ut med badvattnet, bildligt talat...

Det förvånar mig att Håkan Blomqvist, i sin artikel på sidorna 32—36, har valt att teckna en ensidigt negativ bild av New Age-rörelsen. (Nå, han ger den förstås i förbigående ett litet erkännande för ekologisk medvetenhet och vissa verksamma alternativa terapier.) För sitt syfte har han gjort ett subjektivt urval av informationer och bortsett från drag som skulle göra bilden mer positiv.

Förklaringen till hans mörka bild ligger i hans egen attityd och vilja mer än hos den företeelse han behandlar. Han har tydligen inte velat se något fint i New Age, och då har han heller inte gjort det. Att New Age-rörelsen innehåller mycket av värde torde framgå av många artiklar i Sökaren. Det är bara att gå tillbaka och läsa i äldre nummer! Att rörelsen dessutom har inslag av naivitet, antiintellek-

tualism och subjektivism är inte konstigt. Sådant finns väl i alla rörelser som inte är strängt toppstyrd. Alla människor är ju inte kritiska, intellektuella och grundligt bildade. Det viktiga tycker jag är att framhålla de starkaste sidorna i New Age-rörelsen — samt, ibland, sätta fingret på det som är alltför oseriöst och "flummigt".

New Age-rörelsen uppfattar jag som

en kraftfull, mångskiftande och ganska konturlös idéströmning i vår tid — utan bibel, gudar och profeter, utan dogmatiskt fastslagna sanningar — en rörelse, eller snarare ett stort knippe av olika rörelser, där nya, viktiga åsikter och insikter spontant växer fram i människornas eget inre. Den är en fritt strömmande, icke styrd kraft, som sprider sig bland människor med olika yrke och bakgrund, läggning och förutsättningar. Det finns New Age vid universitet, i företag, skolor och religiösa församlingar, i föreningar och stugor. Den nya tidsålderns ljus skiftar litet olika på dessa olika ställen. New Age är kanske inte alldeles detsamma för lantbrukaren A som för affärsmannen B och docenten C.

Ett problem, när man diskuterar New Age, är ju att "rörelsen" inte har några bestämda konturer. Det råder alltså delade meningar om vad som bör räknas till New Age. Håkan Blomqvist räknar upp en rad andliga lärare — Martinus, Ambres, Bailey, Blavatsky, Laurency, Seth och Steiner — men ingen av dem hör till "min" New Age (däremot får de räknas till *nyandligheten*, som är något annat — all ny andlighet är inte New Age). Vi diskuterar alltså delvis skilda saker. Håkan framhåller vissa idéer om "enaren från Norden" som betydelsefulla — och fascistoida — medan jag anser att det där är *helt perifer* tankar, som man sällan stöter på (och jag har mycket svårt att inse deras farlighet...). Håkan betecknar Alice Bailey som New Age-rörelsens andliga ryggrad. Jag menar att det är att ge henne en överdriven betydelse. Mark Satin tar inte alls med henne i sin förteckning på 250 New Age-böcker i "Politik för en ny tid". Inte heller Marilyn Ferguson, i "Mot en ny tidsålder", eller Peter Russell, i "En uppvaknande värld", tar upp Baileys böcker i sina litteraturlistor. Nils Björn Kvastad nämner Bailey i förbigående, med några få ord, i sin objektiva granskning av New Age, "En ny tid i vanmannens tegn?". Däremot gör New Age-rörelsens mycket illasinnade kritiker Constance Cumbey och Torbjörn Freij stor affär av Bailey som en betydelsefull gestalt inom New Age-rörelsen!

Vad är då New Age? Kan man någrolunda bestämma vad rörelsen omfattar? Det är svårt. Men kanske kan man tala om New Age dels i en *vid* bemärkelse, dels i en *snävare, personlig* mening. Det förstnämnda är då den nya tidsålder som i Sverige består av exempelvis tankar och aktiviteter på Pan, växthusen och hos Nytänkarna, som speglas i annonserna i Energivågen och i många ar-

tiklar i Sökaren samt manifesteras i en del av litteraturen på Vattumannen och de andra New Age-boklådorna. Karakteristiska inslag är en holistisk världsbild och människosyn, framhållande av kärleken som den nya tidens energi, positivt tänkande, personligt ansvar, inre personlig utveckling, skilda terapier, vegetarism och intresse för österländska religiösa tankar. Nya tidsåldern i den snävare meningen är *min* New Age och *din* New Age: vad den betyder för varje enskild människa, som intresserar sig för denna idéströmning.

I New Age i vid bemärkelse blandas högt och lågt. Högst upp finns en topp av utomordentliga tankar och aktiviteter — *det* framför allt, är *min* New Age — och längst ned det som jag för min del uppfattar som villospår, feltolkningar, okunnighet, inbillningar.

New Age i den vidare meningen är både det dåliga, som Håkan tar upp, och det goda, som jag framhåller. Men jag menar att Håkans negativa enögdhet ger en osann bild, medan min positiva ensidighet är berättigad, ty New Age-rörelsen existerar inte för sina fels och bristers skull, utan för sina förtjänsters skull.

Håkan tycks vilja framhålla "förnuftet" som det enda att hålla sig till. Och visst. Det är allt bra att vara förnuftig — om man dessutom kunde vara säker på vad som är förnuftigt. Tyvärr råder det mycket delade meningar om den saken. Det är beklagligtvis inte så att bara man bemödar sig att tänka förnuftigt, eller håller sig till auktoriteter som anser sig representera förnuftet, så ser man vad alla andra "förnuftiga" också ser. (Om det vore så väl!) Så: förnuftet i all ära, men något *facit på livsfrågorna* tillhandahåller det inte.

Jag tycker absolut att vi skall försöka vara förnuftiga — och jag har de allra högsta tankar om vetenskaplig metod. Men ett inre mystiskt "skådande" kan också framstå som förnuftigt, på sitt sätt, och bör inte föraktas. Det ger inte kunskap, men idéer, föreställningar, som kan ha stor betydelse.

Logiskt, motsägelselöst tänkande och argumentationsanalys kan man alltid pröva — men när det gäller stora livsfrågor torde man finna att man aldrig i beskrivningen av ett problem kan räkna med alla relevanta faktorer — helt enkelt på grund av att man inte känner till dem. Det levande livet är alltför stort och mångsidigt för att kunna överblickas av ett mänskligt medvetande. Något av vikt — troligen mycket — har man förbiset, och därför blir resultatet inte

slutgiltigt. Alla vet att när man räknar, måste man veta allt som hör till "talet", i annat fall blir resultatet felaktigt. Inom livssynsområdet *kan* man inställa upp problemen riktigt på grund av den allmänmänniska okunnigheten. Så: det *finns* inte förnuftiga och samtidigt allmänt giltiga resultat. Meningarna är, och förblir, delade. Detta får vi leva med. Att det sedan finns människor som upplever sig själva som särskilt rationella — och "skeptiska" — i jämförelse med andra, och för fram diskutabla teser, är en festlig sak, som kan ge upphov till småleenden.

Vetenskapligt sanningssökande — ja visst! Men det *finns* frågor som vetenskapen inte kan besvara. Då tvingas vi *föreställa oss* hur verkligheten är beskaffad. Sådana personliga föreställningar har såväl vetenskaps- och förnuftstroende som andra. Men det gäller att ha klart för sig att det rör sig om just *föreställningar, idéer*, inget mer.

Centrala idéer inom New Age har inget med oförnuft att göra. De ligger på ett annat plan. Att exempelvis uppfatta allt liv som en enhet är ett "skådande", som är väl förenligt med nya tankar inom fysiken. Det är ett sätt att se det som finns.

Man kan räkna upp en lång rad betydande New Age-tänkare som inte alls utmärker sig för oförnuft och antiintellektualism. Eva Moberg nämner några i förförta numret av Sökaren: C G Jung, Pierre Teilhard de Chardin, Martin Buber, Abraham Maslow, André Gorz, Aldous Huxley, William I Thompson, Carl Rogers, Barbara Ward, Amory Lovins, Barbara Brown och E S Schumacher. Jag kan för min del tillägga Mark Satin, Peter Russell, Barbara Ferguson, Fritjof Capra, Gary Zukav och Michael Phillips. Listan kan göras längre.

Jag tror att Håkan har litet missförstått New Age-talet att vi har all kunskap inom oss — även om det kan ligga något i hans kritik på den punkten. Det som avses är väl främst upplevelsen som Trevelyan nämner och Håkan citerar: att "medvetandet i dig är en del av det eviga medvetandet". Att "inse" detta — att allt i botten av sitt väsen är identiskt med världsgrunden — kan i viss mening vara att "veta allt", eftersom det, med någon överdrift, är allt man behöver veta, och eftersom vårt inre väsens identitet med världsgrunden ger oss ett slags inre kunskap som världsgrunden har och som vi kan ta fram åtminstone delar av: exempelvis alltings enhet och sammanhang. Men detta innebär inte att ett konsekvent avståndstagande från all yttre kunskap och bildning skulle vara en central New Age-tanke. Det är lätt att se att betydelsefulla New Age-författare

inte motsätter sig kunskap. Men det finns litet tråkiga inslag i New Age av absolut tilltro till intuitionen, vilket innebär att fantasier beskrivs som sanningar.

Uppmaningen att bara känna, inte tänka, får enligt min mening ges en mycket partiell giltighet. Det är *i vissa situationer* som vi — enligt en del lärare — skall "lita på våra känslor". Ibland kan nog känslorna träffa prick, men jag tror för min del inte på ett renodlat känslotänkande. Vi bör nog använda både högra och vänstra hjärnhalvan — för att tala New Age-språk.

Håkan pratar om fascistoida tendenser och sexualfientlighet inom New Age. Till det första kan sägas: fascismen var brutal och egoistisk, medan New Age-rörelsen genomströmmas av mildhet, kärlek och ansvar för människor och natur. Jag tror inte Håkan har förstått New Age-rörelsens *anda*. Och sexualfientlighet? Okej, detta finns inom vissa nyandliga rörelser. Men det är Håkan som påstår att dessa utgör en del av New Age-rörelsen. De hör inte till "min" New Age. Jag kan inte se att sexualfientlighet sätter sin prägel på Nya tidsåldern. Om det finns någon Nya tidsålderns syn på sex, så skulle det vara att *sex är heligt* — liksom *livet som helhet är heligt*, så som David Spangler har lagt ut det.

Jag håller med Håkan i hans bedömning av channeling. Det finns ett utbrett intresse i New Age-kretsar för medier. Jag menar att det här rör sig om ett villospår. (Se Sökaren nr 9, 1987!) Medialiteten har blivit grundligt utredd av parapsykologiska forskare, och det har visat sig att mediala budskap inte har sitt ursprung i någon högre verklighet, utan i medierna själva. Detta hindrar inte att det ibland kan komma fram fin vishet på det sättet. Ett exempel på detta kan vara A Course in Miracles. Men den undervisningens värde ligger i dess *egna* förtjänster och är inte beroende av det mediala ursprunget.

Håkan tror att Nya tidsålderns grundtankar härstammar från medier. Jag däremot menar att dessa tankar kommer ur den mänskliga naturen. De bejakas och accepteras på grund av sin inneboende genomslagskraft och inte för att en del av dem också har uttalats av vissa medier.

För övrigt vill jag hänvisa till vad jag och andra personer tidigare har skrivit om New Age-rörelsen i Sökaren.

New Ageare och andra är välkomna med synpunkter!

SM

Björn Arvidsson

HAN

Han ville inte för maskens skull
kroken var så vass
— Titta nu hur pappa gör
(en kamp för livet i den ena ändan
och en ljuv kittling i den andra)
han kunde inte
han bad att få slippa
— Titta nu hur pappa gör
det krasade fint
när huvudet bröts bakåt
plötsligt låg den alldeles stilla
han tittade med stora ögon
men mot det heta järnet kunde han se
hur det ryckte svagt i bitarna
och livet ristade tålmodigt
sina finstilla runor i det
som en gång skulle bli han

Ur *Bortom orden* (Bokförlaget Settern 1987)

Läkaren Bengt Stern har fått ännu en varning av Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd. (Han varnades även 1983.) Ansvarsnämnden säger att Stern på ett närmast slentrianmässigt sätt har betraktat patienter som psykosomatiskt sjuka utan att ha utrett deras besvär så noggrant som de haft rätt att kräva. I stället har han rekommenderat patienterna att delta i kurser som han hållit. (Numer har Bengt Stern ingen läkarpraktik, utan är uteslutande kursledare.)

Det rör sig om tre anmälningar, två från patienter 1983 och en från Socialstyrelsen 1984.

En patient, som sökte för ryggbesvär, blev av Bengt Stern rekommenderad ökad självkännet genom en STAR-kurs samt meditation. En patient med långvariga besvär i en arm rekommenderades en "känn dig själv"-kurs.

Socialstyrelsen klandrar Stern för bristfällig journalföring och för psykoterapeutisk behandling utan nödvändig

kunskap.

Bengt Stern är en sk holistisk läkare. Han menar att kropp och själ hör ihop och att man måste behandla själen för att kunna göra kroppen frisk. I många kurser och föredrag för han fram sitt budskap att det är onödigt att bli sjuk. Det är enligt Bengt Stern man själv som, medvetet eller omedvetet, väljer att bli sjuk. Med rätt mental inställning håller man sig frisk.

Professorn i psykiatri Jan-Otto Ottosson, som ansvarsnämnden anlitat som expert, säger att Sterns filosofi gör intryck av ett ytligt och okritiskt hopkok av olika ingredienser, och han betecknar det som Stern håller på med som en avart av psykoterapi, vilken sannolikt bottnar i bristande kunskaper. Ottosson tillägger att det förefaller uppenbart att Stern inte heller har någon psykoterapeutisk talang.

Källa: I huvudsak en artikel i Arbetet 12 februari 1988, skriven av Anne Jalakas.

Kurs i ÖGONDIAGNOS

hålls VECKA 31 (31/7 - 6/8)

av naturterapeut BENNO SVENSSON på
HOTELL BRUKSVALLSLIDEN

Förfrågningar och anmälan kan göras på tel. 0270-44185 (kl. 11-18)

Kriya Babaji

Praktiska lektioner i

BABAJIS KRIYA YOGA

— den femfaldiga vägen till fullkomlighet ges på Medborgarhuset (Stockholm) rum 318 alla måndagar, kl. 18. Mer info, ring 08-97 89 63.
20 kr/lektion

Egen filt medtages

PULSOR — äntligen här!

(electronic microcrystal composite transceiver)

Behåll din energi — Reducera stress — Förstärk Auran

- Balanserar polariteter och förstärker auran
- Skyddar bio-energifälten från påverkan av elektromagnetisk smog
- Garanterar konstant energiflöde av livskraft (subtil energi) till alla delar av fysiskt, känslomässigt och mentalt energifält.

Information: 0157-214 40 Birgitta L Segerblom

En bokhandel för dig
som är intresserad av:

Filosofi
Astrologi
Terapi
New Age
Religion

m m

Öppettider:

Tisd—fred 14—18
Lördagar 10—13

Föreningsgatan 25A, 252 38 Helsingborg
Tel 042-18 77 66

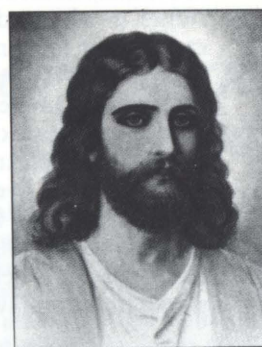
OBS. Ny adress!

Beställ gärna vår boklista!

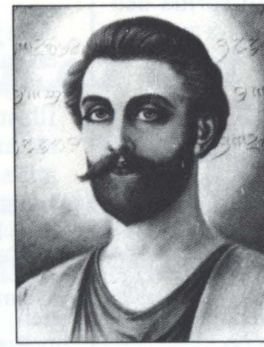
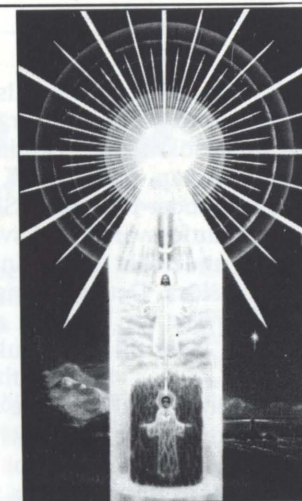
Jag är intresserad av att köpa boken
"Alla mina liv" av Joan Grant/Dennis Kelsey.

Tel. 08/35 02 39

FÖREDRAG
PÅ SVENSKA!

SUMMIT

LIGHTHOUSE

föredrag på kassettband — undervisning från det

STORA VITA BRÖDRASKAPET

- * **PROFETIOR FÖR DENNA TID — 1987-2000.** Profetior av Nostradamus, Cayce, Saint Germain, Jungfru Maria och Elizabeth Clare Prophet. Lär dig praktiska andliga metoder för att förhindra och lindra profetiornas effekter och bli ett instrument för den Nya Tidsålderns födelse. 2 kass, 2 tim.
- * **JESUS SANNA UNDERVISNING...** om karma och återfödelse, synd och förlåtelse, kvinnans roll, offrets innebörd, Kristi sanna natur och återkomst. Lyssna till den inre undervisningen som Jesus gav till sina utvalda lärjungar och som han idag uppenbarar på nytt (inkl. diktering av Jesus och Maitreya). 2 kass, 2 tim.
- * **KOMMANDE VÄRLDSFÖRÄNDRINGAR.** Nostradamus och Saint Germain's profetior om Europas framtid, de fyra ryttarna och den nya tidsåldern. Vilken roll spelar USA och Sovjet i dessa profetior? 2 kass, 2 tim.
- * **JESUS BORTGLÖMDA ÅR.** Var befann sig Jesus mellan 12—29 års ålder? Studerade han under mästare i Fjärran östern för att förbereda sig för sin 33-åriga mission? Skriftrullar upphittade i Himisklostret berättar sanningen om dessa "mystiska" år (inkl. diktering av Jesus). 2 kass, 2 tim.
- * **ÄNGLAR OCH MÄNNISKOR** — ett samarbete över gränserna. Lär dig mer om änglarnas historia, hur du kan närma dig dem och använda deras tjänster. 2 kass, 2 tim.
- * **MÄSTARNAS senaste råd,** uppmaningar och dispensationer till ljusbärarna på jorden. Axplock från deras budskap under 1986-1988. 2 kass, 2 tim.
- * **BRA MÄNNISKOR MÅSTE BLI BÄTTRE!** Jungfru Marias Fatima-budskap från 1917, den 3:e hemligheten och hennes senaste budskap från Fatima 1988 (inkl. diktering av Jungfru Maria). 2 kass, 2 tim.
- * **BÖN, MEDITATION och VETENSKAPEN OM DET TALADE ORDET.** Grundläggande och bra föredrag om varför och hur man effektivt ger mantras, affirmationer och åkallan. Praktisk tillämpning. 2 kass, 2 tim.
- * **KÄRLEKEN MELLAN TVILLINGSJÄLAR.** I begynnelsen var Ni tillsammans, men vad hände sen? 2 kass, 2 tim.
- * **HUR MAN FÖRBEREDER SIG FÖR ATT TA EMOT HÖGT UTVECKLADE SJÄLAR!** Meditationer inför befruktningen och havandeskapet. 2 kass, 2 tim.
- * **HEALING FÖR KROPP, SJÄL och ANDE.** Helandet av hela människan genom örter, fasta, rätt kost, affirmationer och andlig terapi. 2 kass, 2 tim.
- * **MÄNNISKANS AURA** — Lär dig möta 90-talets utmaningar genom att rena och expandera ljuset i din aura. Grundläggande undervisning om aurans ursprung, våra chakras och livets mål. 2 kass, 2 tim.
- * **MÄSTARNA PÅ DE SJU STRÅLARN.** Sju olika mästare i det stora Vita brödraskapet initierar sina lärjungar på sju olika vägar till Kristusmedvetande. Lär känna deras tidigare liv, deras kvaliteter och hur du kan bli deras lärjunge. 3 kass, 3 tim.

Vi har även föredrag om:

- * Uppenbarelsesboken — tolkningar.
- * Reinkarnation.
- * Den nya tidsålderns astrologi.
- * Den helige Fransiskus.
- * Skillnaden mellan andlig och psykisk healing.
- * Upptäck den nya tidsåldern med Saint Germain.

- * Det Stora Vita Brödraskapet och deras budbärare.
- * Initieringens väg under mästarna i det Stora Vita Brödraskapet.
- * Kvinnans sanna frigörelse — den gudomliga modern.
- * Hjärtats utbildning — en förlorad dimension i dagens skola.
- * Montessoripedagogiken — det ab-

- sorberande sinnet, frihet och disciplin.
- * Barndomens gåta och barnets frihet.
- * Himmelsfärden — livets mål.
- * Musikens makt.
- * Själens mission i denna tid.
- * Den helige Stefanus.

Pris: 65:- per föredrag/2 kass. 80:-/3 kass (priset inkl. porto.)

Beställ komplett lista och alla föredrag från: Summit Lighthouse, Box 15211, 161 15 Bromma, tel. 08/25 76 99.

Några boklådor av New Age-typ är viktiga när det gäller att sprida den nya tidens litteatur. De drivs av entusiaster.

Vattumannen, Drottninggatan 83, Stockholm. Postadress: Box 45096, 104 30 Stockholm. Tel 08-10 96 15. Måndag — fredag 10.00—18.00, lördag 10.30—15.00.

Bookshop East & West, Nybrogatan 26, 114 39 Stockholm. Tel 08-662 03 30. Måndag—fredag 11.00—18.00, lördag 10.00—15.00.

Café Pan, bokförsäljningen, Götgatan 11, 116 46 Stockholm.

Teosofiska bokhandeln Studio, Karlavägen 44, 114 49 Stockholm. Tel 08-61 68 83. Tisdag—torsdag 14.00—18.00

Näckrosen, Storgatan 10, Göteborg. Postadress: Box 3022, 400 10 Göteborg. Tel 031-13 60 85. Måndag 10.00—19.00, tisdag—fredag 10.00—18.00, lördag 10.00—14.00

Aurora, Föreningsgatan 25 A, 252 38 Helsingborg. Tel 042-18 77 66. Tisdag—fredag 14.00—18.00, lördag 10.00—13.00.

I Finland:
Era Nova Bookshop, Kasarmik. 2, SF-00141 Helsingfors.

Kropp och själ

Att själen inverkar på kroppens hälsa är en gammal kunskap, som ofta bekräftas av nutida undersökningar. Tidningen Illustrerad Vetenskap, nr 10, 1987, berättar om detta under rubriken "Skilsmässa stör immunförsvaret". Två svenska läkare har undersökt 500 kvinnor, som blivit arbetslösa. Det visade sig att deras immunförsvär var betydligt nedsatt, något som leder till ökad sjuklighet.

Ett par amerikanska forskare har upptäckt att kroppens förmåga att bekämpa infektioner är nedsatt hos ensamstående och hos olyckligt gifta per-

soner. Forskarna konstaterade också att stress hade en liknande verkan. Produktionen av sköldarceller, som försvarar kroppen mot angrepp, minskade hos studenter som var mycket oroliga inför en examen. Om dessa studenter dessutom var ensamma och olyckliga över att inte ha någon partner, var mördarcellerna ännu färre. Även bildandet av antikroppar minskar hos dem som är ensamma och olyckliga. Däremot verkade ett gott socialt och äktenskapligt stöd stärka immunförsvaret.

Swami Sangopadras uppfinningar

Nässköljare 35 kr
Blomvattnare, ofelbar för hela fönsterbrädan, aluminium 120 kr/m, rostfritt 180 kr/m. Vattnar 2—3 v, 1 mån. Ange önskad bredd och längd, hela cm.
Läsbord för bekvämt rygliggande tillstånd, 450 kr.
Vattenfilter, trevlig hög modell på känd sportflaska, gul m blå text, med slang till kranen och omställning filtrering-icke filtrering.
Vattensnurra 70 kr, jätterolig.

Tillverkas av Saldomrey
Stav Nybro, 640 31 Mellösa.

REIKI Veckoslutskurser i Sthlm och Gtb

○ REIKI är en teknik o. konststart inom healing.

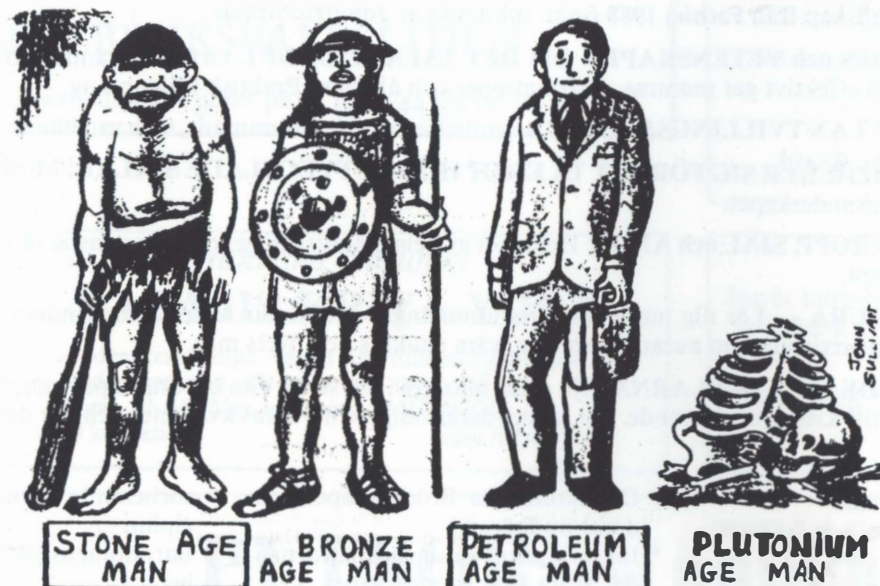
○ Du kan med REIKI aktivera, rikta o. tillämpa den universella energin för att befördra balansering, healing o. helhet.

○ REIKI är ett fullständigt system för självtransformation.

Förfrågn. o. anmäl.n.:

GUNNA VISTISEN, Sunbeam,
Vallentuna (T-bana, buss).
Tel. 0762-782 59

även enskild konsultation.

Stenåldersmänniskan, bronsåldersmänniskan, petroleumåldersmänniskan, plutoniumåldersmänniskan.

Stjärnor och planeter!!!

Nu är det möjligt!!!

- Gå på toaletten och res genom tid och rum.
- Öka ditt medvetande liggande på sofflocket.
- Se solen mitt i natten utan att tappa förståndet.

Dessa och många tidigare omöjliga situationer har nu med teknikens hjälp blivit möjliga. Låt några av Sveriges absolut främsta astrologer bli din guide in i den nya tidsåldern.

FÖLJANDE INTRESSANTA TITLAR FINNS NU
TILLGÄNGLIGA PÅ KASSETTBAND:

MARIE LINDMARK - KÄRLEKENS INNEBOENDE KRAFT. Ett föredrag på 80 min. Är kärleken en galenskap eller förnuftssak? Eller både och? Dessa och många fler frågor belyser Marie ur ett tidlöst perspektiv, baserade på sina djupa kunskaper i astrologi och kosmobiologi.
80 kr + porto.

SÄND MOT POSTFÖRSKOTT

- ☐ KÄRLEKENS INNEBOENDE KRAFT 80:-
- ☐ ASTROLOGINS SYMBOLSPRÅK 50:-
- ☐ EN VAKNANDE VÄRLD 80:-
- ☐ ASTROLOGIN OCH DEN NYA FYSIKEN 80:-

TILL NAMN.....

ADRESS.....

POSTADR.....vg texta

ERIK HESSER - ASTROLOGINS SYMBOLSPRÅK. Vad betyder fullmånen? Eller är det nymånen som är av största betydelse. Är ett horoskop inte svårare att läsa än Expressen? Erik ger i en intervju sin personliga insikt om astrologin och dess symbolers innebörd i modern tid.
40 min. 50 kr + porto.

ERIK HESSER - EN VAKNANDE VÄRLD. Ett föredrag på 90 min om planeten jordens roll när vi går in i Vattumannens tidsålder. Det är dax nu. Den nya energi är här och det är vi som ska ta hand om den, eller? En tidlös thriller.
80 kr + porto.

JAN ROMANDER - ASTROLOGIN OCH DEN NYA FYSIKEN.

Ett föredrag på 90 min. som vänder upp och ned på den gamla Newtonska världsbilden. Är inte verkligheten uppbyggd så som vi trott? Står vi inför ett paradigmskifte och vad är det? Följ med in i framtiden.
80 kr + porto.

BESTÄLL GENOM ATT BETALA IN PÅ PG
487 58 70-0 TRANSFORM, PORTOFRIITT, ELLER
PER TEL 08-31 65 92, eller använd kupongen.

Transform
Förlag

Haqagatan 48
113 47 Stockholm

Svenska Rebalancinginstitutet

KROPPSTERAPI

Vi använder tekniker som Rebalancing, Bodyharmony, Trager, Psychic Massage och Crani-Sacral terapi.

TAROTSESSIONER

Att med Tarot-kortens hjälp resa i den medvetna och omedvetna världen.

KRISTALLTERAPI-HEALING

En mjuk och effektiv form för att frigöra kroppen från energiblockeringar.

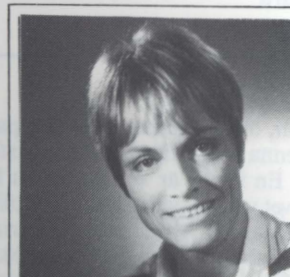
KURSER

LEVANDE KRISTALLER Helkurs den 21 - 23 maj kl 10.00 - 17.00. Kostnad 750:-
Anmäl över postgiro 421 55 80 - 4

LEVANDE ANATOMI Kreativa övningar kring kunskapen om anatomi. Datum ej bestämt. Anmäl ditt intresse. Ring för information

BHAGWAN SHREE RAJNEESH

Videovisning av Bhagwans senaste föredrag. Torsdag kl 20.00. (Visas också i Kärrtorp söndagar kl 18.00. Tel: 08 - 59 91 25)
Försäljning av Bhagwans böcker och tidningar.

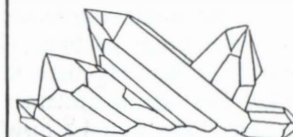
Ghoshana Hallbäck

Vanya Pernilla Mårtens

UTSTÄLLNING OCH FÖRSÄLJNING AV KRISTALLER

Den 9 & 10 maj kl 15.00 - 21.00 har LEVANDE KRISTALLER utställning och försäljning tillsammans med KRISTALLEN (Jacques och Lena Laurent). Vi har också personlig visning efter överenskommelse.

LEVANDE KRISTALLER
Sigtunagatan 5
113 22 Stockholm
Tel. 08-31 93 07

SOMMARUPPEHALL
Kontakta oss på tel 08 - 25 13 22
under juni - augusti

SVENSKA REBALANCING INSTITUTET
Sigtunagatan 5, 113 22 Stockholm, tel. 08-31 93 07

Mer om pseudovitenskapens fallgruver

Fallgruver er det nok av, ikke bare i pseudovitenskapen. Hvis man faller ned i må hovedsaken være å komme seg helskinnet opp igjen.

Jeg må i alle fall komme tilbake til innleggene i Søkaren nr 2/88, side 32/33, spesielt vedrørende redaktørens kommentarer til mitt innlegg. (For å legge beslag på minst mulig spalteplass tillater jeg meg å regne med at misforståelsen med min tilsynelatende kritikk av docent Haraldsson er oppklart.)

I mitt innlegg i nr 2/88 står det følgende: "1. Hvis det er slik at det eksisterer en seriøs 'PARAVITENSKAP', burde det etter mit skjønn være en naturlig oppgave for dens forvaltere å rykke ut mot mishandling av denne vitenskapen"...

Som den skarpsindige leser vil ha lagt merke til har redaktøren i sine kommentarer foretatt en aldri så liten 'justering' av dette utsagnet, idet han bytter ut mitt 'paravitenskap' med 'parapsykologer'. Jeg brukte ordet paravitenskap for å favne et bredere spektrum. Jeg uttalte meg i denne omgang ikke om parapsykologer. La meg sitere følgende fra lederplass i et norsk parapsykologisk tidsskrift: "Parapsykologien er en seriøs akademisk disiplin, en vitenskap som benytter seg av de samme metoder og stiller de samme krav til bevisførsel og kritisk analyse som andre vitenskaper." Videre har jeg hørt parapsykologer uttale: "Vårt problem er at parapsykologien drukner i okkultisme!"

Jeg har regnet med at tilhengere og forvaltere av denne type virksomhet på det grensevitenskapelige området ikke ville gi en slik beskrivelse av alt det som i våre dager blomstrer opp om det "paranormale" området. Jeg mener at enhver som deler skeptikernes avsmak for pseudovitenskap bør la denne avsmaken komme sterkere til uttrykk en tilfellet er i dag.

Siden også spørsmålet om seriøse parapsykologer er bragt på bane vil jeg igjen vise til Piet Hein Hoebens utmerkede artikkel 'Fornuft og ufornuft i parapsykologien': "Det nytter simpelthen ikke å bebreide kritikerne at de diskuterer bestemte aparte påstander i sammenheng med kritikk av 'parapsykologi', eller at de angriper saker som er 'svake' eller 'urepresentative', når det 'parapsykologiske samfunn' ikke engang er enige i fortolkningen av kriterier som 'styrke' og 'representativitet' i deres eget forskningsområde." Om vi tar for oss noen av de mest kjente parapsykologene; hvem skal vi lytte til — Martin Johnson, eller Hans Bender? Her spriker oppfatningene

og karakteristikken vilt. Førstnevnte ligger påfallende nær skeptikerne, sistnevnte assosieres med pseudovitenskap for å si det taktfult.

Jag har på ingen måte etterlyst noe "meningspoliti", jeg mente tvert imot at det innen forskningsområder som proklameres som strengt vitenskapelige bør finnes andre kriterier enn rene menings-spørsmål når det gjelder å skille klinten fra hveten. I sine kommentarer sier redaktøren at det finnes delte meninger i både stort og smått blant de parapsykologiske forskerne, og han føyer til: "precis som inom flera andra forskningsområden". Hva menes med dette? I en norsk avisdebatt nylig skrev en tilhenger av parapsykologi at astrologien er "vår tids okkulte pest". Jeg har til gode å se f eks en psykolog bruke slike uttrykk om vitenskapen astronomi. På de teoretiske plan kan selvsagt meningsbrytninger forekomme innen etablerte vitenskaper, men ikke diametrale forskjeller i standpunkt på områder som er anerkjent som vitenskap. Men i "paravitenskapene" er det kanskje likevel når alt kommer til alt bare snakk om meninger og ikke mer (Den kjente engelske parapsykologen Susan Blackmore manglet hverken tro eller utholdenhet i sine ti år lange bestrebelser på å få frem signifikante resultater i sine eksperimenter. Men negativt ble det.)

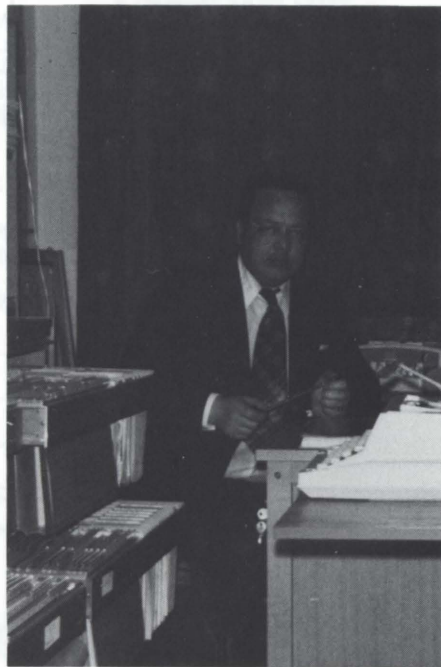
Redaktøren mener at om parapsykologien i dag kan virke litt "rørig", kan dette bli bero på at det er en besværlig vitenskap i sin begynnelse. Ja, besværlig er den tydeligvis i mer enn én forstand. Men at den ennå, etter mer enn 100 år, skal befinne seg i sin begynnelse, det kan vel tyde på mer enn generelle startvansker?

Når det så gjelder den indiske guruen Sai Baba, har vi siden sist mottatt en hel del materiale fra samarbeidspartnere i India. Jeg håper at Søkaren vil bringe noe av dette. Her vil jeg bare få peke på at den nyfikenheten som redaktøren etterlyste hos vitenskapsfolk i sin bakside-artikkel i nr 8/87 ikke har vært fullstendig mangelfull hos alle. Indiske forskere har nemlig gjort seg de største anstrengelser for å kunne undersøke guruens påståtte mirakler. Men denne ærlige attityden falt ikke i smak hos "gudemannen". Miraklene er jo bare småsaker — f eks det å bli sett flere steder samtidig, det skal ha skjedd med store folkeførere også andre steder enn i India. Det sies f eks om Adolf Hitler at han ble sett fjorten steder samtidig.

Det vi trenger er ikke viljen til å tro, men viljen til å finne ut av ting. Det er

nøyaktig det motsatte. Vi må derfor håpe at de indiske forskerne vil lykkes i sine utrettelige bestrebelser på å avdekke faktiske forhold i saken, og dessuten at Erlendur Haraldsson en gang vil få tid til å besvare de spørsmål som en av dem, B Premanand, skriftlig har stilt ham.

K Stenødegård
NIVFO

Stenødegård

Kontakt:

Tjei, 21 år, ønsker finna venner (ej partners) i denna ofta ytliga och fördomsfulla värld. En fördel är kanske att du likasom jag vet vad det vill säga, att ha blivit mobbad. Jag är blyg, halv-vegetarian, rök- och spritfri och jag tror på reinkarnation. Mina intressen är bla: musik, böcker, astrologi, gamla ting, naturen, djur, teater, resor, poesi och hälsokost. Tveka inte att skriva — vi kanske blir vänner för livet. Svar till "Vännen", Sökaren f v b.

Man, akademiker 39 år, lång, trevlig, öppen förstående med god ekonomi utan nära venner (ännu) söker någon som likasom jag är nyfiken och intresserad av bl a olika religioner, kulturer, new age, psykologi, filosofi, drömmar, okkultism mysticism mm. Svare omg. Du fantasifulla, lite udda och annorlunda flicka/kvinna med djup som vill nå högre höjder och som mera dynamiskt önskar våga visa känslor och upplösa blygsel och blockeringar av alla slag. Ålder, utseende o s v galt. Svar till "Kosmisk fantasy", Sökaren f v b.

Jättesuccé i Sverige: Horoskop!?

Doktor Aseem Singh vid New Delhi-universitetet og hans fantastiske horoskop fortsetter å gjøre suksess verden over. På over 20 sider får du veta astrologens syn på:

- * din personlighet
- * ditt karleksliv
- * din nuvarende situation
- * dina lykketal
- * spel, resor, karleksäventyr, chanser, mm
- * din karakter
- * hur du kan förbättra ditt liv
- * din framtid
- * ditt arbete og din ekonomi
- * mm

Över 20 sidor spännande läsning som bara handlar om Dig. Uppgifterna bygger på en kombination av modern astrologi og tusenårig orientalisk astrologi og visdom. Doktor Singh har forskat i detta ämne i många år og bland annat jämfört gammal astrologi hos så skilda kulturer som t.ex. europeiska 1600-talshäxor, bergsfolk i Himalaya, sydamerikanska indianer m fl.

Jag blev helt chockad över hur träffande han beskrev min person, säger Elin Larsson i Hagersten. Jag tvivlar på att mina föräldrar og syskon skulle kunna beskriva mig så bra. Och jag lärde mig saker om mig själv som jag inte visste, jag fick flera tankeställare og mitt liv har blivit bättre, fortsätter den 34-åriga tvåbarnsmamman.

Doktor Singh bor numera på Costa del Sol i Spanien og ställer där djupanalyser å 1.000.- US. dollar åt kändisar og miljonärer. Han är mycket efterfrågad og populär. Det som vi erbjuder Dig här är en normalanalys som bygger på uppgifterna i nedanstående kupong enligt ett program som han har gjort. För att få ner priset har vi tagit datan till hjälp med de astrologiska uträkningarna. Direkt efter utskriften raderas alla uppgifter om Dig automatiskt. Dr. Singh håller också på med forskning. Bland annat bedriver han jämförande studier i astrologi og grafologi. Vill Du hjälpa honom? **SPECIALERBJUDANDE:** Du får 100.- i rabatt

1. Om vi får ringa upp Dig efter 1-2 månader og höra vad Du tycker om horoskopet og hur det stämde.
2. Om Du bifogar en lapp där Du skriver "Detta är min handstil" (Eventuellt bifogar vi en tolkning av din handstil.)

Till EUROPEAN ASTRO CENTER
Box 43060, 100 72 Stockholm. Tel. 08-64 98 18.
Härmed beställas Dr. Singhs personliga horoskop (normalanalys) på minst 20 sidor. Jag betalar:
☐ Ordinarie pris 299.- mot postförskott
☐ Rabatterat pris endast 199.- på ovanstående två villkor. (Priserna inkluderar allt)

Namn: .....

Fullständig adress: .....

Telefon: .....

Föd. datum:

År	Mån	Dag

 Klockslag: (ej nödv.) .....

Föd. ort: .....

Min biologiska moders födelsedatum:

År	Mån	Dag

Placering i syskonskaran: ☐ inga syskon alls ☐ tvillingsyskon
☐ äldst ☐ yngst ☐ har både äldre og yngre syskon

Ogonfärg: ..... Nuvarende vikt ..... kg Längd: ..... cm

Naturlig hårfärg sådan den var i tonåren: .....

Visste du att du har en BIO-RYTM?!

Har du märkt att ditt liv går i vågor, att allting ibland är uppåt og livet flyter, og ibland är det tvärtom? Då har du också upptäckt att du har en biorytm.

Om du lär känna din biorytm kan du planera ditt liv bättre. Du blir lyckligare, mer framgångsrik, mer attraktiv, mer tursam mm. om du gör de rätta sakerna vid de rätta tillfällena.

Det finns flera "klockor" inom dig. Alla har sin egen dygnsrytm, kvinnor har sin månads-cykel, för att nämna några exempel. Men vi har också en psykisk, en fysisk og en intellektuell berg- og dalbana inom oss. Sinsemellan har dessa kurvor olika perioder. När alla tre samverkar så mår vi bäst. Vi har också kritiska dagar og

perioder då vi bör undvika vissa saker. Du har säkert märkt att även om man gör rätt, men tillfället är illa valt, så misslyckas man. Det behöver du inte göra mer.

Vi beräknar din biorytm med hjälp av data för din närmaste framtid. Du får också kurvan förklarad i ord på ett sätt som är lätt att förstå, og dina bra dagar särskilt utpekade.

Missa inte chansen. Du blir mer framgångsrik i kärlek, vänskap, affärer og arbete om du känner din biorytm.

Ja tack, skicka mig mot postförskott min biorytm med avseende på mitt psykiska, fysiska og intellektuella välbefinnande. Jag önskar min biorytm för tolv månader framåt = 199:— inkl. porto.

Namn: .....

Adress: .....

Mitt födelsedatum (nödv. för beräkning av kurvan).

År	Mån	Dag

Kön: ☐ Man ☐ Kvinna

Gå även att lägga i kuvert og sända till EUROPEAN ASTRO CENTER, Box 43060, 100 72 Stockholm.

Inget porto.
L.F. SVECIA
betalar.

L.F. Svecia
European Astro Center

SVARFÖRSÄNDELSE
Kontonummer 78140001
100 72 STOCKHOLM

**Stjärnsunds-
bordet**
för kvalitetsmedvetna

Snabb höjdställning 65-85 cm

Idé & Hantverk
Tel. 0225-413 81. 776 03 DALA-HUSBY

RAJAYOGA

— en av de tre kungsvägarna till den totala gudshängivelsen. Undervisning gives i fysisk och mental självkontroll.

Samling sker å Esoteric Rajayoga Center — Gran Canaria.

För närmare uppl. skriv till:

"Quetzalcoatl"
Box 14005
800 14 Gävle.

Alternativ medicin

Alternativmedicinkommittén (AMK) är en parlamentarisk utredning som tillsattes av regeringen 1984. Socialdepartementet har nu låtit publicera en delrapport från utredningen, *Fakta och röster om alternativ medicin* (Allmänna förlaget 1987, 212 sidor). Det är en mycket snygg, saklig och välredigerad bok — och synnerligen intressant.

Jag har tidigare redogjort för de undersökningar som AMK (i samarbete med statistiska centralbyrån) gjort om svenskarnas erfarenheter av och inställning till alternativa terapier och metoder ("Ta vara på alternativmedicinens kunskaper!" Sökaren nr 3, 1987). Bokens huvuddel, Del II, utgörs av en detaljerad och överskådlig analys av dessa undersökningar. För dem ansvarar professor Carl-Gunnar Eriksson.

Det finns ingen anledning att här återkommentera resultaten — Sökarens läsare känner säkert till dem redan, om inte annat så genom referat i dagspressen. Låt oss alltså bara konstatera att den svenska allmänheten överlag är mycket positiv till alternativ behandling.

Sekreteraren i AMK, byråchef Nils Östby, har författat de inledande avsnitten (Del I), som förtjänstfullt presenterar utredningen och diskuterar vad som menas med alternativ medicin. Det är en svårdefinierad term eftersom den omfattar så många olikartade tänkesätt och terapier. Östby avstår också från att försöka ge någon heltäckande definition. I min ovannämnda artikel skrev jag: "Den gemensamma nämnaren är helhetssynen på människan, där miljön, livsföringen och psykiska/andliga faktorer beaktas på ett helt annat sätt än inom den etablerade vårdapparaten." Detta tycker jag förtjänar att framhållas och även om det inte formuleras så, kan denna slutsats utläsas ur bokens texter. Östby har också sammanställt en nyttig ordlista i slutet av boken.

Del III består av en serie intervjuer med personer som belyser den alternativa medicinen från olika utgångspunkter och som speglar ett mycket brett åsiktsfält (beteendevetaren/samhällsdebattö-

ren Monica Boëthius, barnmorskan/medlemmen av socialstyrelsens etiska nämnd Marika Nordström, socialantropologen Lisbeth Sachs, läkarna Jerzy Einhorn, Peter Paul Heinemann, David H Ingvar och Per-Arne Öckerman — alla välkända från debatten i massmedierna, homeopraktikern/representanten för Kommittén för Alternativmedicin Göran H Johansson och terapeuten Peter Szil).

Dessa intervjuer ger en verklig insikt i problematiken kring alternativmedicinen och olika sätt att resonera. Iögonfallande är den stora skillnaden i attityd mellan olika läkare. David Ingvar, professor i neurofysiologi i Lund, säger: "Alla fenomen är åtkomliga för vetenskaplig analys... Jag hoppas AMK vågar föreslå en utrensning av vidskepelse och charlataneri som exempelvis healing, zonerapi och annat liknande" (!!)

Per-Arne Öckerman, professor i klinisk kemi vid samma universitet (där han för övrigt nyligen inrättat en särskild avdelning för alternativmedicin), säger: "Felet med den gängse vetenskapssynen är att man saknar förmågan att tänka i mer än en dimension, medan sjukdomar ju alltid har många samverkande orsaker."

Socialantropologen Lisbeth Sachs har många givande synpunkter. Hon påpekar bla att hon tror att det finns väldigt många "biomedicinare" (hennes term för vanliga läkare) "som i praktiken är alternativa medicinmän och shamaner, som verkligen kommunicerar med patienten och har helhetsperspektivet klart för sig. Deras patienter går sällan någon annanstans" Slutligen säger hon: "Ingen kan säga vad som är rätt eller fel i dessa frågor egentligen, varken du eller jag eller skolmedicinarna eller alternativbehandlaren. Därtill är frågorna för komplexa och vår kunskap ännu alltför ofullständig. Men med en större öppenhet från alla håll skulle vi kunna lära oss betydligt mer än vi tror oss veta idag, inte minst av varandra."

Monica Boëthius, även chefredaktör för tidningen Vi, kan väl sägas representera en upplyst och positiv allmänhet: "Jag hoppas att man inlemmar alternativmedicinen i samhället och går i närmkamp med den etablerade läkarvetenskapen. Det blir som att sticka huvudet i ett getingbo, ett stort omdefinieringsarbete av begrepp som sjukdom och hälsa. Men som jag ser det är det en ofrånkomlig omvälvning."

Om allt som utgick från Socialstyrelsen hade samma kvalitet som denna skrift, kunde verket — och svenska folket — skatta sig lyckligt.

Footprints on the Path

Mitt verk är mäktigt.
Mina vägar är undersamma.
Låt Mig verka i och genom var och en av er.
Samverka med allt liv
var i överensstämmelse med det
kämpa inte mot det.
Framför allt måste du lära dig
att ge saker och ting deras rätta värde
och låta det som ska vara först verkligen komma först.
Jag har ju sagt dig så många gånger att du inte ska vänta dig
att allting ska ramla rakt ner i knät på dig
utan att du gör din del av arbetet
och låter det som ska vara först komma först.
Det är på tiden att du lär dig denna läxa
för den har avgörande betydelse.

Hejda dig ett ögonblick i din jäktiga tillvaro
och se efter vad det är du sätter främst:
Är det ditt arbete? Är det din livsstil?
Är det dina önskemål? Dina begär?
"Nej, sök först efter Mitt rike."
Sök komma i samklang med Mig, upprätta direkt kontakt med Mig
så ska också allt detta andra tillfalla dig.

Inser du inte att ditt umgänge med Mig
är långt viktigare än allt annat
för allt annat har sin upprinnelse i denna kontakt.
Jag är Källan, och tills du inser det, accepterar det
och gör bruk av det, kommer ingenting att hända,
Du kan inte hämta vatten ur en brunn
förrän du skaffar dig en hink,
fäster den i ett rep och sänker ned den i brunnen,
fyller den med vatten och sedan drar upp den.
Du måste göra någonting. Du måste anstränga dig,
göra din del av jobbet.
Du kan inte dra upp vatten genom att stå däruppe och titta ned.

Så är det med det andliga livet.
Att stå och titta på när andra gör bruk av lagen
om alltings förverkligande
får den inte att verka för dig.
Att se hur andra finner sin enhet med Mig
får inte dig att göra det.

Varje själ måste ta itu med sitt eget inre sökande
och finnande.

Ur "Footprints on the Path" av Eileen Caddy
Övers Maria Adkinson. Ill Maria Adkinson
Reprinted by permission of the Findhorn Foundation

Bengt Friberg

Tarotkort, Pendlar, Kristallkuler
Mystery House erbjuder dessutom litteratur
om tarot, pendlar, numerologi, horoskop mm
Sänd 6 kr i frimärken så skickar vi broschyr.

Mystery House

Box 64, 640 61 Stallarholmen, Tel 0152-430 15

MINNS TIDIGARE LIV!

Du får:

- Nya perspektiv och ny kunskap
- Förnyad livsenergi
- Förståelse för relationer som beror på händelser i tidigare liv
- Känna igen dina närmaste från annan tid.

Sunna Cronstedt
08-33 27 64

HOROSKOP — ATT VAKNA OCH BLI MEDVETEN!!

att UPPTÄCKA sig själv — och omgivningen
att FÖRSTÅ sig själv — och andra
att ACCEPTERA sig själv — och andra
att få PERSPEKTIV — och helhetssyn
att ARBETA med sig själv — och tolerera olikheter
att UTVECKLA "dolda" förmågor — och bli kreativ

Med hjälp av

ASTROLOGISK KUNSKAP
EMPATI — LIVSERFARENHET
INTUITION

ställer jag ditt INDIVIDUELLA horoskop. Även partnerhoroskop. Ring för vidare information.

BARBRO PARKVALL — 08-81 20 46

Skickas per postförskott

Du får ca 3 timmar tolkning
inspelat på kasset!

Hjärntvätt i nyandligheten?

I detta nummer har vi en god artikel som behandlar frågan om "hjärntvätt" i nya religiösa rörelser. Det är naturligtvis så som Lise-Lotte Elman visar, att hjärntvätt i detta begrepps ursprungliga mening inte finns i andliga sammanhang. Däremot förekommer ett starkt *grupptryck*.

När jag först, för åtskilliga år sedan, tog upp hjärntvätt och avprogrammering i Sökaren, stod jag på de utsatta religiösa rörelsernas sida. Senare har jag fått större förståelse för anhängarnas önskan att rycka loss sina barn från vissa sekter och "få tillbaka" dem till normalt liv och normala tankar. Det har ju också visat sig att många som blivit "avprogrammerade" har varit tacksamma för detta.

Jag tycker fortfarande att det är värdefullt, i vissa fall, när ungdomar dras undan grupptrycket så att de kan ta del av andra åsikter än dem som rörelsen för ut. Ett brett kunskapsunderlag är alltid av värde, när man bildar sig en uppfattning om något.

Om de i detta sammanhang aktuella rörelserna — främst Unification Church, Guds barn och Hare Krishna — inte tog avstånd från och isolerade sig från samhället så som de gör, skulle medlemmarna inte bryta med sina familjer, ett normalt utbyte med det omgivande samhället skulle fortsätta och inga kidnappningar behövas.

Jag tror alltså att roten till det onda ligger i rörelsernas självvalda isolering. Det vore mycket bättre om de ville ganska normalt leva i samhället och inte utanför det. Liksom en människa utvecklas i kontakt med andra människor, och inte i enslighet, behöver nog även andliga rörelser kontakt och utbyte med världen utanför. Isolering är knappast till fördel för en andlig rörelses utveckling.

SM

De som inbillar sig vara kloka är ofantligt mycket mera nöjda med sig själva än de verkligt kloka någonsin kan vara. De ser så stolt ned på människorna. De disputerar med tvärsäkerhet och självförtroende, medan de senare endast yttrar sig med tvekan och misstro till sig själva. Och denna frimodighet i de förras uppträdande stämmer of ta till deras förman personer, som lyssnar till dem.

Blaise Pascal

Nr 6, 1988

SM:

New Age — grundtankar

Alla new ageare har inte samma syn på människan, samhället och världen, men red tecknar — enligt egen mening — en rimlig bild av New Age-rörelsens grunddrag.

SM:

New Age — karakteristiska drag

Jan Grönholm:

Alternativa världsbilder för en alternativ värld

Jan Grönholm

Kirsti Holmgren:

Rösten

Mark Satin:

Etik och värderingar inom New Age
Mark Satin är en av dem som har lagt fram en stor vision av vad New Age-rörelsen är. (En annan är Marilyn Ferguson.)

Mona Rehn och SM:

Vattumannen — en nya tidens bokhandel

Alfie Kohn:

Ingen tävlan. Kritik av konkurrensen
Det är bra att sådana tankar som Alfie Kohns förs fram, och efterföljs — men därmed inte sagt att all konkurrens borde upphöra.

Birgitta Fries-Ossiann:

Färdriktning

Skapelsespelet

Åsa Freij:

Dalai Lama, ledaren som visar sin storhet genom sin enkelhet

Lise-Lotte Elman:

Hjärntvätt — ett ord som betyder allt och ingenting

Åsa Freij:

Fragment

Lars Holmgren:

Absolut idealism

Alternativ medicin och bevisfrågan

Håkan Blomqvist:

New Age-rörelsen och förnufts kris
Har Håkan B rätt?

SM:

New Age med olika ögon
Genmåle till Håkan B

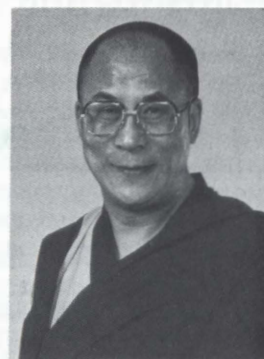
Björn Arvidsson:

Han

Bokrecension

Eileen Caddy:

Footprints on the Path

Dalai Lama

9 Bilden på första sidan har tagits av Jan Seilitz.

10

15

18

19

20

24

29

30

31

32

37

SÖKAREN

Oberoende tidskrift för livssynsfrågor.

Redaktör och ansvarig utgivare:
Sven Magnusson

Adress: Östra Kanalgratan 18,
652 20 Karlstad

Telefon: 054-11 16 89

Prenumerationspris:

Helår (10 nr) 165:-
Halvår 90:-

Postgiro: 70 60 47-8

Bankgiro: 372-8128

Annonsspriser: (moms tillkommer):
Helsida 1.000:-, halvsida 600:-,
småannonser 20:- per spalt-cm, men
minst 60:-.

Wallin & Dalholm Boktr AB

Lund 1988

ISSN 0038-0504